

ROOF EN RECHTSHERSTEL JOODS VASTGOED

Gooise Meren, 1941-1950

Maarten-Jan Vos

Historisch onderzoek & meer

Mei 2024

ROOF EN RECHTSHERSTEL JOODS VASTGOED

Gooise Meren, 1941–1950

Maarten-Jan Vos
Historisch onderzoek & meer
Mei 2024

INHOUDSOPGAVE	
INLEIDING EN ONDERZOEKSVRAGEN	4
DEEL 1. HISTORISCHE INLEIDING	9
1.1 Het bezettingsbestuur in Nederland	9
1.2 Anti-joodse maatregelen	11
1.3. De joodse gemeenschappen van Naarden en Bussum	12
DEEL 2. ONDERZOEK	15
2.1. Roof van joods vastgoed in Nederland	15
2.2. Joods vastgoed in de gemeenten Bussum, Naarden en Muiden	24
2.3. Anti-joodse maatregelen	46
DEEL 3. AFRONDING EN CONCLUSIE	51
Inleiding: rechtsherstel	51
Rechtsherstel over joods vastgoedbezit in Bussum en Naarden	52
Overige betrokkenheid van de gemeenten bij de Jodenvervolgung	53
Onderzoeksvragen en conclusie	53
Met dank aan	55
Afkortingen	55
Literatuur	55
Archieven	58
Websites	58
BIJLAGEN	60
Joods vastgoed Bussum	61
Joods vastgoed Naarden	100
Joods vastgoed niet in vkb	124
Landbouwgronden	134

INLEIDING EN ONDERZOEKSVRAGEN

DE VRAAG WAAR HET STEEDS OM GAAT

INLEIDING

Er is vanaf 2020 veel aandacht geweest voor de roof van joods vastgoed tijdens de Tweede Wereldoorlog. In uitzendingen van Pointer/Monitor en op internetplatform Follow the Money werd de aandacht gevestigd op panden in Eindhoven, Winterswijk, Den Helder, Leiden en Oldenzaal waarvan de geschiedenis van roof en rechtsherstel niet duidelijk is.

Aanleiding van de uitzendingen was de digitalisering van de *Verkaufsbücher*, de schriften met lijsten van verkocht joods vastgoed aan oorlogskopers. Meer dan 7000 transacties in die *Verkaufsbücher* getuigen van de verkoop van joods onroerend goed, buiten de joodse eigenaren om en zonder dat ze een cent van de verkoopsom zagen. Vanaf september 1941 moesten alle joodse huisbezitters hun bezit in beheer geven bij de *Niederländische Grundstücksverwaltung*, de Duitse rooforganisatie die de percelen verkocht. Na de oorlog moesten de joodse eigenaren of hun nabestaanden rechtsherstel aanvragen over het geroofde vastgoed. Hoe is dat rechtsherstel verlopen en is er daarmee werkelijk 'recht' gedaan, in morele en financiële zin? Dat is de vraag waar het steeds om gaat.

De geschiedenis van het rechtsherstel zelf is er inmiddels een van meer dan 75 jaar. Volgens historicus Raymund Schütz bevinden we ons nu in de derde ronde van rechtsherstel nadat er twee eerdere rondes te onderscheiden waren. De eerste ronde was vlak na de oorlog. De Nederlandse regering had in Londen het rechtsherstel voorbereid met een aantal wetsbesluiten en vanaf 1944 werden deze in de praktijk gebracht. Er werd teruggaaf geregeld van uiteenlopende geroofde goederen en tegoeden zoals verzekeringen, effecten, kunst en waardevolle objecten, geld, vastgoed, bedrijven etc. Het rechtsherstel duurde tot diep in de jaren 50 en was voor de getroffen en vaak een moeizaam en lang proces.

De tweede ronde begon halverwege de jaren 90 en eindigde na onderhandelingen met vertegenwoordigers van de joodse gemeenschap met de *Maror* gelden in 2000: een bedrag van 347 miljoen euro van het Rijk, verzekeraars, banken en de effectenbeurs om de tekortkomingen in het naoorlogse rechtsherstel te compenseren. Dit bedrag was gebaseerd op het onderzoek van diverse commissies, zoals de Commissie Kordes. Daarmee zou volgens de overheid finaal recht gedaan zijn.

Totdat in 2013 bij opschoning van documenten in het gemeentearchief van Amsterdam bleek dat de Gemeente Amsterdam nog na de oorlog erfpachtcanon had geëind van joden over de oorlogsjaren en zelfs boetes had geheven en deels had geëind. Na onderzoek besloot de burgemeester van Amsterdam dat er een bedrag van 10 miljoen euro tegenover dit onrecht

moest staan voor de joodse gemeenschap en dat is ook ter beschikking gesteld. Hiermee maakte burgemeester Van der Laan in feite een begin met een nieuwe, derde, ronde van rechtsherstel, die vooral kijkt naar de betrokkenheid en het handelen van de gemeente bij de ontrecting van joodse inwoners. Vervolgens werd in 2016 door Robin te Slaa een casus in Den Haag beschreven waarin de joodse huiseigenaar David Simons in 1945 werd aangeslagen voor achterstallige erfpachtcanon. Ook werd er in Den Haag achterstallige straatbelasting geïnd. Daarom besloot de gemeente Den Haag om een bedrag ter beschikking te stellen, net als daarna Utrecht. In 2019 kwam er een verzoek van het Centraal Joods Overleg aan alle gemeenten met een (voormalige) joodse gemeenschap om zo'n onderzoek te doen.

Daarnaast gaf de genoemde digitalisering van de *Verkaufsbücher* een impuls aan nieuw onderzoek op gemeentelijk niveau. Inmiddels doen 145 gemeenten onderzoek of hebben het onderzoek afgerond^{1]}.

.....
1] Schütz, Raymund, 'Het eeuwig terugkerende rechtsherstel (1954–2017)'. In: *Pro Memorie. Bijdragen tot de rechtsgeschiedenis der Nederlanden*, 20e jrg. (2018) aflevering 1, p. 118–141. Zie ook: Blauw, Maili, *Roof en rechtsherstel in Haarlem. Vastgoed uit joods bezit en de rol van de gemeente tijdens de bezetting en de naoorlogse jaren* (rapportage, december 2021), p. 4–6. In Leeuwarden is inmiddels ook aangetoond dat een aantal joodse huisbezitters na de oorlog straatbelasting betaalde over oorlogsjaren dat hun pand niet door hen gebruikt kon worden, zie: *Roof en rechtsherstel. Rapport inzake de gedwongen vervreemding en de hervreemding door rechtsherstel van onroerende goederen van joodse eigenaren en erfpachters in de gemeente Leeuwarden, alsmede de afwikkeling van eigendomsgebonden betalingsverplichtingen dienaangaande gedurende het tijdvak 1941–1957* (Rapportage Historisch Centrum Leeuwarden, 2021), p. 26–28. Zie ook: Slaa, Robin te, 'Daar dit een immorele aanslag is'. *De houding van de gemeente Den Haag tegenover Joodse eigenaren van onroerend goed 1940–1955* (Den Haag: De Nieuwe Haagsche 2017), p. 149–185. Zie ook: <https://pointer.kro-ncrv.nl/vastgoedboeken-onderzoek-amersfoort-klaar-wrevel-groningen>, geraadpleegd op 26 januari 2024.

ONDERZOEKSVRAGEN

In de *Verkaufsbücher* staan 143 panden binnen de voormalige gemeenten Naarden en Bussum. Er staan geen panden uit Muiden of Muiderberg in. De gemeente Gooise Meren heeft opdracht gegeven om de roof en rechtsherstel van die panden te onderzoeken. Welke huizen/percelen waren allemaal joods bezit aan het begin van de oorlog? Wat voor bronnenmateriaal is daar nog over? Wat is er met het vastgoed gebeurd en zijn de verkopen na de oorlog teruggedraaid? Kortom: heeft er rechtsherstel plaatsgevonden? De rol van de voormalige gemeenten zijn daarbij van belang: hebben ze joods vastgoed gekocht tijdens de oorlog, en zo ja, hoe is het rechtsherstel daar verlopen na de oorlog? Waren zij op een andere manier betrokken bij de verkoop van joods vastgoed?

De onderzoeksvragen zijn:

- Welke panden in Muiden, Naarden en Bussum waren in 1941 in joods bezit?
- Zijn die panden in de oorlog verkocht door de Duitse roofinstanties? En zo ja, zijn alle panden na de oorlog teruggegeven aan de oorspronkelijke joodse eigenaren of hun erfgenamen?
- Waren de voormalige gemeenten Naarden, Bussum en Muiden op een of andere manier betrokken bij deze roof?
- Op welke wijze waren de gemeenten verder betrokken bij de Jodenvervolging? Dit was geen oorspronkelijke onderzoeksvraag maar omdat de gemeentearchieven hier dossiers over bevatten besteed ik er kort aandacht aan.

Dit rapport bestaat uit drie delen. In het eerste deel ga ik in op de geschiedenis van de Jodenvervolging en vooral die anti-joodse maatregelen waarbij gemeenten een rol speelden. Daarna behandel ik kort de joodse gemeenschap in Naarden en Bussum voor de oorlog. Deel 2 is de kern van het rapport en het eigenlijke onderzoek. Hier ligt de focus op de roof van joods vastgoed in de gemeenten Naarden en Bussum en het rechtsherstel na de oorlog, voorafgegaan door een inleiding op basis van literatuur. Ook sta ik stil bij een aantal anti-joodse maatregelen als de registratie van joden en de roof van roerende zaken als meubels, fietsen en radio's. Dit rapport is daarmee thematisch van opzet en niet chronologisch. Het derde deel is de conclusie.

De gemeente Gooise Meren omvat de plaatsen Naarden, Bussum, Muiden en Muiderberg. Deze plaatsen zijn meegenomen in het onderzoek.

Een begeleidingscommissie bestaande uit Hans Jonker (archiefonderzoeker van de Stichting Struikelstenen Gooise Meren), Richard Mouw (voorzitter Holocaust Comité Gooise Meren en auteur van het boek *De Laan uit. Een Gooise wijk in crisis en oorlog*), Paul Joseph en Robert Katan (beiden namens de Joodse Gemeente Bussum) heeft geadviseerd tijdens de loop van dit onderzoek. De verantwoordelijkheid voor de tekst ligt geheel bij de auteur.

DEEL 1. HISTORISCHE INLEIDING

JODEN WERDEN MASSAAL ONTRECHT, GETREITERD

DEEL 1. HISTORISCHE INLEIDING

1.1 HET BEZETTINGSBESTUUR IN NEDERLAND

Met de bezetting van ons land viel Nederland onder het naziregime. Nederland kreeg een burgerlijk bestuur onder Rijkscommissaris Seyss-Inquart. Het relatief zwakke burgerlijk bestuur liet meer speelruimte voor de vervolgingsinstanties als de Sicherheitsdienst (SD) en de Sicherheitspolizei (Sipo) onder leiding van Hanns Rauter en Wilhelm Harster. SD en Sipo hadden in Nederland meer macht dan in België en Frankrijk en dat is een van de vaak genoemde redenen dat de Jodenvervolging in ons land zo succesvol was vanuit nazi-perspectief. Rauter was een van de vier commissarissen-generaal en tegelijk *höhere SS- und Polizeiführer*, verantwoordelijk voor veiligheid en politie. Harster was zijn direct ondergeschikte en was *Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD*. Zij zouden in de loop van de oorlog het initiatief op het gebied van de Jodenvervolging naar zich toe trekken.

Dat met de nazi-heerschappij in Nederland een antisemitisch regime aan de macht was gekomen, was al duidelijk door de gebeurtenissen in Duitsland in de jaren 30. Daar waren joden massaal ontrecht, getreiterd en tot tweederangsburger gemaakt. De Neurenberger wetten en de Novemberpogrom waren maar twee van een hele reeks dieptepunten op dit gebied. Voordat de oorlog uitbrak had de helft van de Duitse joden het land verlaten. Van die vluchtelingen zouden er ongeveer 33.000 in Nederland terechtkomen waarvan er 20.000 bij de Duitse inval nog in Nederland waren^{2]}.

Met het instellen van een burgerlijk bestuur in Nederland werden de Nederlandse ambtenaren niet buiten spel gezet. Seyss-Inquart liet namelijk het Nederlandse bestuursapparaat voortbestaan in de hoop dat het zich langzaam zou laten omvormen tot een nationaalsocialistisch landsbestuur. Seyss-Inquart en de vier commissarissen traden in plaats van regering en parlement. Verder bleef het landelijk bestuursapparaat in tact. Ambtenaren bleven veelal op hun post, al nam een deel ook ontslag. De secretarissen-generaal van de ministeries bleven in functie en waren als hoogste ambtenaren deel van het civiele bezettingsbestuur. Volgens Romijn met de intentie om zo de Nederlandse belangen te kunnen blijven behartigen^{3]}.

2] Moore, Bob, *Slachtoffers en overlevenden. De nazi-vervolging van de joden in Nederland* (Amsterdam: Bert Bakker, 1998), p. 46. Zie ook: Katja Happe, *Veel valse hoop. De Jodenvervolging in Nederland 1940-1945* (Amsterdam/Antwerpen, 2018), p. 34. Zij noemt 50.000 vluchtelingen waarvan er 20.000 in Nederland bleven.

3] Romijn, Peter, *Burgemeesters in oorlogstijd. Besturen onder Duitse bezetting* (Amsterdam: Balans 2006), p. 116-122.

Gemeenteambtenaren en lokale politiebeambten bleven ook op hun posten. In heel het land zouden zij een rol spelen bij de Jodenvervolging, vooral bij registratie en inperking van de bewegingsvrijheid van joden zoals het plaatsen van verbodsborden^{4]}. En dat terwijl *Aanwijzingen in geval van een vijandelijke inval* uit 1937, een instructie van de regering gebaseerd op het landoorlogreglement, stelde dat ambtenaren moesten aftreden als hun aanblijven niet meer in het belang was van de bevolking. Ook het commentaar op die aanwijzingen uit 1943 bevestigde dat en verbood ambtenaren om mee te werken aan de Jodenvervolging. Volgens historicus Rob Bakker kozen de ambtenaren en secretaris-generaal Frederiks van Binnenlandse Zaken voor continuïteit van bestuur. Tegenwerking van de Duitse eisen zou chaos met zich meegebracht hebben. Ook Romijn constateert dat het in stand houden van het binnenlands bestuur prioriteit had. Opstappen van ambtenaren of burgemeesters zou die strategie doorkruisen^{5]}.

Burgemeesters bleven op hun post en in de loop van de oorlog werd een groot aantal van hen ontslagen en vervangen door meer nazi-getrouwe bestuurders waaronder NSB-leden. Met de introductie van het zogenaamde leidersbeginsel (eenhoofdig gezag) in september 1941, waarmee de gemeenteraden buiten spel werden gezet, kwamen de burgemeesters direct onder de Commissaris van de Provincie te ressorteren en daarmee onder Rijkscommissaris Seyss-Inquart. Dat was Verordening 152/1941 waarmee vanaf 1 september 1941 de gemeenteraden, gemeentelijke commissies en de colleges werden opgeheven. De burgemeester ging die taken waarnemen en de wethouders werden adviseurs. Tegelijkertijd werd hij meer een uitvoerder van het beleid van de Commissaris van de Provincie en daarmee van Seyss-Inquart. Zo leek het lokale bestuur op het landelijke bestuur: er waren geen vertegenwoordigende lichamen meer maar het bestuursapparaat bleef verder bestaan en werd gecentraliseerd. De macht van de burgemeesters werd door deze maatregelen groter, al constateerde Peter Tammes in 2000 dat de overlevingskans van joden in gemeenten met een nationaalsocialistische burgemeester niet significant lager was^{6]}.

Wat betreft Naarden en Bussum: beiden kregen een NSB-burgemeester tijdens de oorlog. Gerrit Nieuwenhuys werd de NSB-burgemeester van Bussum op 1 juli 1942. Met de bevrijding nam zijn voorganger Meine Fernhout het ambt weer op zich. Naarden had twee opeenvolgende NSB-burgemeesters gehad: Marinus van Leeuwen en Titus Herman Buitenhuis. Na de bevrijding keerde de vooroorlogse burgemeester Jacob Eliza Boddens Hosang weer terug. In Muiden was burgemeester Coops tot 1944 aangebleven. Toen nam de NSB-burgemeester van Weesp zijn taken over. Na de oorlog keerde Coops terug.

4] Romijn, Peter, *Burgemeesters in oorlogstijd*, p. 443- 447.

5] Bakker, Rob, *Boekhouders van de Holocaust. Nederlandse ambtenaren en de collaboratie* (Tweede druk: Nobel boeken 2023), p. 54-55, 443-444, 452-453. Zie ook: Romijn, Peter, *Burgemeesters in oorlogstijd*, p. 453-454.

6] Tammes, Peter, 'Nederlandse burgemeesters en de vervolging van joden', in: Henk Flap en Marnix Croes (reds), *Wat toeval leek te zijn maar niet was. De organisatie van de jodenvervolging in Nederland* (Amsterdam: Het Spinhuis, 2001), p. 69-95. Er waren 1050 gemeenten in mei 1941. Zie ook: Romijn, Peter, *Burgemeesters in oorlogstijd*, p. 289-293.

We weten dat weinig burgemeesters hebben geprotesteerd tegen de anti-joodse maatregelen. Dat geldt voor het hele land. Na de oorlog werd bij de zuivering van 'foute' ambtenaren en NSB-burgemeesters niet gekeken naar hun medewerking aan de Jodenvervolging. Zij werden op andere gronden vervolgd^{7]}.

1.2 ANTI-JOODSE MAATREGELEN

In Nederland volgden de anti-joodse maatregelen vanaf juni 1940 elkaar eerst aarzelend maar vanaf 1941 in een hoog tempo op. Aan de vooravond van de deportaties, juli 1942, waren de joden volledig onrecht, waren ze bijna al hun bezittingen kwijt, mochten ze op veel openbare plekken niet meer komen, moesten ze op bepaalde tijden boodschappen doen, mochten ze geen vervoermiddelen meer bezitten en moesten ze de ster dragen.

Tot de eerste anti-joodse maatregelen, vaak uitgevaardigd in Duitse verordeningen (VO's), behoorden de ariërverklaring en het ontslag van joodse ambtenaren vanaf november 1940. In januari 1941 volgde de registratie van joodse Nederlanders (VO 6/1941). Die registratie werd door de gemeenten gedaan. Ook verstrekten gemeenten administratieve informatie over joodse inwoners aan de bezetter. Een andere vroege maatregel ging over de registratie en de roof van joodse bedrijven. VO 189/1940 bepaalde dat alle joodse bedrijven zich moesten laten registreren bij een Duitse instantie, de *Wirtschaftsprüfstelle* (WPS). Het decreet was de eerste verordening waarin vastgelegd werd wie joods was en wie niet. Op 12 maart 1941 volgde VO 48/1941. Dit besluit bepaalde dat joodse bedrijven onder toezicht konden worden gesteld van een bewindvoerder of beheerder. Deze heette in het Duits een *Verwalter of Treuhänder*. Een andere grote stap in de ontrecting van joden waren de Liro-verordeningen, die joden verplichtten gelden en waardevolle spullen in te leveren (VO 148/1941 en VO 58/1942). De Liro was een door de Duitsers opgerichte roofofbank waar joden verplicht hun geld moesten parkeren. Daarmee was het geen echte bank maar een verzameldepot voor geroofd joods geld en waardevolle spullen. De naam was een afkorting van Lippmann, Rosenthal & Co. Dat was wel een echte, joodse, bank maar deze Liro aan de Sarphatistraat in Amsterdam had daar niets mee te maken.

In augustus 1941 bepaalde de bezetter dat joodse leerlingen voortaan naar aparte scholen moesten gaan met ingang van het nieuwe schooljaar. Het was aan de gemeenten om dit onderwijs in te richten, de ouders in kennis te stellen en voorlopig te financieren.

7] Voor de achtergrond waarom niet, zie Peter Romijn, geciteerd in <https://anderetijden.nl/programma/1/Andere-Tijden/aflevering/390/Burgemeester-in-oorlogstijd>. Aantallen en achtergrond van naoorlogse zuivering en berechting zijn verder uitgewerkt in Romijn, *Burgemeesters in oorlogstijd*, 633-663. Zie ook: Croes en Tammes, *Gif*, pag. 324-325.

Vanaf 15 september 1941 verschenen overal bordjes met de tekst 'Voor joden verboden' in parken, cafés, schouwburgen en andere openbare plekken op basis van een *Anordnung* van Rauter. De *Anordnung* behelsde ook een verhuysverbod voor joden. Voor de zomer waren joden al geweerd uit zwembaden en uit hotels/pensions en openbare gelegenheden in badplaatsen^{8]}.

De roof van joods vastgoed speelde ook vanaf de zomer van 1941. Het gaat om VO 154/1941 over de aangifte van joods vastgoed en VO 102/1941 over de gedwongen verkoop van joodse landbouwgronden^{9]}. Verordening 154 bepaalde dat alle joodse huizenbezitters hun vastgoed moesten aangeven bij een nieuwe Duitse instantie: de *Niederländische Grundstücksverwaltung* (NGV). Het doel was om het vastgoed te verkopen aan niet-joden. Ook voor landbouwgronden was een dergelijke verordening uitgevaardigd op 27 mei 1941.

Een hele belangrijke cesuur was natuurlijk het begin van de deportaties in juli 1942. Daarmee begon de fysieke verwijdering van joden uit Nederland en de grootschalige moord op de Nederlandse joden. De moord op de Europese joden was al eerder in gang gezet. Vanaf toen gingen joden onderduiken. Bij de deportaties werd politie ingezet. Het is uit de grote steden bekend dat politie oproepingen afleverde, joden van huis ophaalde, en ingezet werd bij razzia's. Dat werd soms door de gemeentepolitie gedaan en die viel in de kleinere gemeenten direct onder de burgemeester, al werd de zeggenschap van burgemeesters minder vanaf maart 1943 omdat meerdere autoriteiten toen zeggenschap kregen over de gemeentelijke korpsen waarbij het nieuwe directoraat-generaal van politie het hoogst verantwoordelijke orgaan was^{10]}.

De gemeentepolitie en gemeentebambtenaren speelden ook een rol bij de z.g. *Möbelaktion*. De inboedels in door joden verlaten woningen werden geïnventariseerd. Vervolgens werd deze afgevoerd naar Duitsland. Betrokken instanties hierbij waren de *Hausraterfassung* van de SD Amsterdam, de gemeente en de *Einsatzstab Rosenberg*.

1.3. DE JOODSE GEMEENSCHAPPEN VAN NAARDEN EN BUSSUM

De joodse gemeenten in beide plaatsen waren altijd relatief kleine gemeenten geweest. In Naarden hadden zich al vroeg vooral Portugese joden gevestigd, later kwamen daar Hoogduitse joden bij. Maar in de jaren 30 van de 20e eeuw was het aantal joden in Naarden zo klein geworden dat de gemeente werd opgeheven. In Naarden was toen geen synagoge meer.

.....
8] Het weren van joden uit zwembaden en badplaatsen vóór de zomer was een *Anordnung* van Rauter van 27 juni op basis van VO 20/1941 van 7 februari, zie: Presser, J., *Ondergang. De vervolging en verdelging van het Nederlandse jodendom 1940-1945* (Amsterdam: Aspekt 1965/2005), deel I, p.116. De *Anordnung* van 15 september was gebaseerd op VO 138, zie: Presser, J., *Ondergang.*, deel I, p. 143-145. Zie voor de *Anordnung*: Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, Amsterdam, archief 101b, Kabinet van het Departement van Binnenlandse Zaken, inv. nr. 103.

9] Zie voor de anti-joodse maatregelen: Slaa, Robin te, 'Daar dit een immorele aanslag is', p. 24-32.

10] Romijn, Peter, *Burgemeesters in oorlogstijd*, p. 428.

In Bussum was het aantal joodse inwoners juist toegenomen in de 20e eeuw. In 1930 woonden er 341 joden (inclusief Huizen en Blaricum die ook onder Bussum ressorteerden). Daar was aanvankelijk geen sjoel maar toen in 1917 de joodse gemeente werd opgericht was de weg vrij voor een eigen synagoge. In 1919 werd die in gebruik genomen en in 1931 kocht men het gebouw van de huidige synagoge aan de Kromme Englaan 1a. Er waren ook joodse verenigingen in Bussum. In 1941 woonden er 1347 joden in Bussum maar dat geeft een vertekend beeld wegens Duits-joodse vluchtelingen en joden die in 1940 uit het kustgebied hadden moeten verhuizen^{11]}.

Op de synagoge in de oorlogsperiode kom ik in deel 2 terug op basis van documenten in het gemeentearchief.

.....
11] Michman, Jozeph, Hartog Beem en Dan Michman, *Pinkas. Geschiedenis van de joodse gemeenschap in Nederland* (Ede/Antwerpen: Kluwer Algemene Boeken 1992), p. 471-471, 315-316.

DEEL 2. ONDERZOEK

BEHEER SLECHTS OPMAAT NAAR VERKOOP

DEEL 2. ONDERZOEK

2.1. ROOF VAN JOODS VASTGOED IN NEDERLAND

Roof

Verordening 154/1941 bepaalde dat alle joodse huizenbezitters hun vastgoed moesten aangeven bij de *Niederländische Grundstücksverwaltung* (NGV), ook wel de Nederlandse Administratie van Onroerende Goederen genoemd. Deze rooforganisatie nam de percelen in beheer en daarvan werd een aantekening gemaakt in het kadaster. Beheer is een verhullende term en werd gebruikt om er een semi-juridisch tintje aan te geven. Het betekende gewoon dat de joodse eigenaar niet meer over het pand kon beschikken, geen huren meer kon innen of zelf huur moest gaan betalen. De huur ging naar het Duitse rooffonds genaamd de *Vermögensverwaltungs- und Renteanstalt* (VVRA) met een percentage voor de beheerder.

De VO verwoordde het zo: "De Nederlandsche Administratie van Onroerende Goederen is na de overname van het beheer bevoegd tot het verrichten, zoo in als buiten rechte, van alle rechtshandelingen en anderszins, welke een behoorlijk beheer van het joodsch grondbezit met zich brengt; het kan dit grondbezit ook geheel of den deele vervreemden of bezwaren. De Nederlandsche Administratie van Onroerende Goederen kan deze bevoegdheden geheel of ten deele aan andere personen overdragen, voor zoover zij deze personen met het daadwerkelijk beheer heeft belast^{12]}".

Het beheer werd door de NGV vaak uitbesteed aan lokale makelaarskantoren of aan een aantal grote landelijke makelaars zoals kantoor Nobiscum, makelaarskantoor Everout of de ANBO (Algemeen Nederlands Beheer van Onroerende Goederen) van Dirk Hidde de Vries. Dit waren officiële beheerders namens de NGV. De ANBO was een samenwerkingsverband tussen verschillende makelaars die joods vastgoed beheerden. De ANBO opereerde landelijk met uitzondering van Amsterdam. Die stad viel onder beheerder Everout. In een brief van Dirk Hidde de Vries wordt het een 'Arbeitsgemeinschaft' genoemd. De ANBO was actief in vier van de vijf districten waarin men Nederland had opgedeeld. Het eerste district, Amsterdam, viel er dus buiten. De ANBO kantoren waren in Arnhem, Den Haag, Eindhoven en Groningen. Nobiscum was alleen in Zuid-Holland actief, district 2. Voor Naarden en Bussum was de ANBO dus de beheerder en verkoper van joodse panden. Wanneer de panden precies in beheer werden genomen is niet altijd duidelijk. Soms staat er een datum in het kadaster^{13]}.

12] *Verordnungsblatt für die besetzten Niederländischen Gebiete Jahr 1941*, p. 658.

13] Zie voor de ANBO: NIOD, toegang 039, Generalkommissariat für Finanz und Wirtschaft, inv. nr. 2238, beheer van joods grondbezit. De brief van de Vries is gedateerd 28 april 1942.

In totaal werden in Nederland ongeveer 20.000 percelen aangemeld^{14]}. Het beheer was slechts het begin van de ontrecting als opmaat naar verkoop. De NGV of de beheerder namens de NGV verkocht de joodse panden aan niet-joodse belangstellenden, vaak onder de marktprijs volgens Raymund Schütz. Schütz en Maarten Duijvendak komen beiden in hun studies op een kwart prijsverschil: gemiddeld werden de joodse huizen in de oorlog verkocht voor een prijs die een kwart lager lag dan bij de aankoop voor de oorlog^{15]}.

Er was woningnood en een zekere behoefte aan de joodse panden. Toch lopen de meningen uiteen over hoeveel belangstelling er was voor de huizen. Volgens Eric Slot was er veel aftrek, volgens Piersma en Kemperman stokte de verkoop na de Duitse nederlaag bij Stalingrad, januari 1943. Loe de Jong had juist geconcludeerd dat de panden slecht verkocht werden en ook Te Slaa signaleert een markt met veel weerstand tegen het aangaan van zulke foute transacties. Volgens Schütz kwam de verkoop juist relatief laat op gang. Hij plaatst het hoogtepunt in de verkopen tussen september 1942 en oktober 1943. Toen waren er in ieder geval 8000 joodse huizen in niet-joodse handen overgegaan. Uiteindelijk zouden het er 10.500 worden. In een volgende paragraaf noem ik de cijfers voor Naarden en Bussum^{16]}.

Voor de verkoop werd gebruik gemaakt van lokale makelaars en lokale netwerken om kopers te vinden, makelaars die net als de NGV en de betrokken notaris, courtage vingen. De panden werden verkocht, de notaris maakte een akte op en het geld werd betaald aan de NGV met aftrek van de kosten. Als het pand met een hypotheek bezwaard was, dan werd die afgelost uit de koopsom. Tenslotte stortte de NGV het overgebleven bedrag in het Duitse rooffonds genaamd de *Vermögensverwaltungs- und Renteanstalt* (VVRA). In het kadaster werd het pand op de naam van de nieuwe eigenaar geschreven. De kopers van joods vastgoed zullen we in het vervolg oorlogskopers noemen. De gemeente waarin het vastgoed lag was hier niet bij betrokken^{17]}.

Na de verkoop aan de oorlogskopers werden panden vaak doorverkocht, soms op dezelfde dag. Dit gebeurde volgens Schütz om de joodse herkomst te verdoezelen. Bij de eerste verkoop stond de joodse eigenaar nog in de akte, bij de tweede verkoop niet meer. Van een notaris werd verwacht dat hij bij de transactie aangaf dat het om een joods pand ging, maar vaak zweeg de notaris. Veel oorlogskopers waren niet bekend met het feit dat ze zelf bij het kadaster gegevens over de herkomst van een pand konden opvragen. Dit opende de deur voor malafide

14] Vos, Maarten-Jan en Serge ter Braake, *Rechtsherstel na de Tweede Wereldoorlog van geroofd Joods onroerend goed. Inzicht in een administratief proces* (Amsterdam: Boom 2013), p. 21-24. Zie ook: Piersma, Hinke en Jeroen Kemperman, *Openstaande rekeningen. De gemeente Amsterdam en de gevolgen van roof en rechtsherstel, 1940-1950* (Amsterdam: Boom 2015), p. 76-83. Zie ook: Slaa, Robin te, 'Daar dit een immorele aanslag is', p. 24 en 33-38.

15] Schütz, Raymund, *Kille mist. Het Nederlandse notariaat en de erfenis van de oorlog* (Amsterdam: Boom 2016), p. 242-246, p. 280-283. Zie ook: Maarten Duijvendak, *Sporen van Joods leven. Ontrecting en rechtsherstel in Kampen en IJsselmuiden tijdens en na de Tweede Wereldoorlog* (Zwolle: W Books 2024), p. 47, 176-177.

16] Piersma en Kemperman, *Openstaande rekeningen*, p. 66-69. Zie ook: Eric Slot, 'Crimineel vastgoedcircuit verdiende grof geld aan de Jodenvervolgung,' *Historisch Nieuwsblad*, nr. 9/2008. Zie ook: Schütz, Raymund, *Kille mist*, p. 266-269 en 274-282. Zie ook: Slaa, Robin te, 'Daar dit een immorele aanslag is', p. 48-56.

17] Schütz, Raymund, *Kille mist*, p. 246-248.

speculanten die de panden doorverkochten. In de gemeenten Bussum en Naarden werd de tactiek van doorverkopen ook toegepast, sommige panden werden een paar keer verkocht^{18]}.

Nog iets over de term roof: ik gebruik de termen roof en ontrecting door elkaar, al is ontrecting de meest passende term. De inbeheername van de joodse percelen is een maatregel binnen een veel bredere politiek van ontrecting van joodse Nederlanders op elk denkbaar gebied. Ik vermijd de term onteigening omdat die term wordt gebruikt bij het verkrijgen van percelen door gemeente of rijk t.b.v. van ruimtelijke ordening waarbij de eigenaren allerlei rechten hebben. Dat was hier niet het geval en dus spreken we van ontrecting en roof^{19]}.

Agrarisch grondbezit

Ten tweede was er de roof van landbouwgronden. VO 102/1942 bepaalde dat die gronden voor 1 september 1941 verkocht moesten worden aan niet-joden. De joodse eigenaren waren hier nog bij betrokken en bepaalden gedeeltelijk de prijs samen met de kopers. De kopers waren vaak de pachters van de grond en zij kregen voorrang bij de verkoop. De regionale pachtbureaus, die in 1941 waren omgezet in grondkamers, moesten de verkoop uitvoeren en lieten de gronden taxeren. Vervolgens moest een speciaal *Bureau voor overdracht van joodse landbouwgronden* de verkopen goedkeuren. Dit bureau bemoeide zich in de praktijk met de prijzen^{20]}.

Volgens Vos en Ter Braake was er voldoende belangstelling voor de gronden. Zij citeren burgemeester Bos van Winterswijk over het feit dat de pachters niet op de hoogte waren van de mogelijkheid tot aankoop: "Het is echter een feit, en hierin ligt een cardinale fout, dat de boeren niet wisten, dat de jodengrond te koop was, en zeer velen nog minder wisten, tot wie zich te wenden. Dit was alleen bekend aan enkele ambtenaren blijkbaar, die hun vriendjes wel wisten te waarschuwen". In de praktijk werden de gronden aan de pachters verkocht. De koopsom verdween naar de VVRA^{21]}.

18] Schütz, Raymund, *Kille mist*, p. 254 en 262-263. Huurwoningen werden overigens ook bezet door nieuwe bewoners, net als bedrijfspanden. Bedrijfspanden werden of verkocht of gebruikt door een nieuwe niet-joodse eigenaar van het bedrijf. Huurpanden en bedrijfspanden vallen buiten het bestek van dit onderzoek. Ook is niet onderzocht of de woningbedrijven van de gemeenten Bussum en Naarden woningen aan joden verhuurden. Volgens onderzoeker Hans Jonker, lid van de begeleidingscommissie van dit onderzoek, is duidelijk dat het hoofd van het woningbedrijf Bussum, J.H. (Jaap) Ydo 'fout' was en joden aangaf en door joden bewoonde woningen ter beschikking stelde van de bezetter. Het is onbekend of het daarbij om gemeentewoningen ging. Waarschijnlijk is het pand Nieuwe Englaan 20 een pand dat hij bij de bezetter aangaf maar dat was geen gemeentepand. Na de oorlog werd Ydo veroordeeld tot acht jaar hechtenis. Hans Jonker heeft verder onderzoek naar Ydo en een artikel in voorbereiding op basis van het CABR-dossier van Ydo.

19] Blauw, Maili, *Roof en rechtsherstel in Haarlem. Vastgoed uit joods bezit en de rol van de gemeente tijdens de bezetting en de naoorlogse jaren* (rapportage december 2021), p. 15.

20] Vos, Maarten-Jan en Serge ter Braake, *Rechtsherstel*, p. 13-20. Zie ook: Slaa, Robin te, 'Daar dit een immorele aanslag is', p.33. De dossiers van verkochte landbouwgronden zitten in: Nationaal Archief, Den Haag, Directie van de Landbouw: Afdeling Grondzaken en Pachtzaken, nummer toegang 2.11.08.01, inv. nr. 119.

21] Vos, Maarten-Jan en Serge ter Braake, *Rechtsherstel*, p. 15.

Rechtsherstel over vastgoed

Na het einde van de bezetting werd de ramp duidelijk die het Nederlandse en Europese jodendom was aangedaan: de meeste Nederlandse joden waren vermoord. Zij zouden niet meer terugkeren naar hun huizen. De moord was het eindstadium geweest van een lange reeks van ontrentingsmaatregelen waaronder roof op ongekende schaal.

De Nederlandse regering in Londen was zich tijdens de oorlog bewust geweest van de grootschalige roof door de bezetter waarvan met name joden het slachtoffer waren geworden. De regering had een aantal rechtsbesluiten geformuleerd. De belangrijkste voor dit onderzoek is E100, het besluit Herstel Rechtsverkeer. Dit besluit regelde de teruggave van geroofde bezittingen aan de oorspronkelijke eigenaren, gedeposeerden genoemd. Daartoe voorzag E100 in een nieuwe centrale instelling, De Raad voor het Rechtsherstel. Deze raad bestond uit een aantal afdelingen waaronder de Afdeling Onroerende Goederen en de Afdeling Beheer. Die zijn voor dit onderzoek van belang.

De Afdeling Onroerende goederen, opgericht met wetsbesluit F272 van 16 november 1945, moest het rechtsherstel van onroerend goed juridisch regelen, dus volgens de gemaakte wetgeving. De afdeling Beheer werd meestal het Nederlands Beheersinstituut (NBI) genoemd. Dit grote instituut beheerde de landverraderlijke vermogens en de vijandelijke vermogens waaronder die van de VVRA en de NGV en voerde bewind over de vermogens van vermoorde joden, 'afwezigen' genoemd. Voor de vermogens van vermoorde joden werden bewindvoerders benoemd door het NBI. De bewindvoerders konden familieleden zijn, accountants, notarissen en zelfs het NBI zelf. Er werden meer dan 20.000 bewindvoerders benoemd voor de 'afwezigen'. De instructie voor bewindvoerders stelde: "De bewindvoerder heeft tot taak het vermogen van den afwezige in stand te houden en als een goed huisvader te beheeren, diens belangen waar te nemen (...)". Het rechtsherstel was daarmee een afgezonderde juridische operatie die los van het gewone rechtssysteem stond^{22]}.

Daarnaast was wetsbesluit E93 belangrijk. Dit besluit noemde een groot aantal verordeningen van de nazi's die 'geacht werden nooit van kracht te zijn geweest' en daar vielen alle anti-joodse verordeningen onder. Die werden dus allemaal teruggedraaid en dat betekende dat de situatie moesten worden gerecreëerd zoals die voor de VO had bestaan.

In het geval van roof van vastgoed en bedrijven moest de financiële situatie van het slachtoffer hersteld worden en het eigenaarschap van bezittingen. Het rechtsherstel was nadrukkelijk geen compensatie of schadevergoeding maar draaide om restitutie. Vandaar dat meubels hier niet onder vielen: die waren verdwenen en konden niet gerestitueerd worden. Er moesten schikkingen gemaakt worden door een notaris, samen met het slachtoffer of diens bewindvoerder en de oorlogskoper. Het maakte daarbij niet uit of de joodse eigenaar vermoord

22] Vos, Maarten-Jan en Serge ter Braake, *Rechtsherstel*, p. 43-44.

was of niet. De schikkingen werden *minnelijke* schikkingen genoemd. Met *minnelijk* werd bedoeld dat de partijen met elkaar afspraken maakten over de teruggave zonder tussenkomst van de rechter. Zo kon het rechtsherstel gedecentraliseerd worden en werd voorkomen dat een rechter in elke zaak uitspraak moest doen. De minnelijke schikking hoorde bij het billijkheidsprincipe waar het rechtsherstel van uitging. Daarbij moesten alle belangen afgewogen worden, dus ook die van de oorlogskoper.

De schikking resulteerde in een akte van teruggaaf waarin allerlei verrekeningen plaatsvonden zodat de situatie van voor de roof hersteld werd. De notaris maakte de akte op (vaak dezelfde notaris die een paar jaar eerder de 'roofakte' had opgemaakt!) en die schikking moest dan bekrachtigd worden door gedelegeerden van de Raad voor het Rechtsherstel die in het hele land zaten. Als dat was gebeurd was het rechtsherstel geschied en werd in het kadaster het pand weer op naam van de oorspronkelijke eigenaar of erfgenamen gezet. De akten liggen in het Nationaal Archief en worden de geschillendossiers genoemd^{23]}.

Als de partijen er niet uitkwamen en een minnelijke schikking dus niet mogelijk was, was een uitspraak van de rechter nodig. Soms werkten oorlogskopers niet mee omdat ze zich op goede trouw beriepen. Ze hadden het joodse pand zonder voorkennis gekocht en wisten dus niet dat het joods bezit was. Dit was echter in de praktijk moeilijk aan te tonen. Bij zo'n geschil was dan een procedure voor de Afdeling Rechtspraak van de Raad voor het Rechtsherstel nodig. Ook kon de Afdeling Onroerende Goederen een regeling opleggen. De Raad hanteerde als uitgangspunt dat een oorlogskoper bij de Raad nooit een aantrekkelijkere regeling kreeg dan een minnelijke schikking. Uiteindelijk werd er in 10.000 gevallen minnelijk geschikt en in 1300 gevallen werd het geschil door de Afdeling Onroerende Goederen of door de Afdeling Rechtspraak beslist^{24]}.

Minnelijke schikkingen

Voor Gooise Meren geldt dat we het vooral over minnelijke schikkingen hebben. In een geval werd een regeling opgelegd door de Raad voor het Rechtsherstel Afdeling Onroerende Goederen omdat de oorspronkelijke eigenaren en de oorlogskopers het niet eens werden. Dat ging om de percelen Juliana van Stolberglaan 114 en 116 waarover hieronder meer. Ook waren er twee rechtszaken nodig. De andere regelingen waren minnelijke schikkingen. Daarom nog iets over de akten van minnelijke schikking waarbij de teruggaaf geformaliseerd werd^{25]}.

Uitgangspunt van de schikkingen was altijd teruggave omdat de verkoop had plaatsgevonden in het kader van een Duitse verordening die na de oorlog geacht werd nooit van kracht te zijn geweest. Er werd vooral rekening gehouden met de belangen van de oorlogskoper als die

23] Die akten worden bij het kadaster minuutakten genoemd. In het Nationaal Archief zijn de akten terug te vinden in toegang 2.09.48, inventaris nummers 786-919. Daar heten ze geschillendossiers.

24] Schütz, Raymund, *Kille mist*, p. 376-383. Zie ook: Piersma, Hinke en Jeroen Kemperman, *Openstaande rekeningen*, p. 132-134. Zie ook: Duijvendak, *Sporen van Joods leven*, p. 49.

25] De akten liggen in het Nationaal Archief: Nationaal Archief, Den Haag, Raad voor het Rechtsherstel, nummer toegang 2.09.48.

te goeder trouw had gekocht. Die goede trouw moesten zij zelf aan tonen en dat was heel moeilijk^{26]}. Aan de andere kant: de oorlogskopers werden niet gestraft voor hun aankoop. Deze had natuurlijk misbruik gemaakt van de situatie waar de joodse eigenaar in terecht was gekomen. Dat aspect werd niet bestraft of meegenomen in het rechtsherstel, afgezien van de teruggave^{27]}.

Ook al heette de schikkingen *minnelijk*, de teruggave was wel gestandaardiseerd. De akten van minnelijk rechtsherstel zijn steeds hetzelfde van opbouw en lijken erg op elkaar. Er waren richtlijnen opgesteld door de Afdeling Rechtspraak van de Raad voor het Rechtsherstel. De akten zijn de papieren getuigen van wat rechtsherstel toen inhield: geen compensatie maar zoveel mogelijk herstel van de oorspronkelijke situatie. Dat betekende dat de teruggaaf van het pand gepaard ging met een reeks verrekeningen. De oorlogskoper moest gedeelde huren terugbetalen aan de joodse eigenaar, evenals schade die hij mogelijk had aangericht. De oorspronkelijke eigenaar moest de vaste lasten betalen, dus straatgelden en andere belastingen en verzekeringspremies die de oorlogskoper had betaald tijdens de oorlogsjaren. Ook moest de joodse eigenaar eventuele waardevermeerdering van het pand betalen, bijvoorbeeld als er een verbouwing had plaatsgevonden^{28]}.

Je ziet in deze akten dat het beheer over het perceel vaak al eerder werd overgedragen aan de oorspronkelijke eigenaar, dus voordat het rechtsherstel geformaliseerd was. De oorlogskoper leed sowieso financiële schade: hij kreeg zijn aankoopprijs niet terug, die was bij de VVRA, NGV of Liro gestort, en hield een onzekere claim op die instanties over. Die zou in het geval van de NGV uiteindelijk voor 75,65% worden voldaan en in het geval van de VVRA voor ca. 85% maar dat was ten tijde van het rechtsherstel nog niet bekend. Bovendien moest hij de notariskosten, de kosten van de Afdeling Onroerende Goederen en de juridische kosten van de oorspronkelijke eigenaar voldoen^{29]}.

De oorspronkelijke eigenaren werden altijd aangeslagen voor vaste lasten die mogelijk nog niet betaald waren. In principe werden die lasten verrekend maar er staat in de meeste akten een standaardzin die stelt dat als vaste lasten nog niet betaald mochten zijn, dat die dan voor de oorspronkelijke eigenaar zijn. Dus stel dat er nog financiële achterstalligheid uit de kast zou komen, dan was de schade voor de oorspronkelijke eigenaren: "De comparante sub 1 (de oorspronkelijke eigenaren – MJV) genoemd verbindt tegenover comparant sub 2 (de oorlogskoper– MJV) in diens gemelde hoedanigheid te betalen de zogenaamde vaste lasten, welke met betrekking tot het meergemelde perceel mochten blijken niet te zijn betaald, zulks

26] Slaa, Robin te, 'Daar dit een immorele aanslag is', p. 95–102, 117–118, 130.

27] Wim van Meurs, Marieke Oprel, *Joodse burgers in Nederland: onteigening en rechtsherstel. Synthese van drie jaar onderzoek in opdracht van Nederlandse gemeenten*, (Nijmegen: Radboud Universiteit, Advies & Actualiteit, maart 2024), p. 43.

28] Soms moest de joodse eigenaar ook de hypotheek betalen die de oorlogskoper had afgelost. De geschiedenis van het herstel van hypotheek en de roof van particuliere joodse hypotheek is buiten beschouwing gebleven.

29] Vos, Maarten-Jan en Serge ter Braake, *Rechtsherstel*, p. 28–30. Zie ook: Slaa, Robin te, 'Daar dit een immorele aanslag is', p. 95–102, 117–118, 128–130. In akten van rechtsherstel is soms ook sprake van het registratierecht. Dat is de overheidsbelasting die bij de registratie van de akte werd geheven. Er is soms sprake van een vordering op de Staat tot teruggave van het registratierecht dat bij de oorlogskoop was betaald. Maar deze vordering zie je niet in alle akten terug. Zie: Schütz, Raymund, *Kille mist*, p. 249–250.

inclusief premies en naheffingen terzake van molestverzekeringen^{30]}. In principe werden die kosten verrekend als ze bekend waren. Maar er lag dus een risico bij de oorspronkelijke eigenaar.

Uit eerder onderzoek bleek dat verbeteringen die een oorlogskoper had aangebracht werden doorberekend aan de joodse eigenaar. Dit paste helemaal in het idee van het rechtsherstel want het was herstel en geen compensatie. Dus dat de joodse eigenaar er financieel op vooruit ging, dat was niet aan de orde. Dit speelde onder andere bij Generaal De la Rey laan 8. Met de ogen van nu lijkt dat niet redelijk want de eventuele verbeteringen werden geheel buiten medeweten en zonder toestemming van de eigenaar gedaan.

De akten werden opgesteld nadat de partijen met elkaar afspraken hadden gemaakt, na onderhandelingen dus. De vraag dringt zich op: werd hier nu echt onderhandeld of was het rechtsherstel gewoon een rekensom, niets meer en niets minder, waarbij er niets te onderhandelen viel? We zien dat steeds dezelfde posten met elkaar verrekend worden, zoals huur, vaste lasten, een hypotheek en heel soms dus een waardevermeerdering of waardevermindering. We zullen echter zien dat er wel degelijk onderhandeld werd. Oorlogskopers hadden soms geen geld of waren overleden. Of er moesten posten verrekend worden waarvan de hoogte niet duidelijk was. Vooral het exploitatiesaldo over de oorlogsjaren en eventuele verbeteringen die de koper had aangebracht waren vaak bedragen waar een verschil van mening over bestond omdat ze niet altijd hard te maken waren. Zeker als een koper zelf het pand had bewoond en er dus geen huur was geïnd, was dat exploitatiesaldo een punt van discussie. De onderhandelingen gingen bijna nooit niet over de teruggaaf an sich. Dat punt stond niet ter discussie.

In de literatuur worden er vraagtekens gezet bij de minnelijke schikking omdat dit de oorlogskoper de mogelijkheid zou geven om dwars te liggen, bijvoorbeeld als de oorlogskoper naar eigen zeggen te goeder trouw had gekocht. Dan waren vaak langdurige onderhandelingen nodig.

Kenmerkende aspecten van het rechtsherstel

Een aantal zaken valt op bij rechtsherstel in het algemeen. Navolgende observaties gelden ook landelijk want het zijn algemene karakteristieken van het rechtsherstel.

Het is allereerst belangrijk om vast te stellen dat de Nederlandse overheid geen uitzonderingspositie voor joden had ingeruimd bij het rechtsherstel. Met andere woorden: het rechtsherstel hield geen rekening met het feit dat joden als speciale groep waren vervolgd en beroofd door de bezetter. Er was hiervan te weinig bewustzijn bij de wetgevers en men wilde juist niet hetzelfde doen als de Duitsers hadden gedaan, namelijk de joden apart zetten. Piersma en Kemperman verwoordden dat als volgt: "Inschattingsfouten als gevolg van

30] Nationaal Archief, Den Haag, Raad voor het Rechtsherstel, nummer toegang 2.09.48, inv. nr. 888, aangiftenr. S12912, p. 3.

ongeloof en het argument dat men niet hetzelfde wilde doen als de nazi's, waren twee pijlers waarop het besluit van de overheid berustte om na de oorlog geen specifieke hulp aan Joodse oorlogsslachtoffers te bieden. De angst voor antisemitisme (..) was een derde pijler^{31]}”.

Ten tweede: een veelgehoorde klacht destijds was de traagheid van het rechtsherstel. Veel zaken werden pas begin jaren 50 afgerond en het NBI zelf bleef tot 1967 bestaan. Een van de redenen was de verkeerde inschatting die in Londen was gemaakt. De inzet van zorgvuldig, individueel en bij wet geregeld rechtsherstel met alle procedures en papierwerk dat daarbij kwam kijken verhield zich slecht met de gigantische schaal van de roof en de buitengewone gedupeerdheid van de joodse Nederlanders. Het kostte gewoon erg veel tijd om dat te doorlopen en elke transactie na te lopen. Bovendien moesten er vaak lange en ingewikkelde verervingen uitgezocht worden én de oorlogskopers konden vertragen als ze zich op goede trouw beriepen^{32]}.

Ten derde: Het rechtsherstel moest gebeuren op verzoek van de gedeposeerde of de bewindvoerder. Het is opmerkelijk dat die verantwoordelijkheid werd gelegd bij de slachtoffers die veelal vermoord waren en vertegenwoordigd werden door een bewindvoerder. Dat hoorde bij de keuze dat voor joden geen aparte plaats werd ingeruimd bij het rechtsherstel. Het rechtsherstel moest dus aangevraagd worden door de slachtoffers^{33]}.

Ten vierde, een algemene observatie gebaseerd op de beheersdossiers: de kosten voor de bewindvoering over de vermogens werden betaald uit diezelfde vermogens. Zowel het NBI zelf als de bewindvoerders werden betaald en die beloning was gebaseerd op een percentage van het vermogen. Die beloning heette grondheffing. De dossiers bevatten regelmatig brieven van bewindvoerders die om een extra beloning vroegen omdat het meer werk was dan gedacht. De joodse slachtoffers betaalden voor hun eigen bewindvoering^{34]}.

Nog iets over het NBI: de weerslag van het beheer van vermogens van vermoorde joden zijn de zogenaamde beheersdossiers. Die dossiers zijn bewaard gebleven en bevatten de administratie van de bewindvoerder en correspondentie in het kader van de bewindvoering. Deze dossiers zijn een belangrijke pijler van veel onderzoeken naar joods vastgoed en ook van dit onderzoek. De meeste joodse slachtoffers die bezit hadden, hebben een dossier op zijn/haar naam en die dossiers bevatten informatie over de bezittingen en vermogensoverzichten. Ze kunnen heel dun zijn maar ze kunnen ook verschillende dikke dossiermappen omvatten. Heel grof gezegd: hoe meer vermogen iemand had, hoe lijviger het dossier. Naast de *Verkaufsbücher* zijn deze dossiers een manier om onroerend goed van joden op te sporen. De dossiers lopen in principe door totdat het overlijden officieel was. Daarna was het aan een andere partij, vaak een notaris,

31] Piersma en Kemperman, *Openstaande rekeningen*, p. 110.

32] Slaa, Robin te, *'Daar dit een immorele aanslag is'*, p. 105-109, 124, 128.

33] Vos, Maarten-Jan en Serge ter Braake, *Rechtsherstel*, p. 29-30. Zie ook: Schütz, Raymund, *Kille mist*, p. 375-376.

34] Vos, Maarten-Jan en Serge ter Braake, *Rechtsherstel*, p. 43-44.

om de nalatenschap af te wikkelen. Van joden die de oorlog overleefd hadden, is logischerwijs geen beheersdossier. Ze moesten zelf het beheer over hun bezittingen, en eventueel het rechtsherstel, oppakken.

Ten vijfde: het rechtsherstel was een grote operatie in een tijd de Nederlandse economie in duigen lag, het land leeggeplunderd was en steden in puin lagen. In dat licht zou je het rechtsherstel nog positief kunnen beoordelen want in de meeste gevallen vond wel een vorm van rechtsherstel plaats. Economische wederopbouw had echter prioriteit. Voor Minister van Financiën Lief tinck waren banken, verzekeringsmaatschappijen en effectenbeurs belangrijk voor de wederopbouw. Met deze spelers werd meer rekening gehouden dan met de joodse berooiden. De onderzoekers van de gemeente Maastricht, waar het gemeentelijk onderzoek in 2023 verscheen, verwoordden het zo: "De parallel tussen ontrecting en rechtsherstel is opmerkelijk. Werden bij de ontrecting de belangen van de Joodse bevolking ondergeschikt gemaakt aan het streven naar orde en rust en een goede verstandhouding met de bezetter, bij het rechtsherstel werden de Joodse belangen ondergeschikt gemaakt aan het economisch herstel van Nederland en de belangen van billijkheid^{35]}".

Ten zesde: de gelijkwaardigheid en het billijkheidsprincipe dat de basis was voor het rechtsherstel en de onderhandelingen die daarbij hoorden zullen zeker niet altijd in het voordeel van de joodse slachtoffers gewerkt hebben. De berooide en getraumatiseerd joden hadden niet allemaal de mogelijkheid om zich goed te laten vertegenwoordigen bij dit proces. Of zij allemaal over voldoende innerlijke (veer)kracht beschikten om deze strijd aan te gaan, is zeer de vraag.

Beheer van niet verkochte percelen

Tot slot nog iets over percelen die niet verkocht zijn. Eén ding is zeker: we weten dat eigenaren ook dan hun pand niet meer konden gebruiken. Bovendien waren de eigenaren op een gegeven moment gedeporteerd of ondergedoken. De beheerder had alle rechten van de echte eigenaar overgenomen. Hoe werd na de oorlog gecompenseerd dat de eigenaren geen huren ontvingen of andere saldi? Waar bleven die huren? Hoe werd gecompenseerd dat ze niet meer in het pand konden wonen? En hoe zit het daar met de achterstalligheid? Als de vaste lasten door de ANBO werden betaald, dan waren er geen schulden na de oorlog. Of werd dat na de oorlog weer verrekend?

We weten het niet want er zijn geen rechtsherstel akten van de niet-verkochte percelen. Met andere woorden: er zijn geen schikkingen getroffen over niet-verkochte percelen. Mogelijk kregen de joodse eigenaren geen inkomsten over die jaren maar maakten ze ook geen kosten, maar dat is een aannname. Ook de kwestie rond achterstallige erfpachtcanon in Den Haag van David Simons die Robin te Slaa beschreef betrof een niet-verkocht perceel. Net als bij de

35] Rijsselt, René van, Erik van Rijsselt en Marjolein Vlieks, *Onvoltooid verleden. Ontrecting en rechtsherstel van Joodse inwoners in de gemeenten Maastricht, Amby en Heer* (z.p., 2023), p. 42. Zie ook: Slaa, Robin te, *'Daar dit een immorele aanslag is'*, p. 100-101.

geheven straatbelasting in Den Haag waar het uitsluitend om percelen ging die onder beheer hadden gestaan. Dat is logisch want dat zijn de gevallen waarbij de oorspronkelijke joodse eigenaar in het kadaster bleef staan als eigenaar, ook al had hij niets meer te zeggen over zijn huis. In Groningen merken de onderzoekers op dat het waarschijnlijk was dat beheerders lokale belastingen en erfpachtcanon wel betaalden^{36]}.

Deze vragen gelden overigens ook voor percelen die wél verkocht zijn maar dan voor de periode dat ze in beheer waren en nog niet verkocht. We zullen dat in de volgende paragraaf zien bij Korte Godelinestraat 15. De meeste percelen werden pas in de loop van 1942 en 1943 verkocht en stonden tot die tijd waarschijnlijk onder beheer van de NGV of ANBO. Wat gebeurde er met vaste lasten en inkomsten over die beheerperiode? Waar bleven de huren die toen geïnd waren? Het is nu niet duidelijk hoe we deze vragen omtrent beheer moeten beantwoorden^{37]}.

2.2. JOODS VASTGOED IN DE GEMEENTEN BUSSUM, NAARDEN EN MUIDEN

Joodse panden werden dus vanaf september 1941 in beheer genomen en vaak, maar niet altijd, verkocht. Dit onderzoek heeft gekeken naar alle percelen van joodse eigenaren in Naarden, Bussum, Muiden en Muiderberg die in de oorlog verkocht zijn of in beheer genomen. De belangrijkste bron daarvoor zijn de al genoemde *Verkaufsbücher*. In de *Verkaufsbücher* staan relatief veel percelen die in de voormalige gemeenten Naarden en Bussum verkocht en/of in beheer genomen zijn^{38]}. Maar liefst 143 percelen zouden in de oorlog verkocht zijn waarvan 53 in Naarden en 90 in Bussum. Er staan geen panden uit Muiden of Muiderberg in de *Verkaufsbücher*. Daarnaast zijn er nog 25 panden onderzocht die niet in de *Verkaufsbücher* stonden maar wel joods bezit waren. Het merendeel daarvan werd niet verkocht tijdens de oorlog maar een deel wel. Alle onderzochte panden staan in de bijlage.

Er is er een uiteenlopend beeld onder historici van wanneer de panden het meeste aftrek vonden. Voor Naarden en Bussum is duidelijk dat de verkoop vanaf oktober 1942 goed op gang kwam. Bijna alle panden in de *Bücher* verwisselden tussen oktober 1942 en de zomer van 1944 van eigenaar maar de meeste verkopen waren in 1943^{39]}. Daarmee was een bedrag gemoeid van f 1.967.952, nu zo'n € 12.538.431^{40]}.

36] Slaa, Robin te, 'Daar dit een immorele aanslag is', p. 152 en 173-185. Zie ook: *Roof en rechtsherstel* (Rapportage Historisch Centrum Leeuwarden, 2021), p. 20-24. Zie ook: Duijvendak, Maarten en Stefan van der Poel, *Lege plekken. Ontvreemding van Joods vastgoed en rechtsherstel in de gemeente Groningen (1940-1955)*, (Onderzoeksrapport Rijksuniversiteit Groningen: november 2021), p. 15, 19.

37] Zie ook: Piersma en Kemperman, *Openstaande rekeningen*, p. 167-168.

38] Nationaal Archief, *Verkaufsbücher* mei 2019, <https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/open-data/open-data-indexen>.

39] Dit is gebaseerd op de *Verkaufsbücher*. Daarvan ontbreekt het eerste deel dus dat kan een iets vertekend beeld geven.

40] Voor de omrekening is een rekentool van het IISG gebruikt, zie: <https://iisg.amsterdam/nl/onderzoek/projecten/hpw/calculate.php> geraadpleegd op 8 mei 2023.

Betrokkenheid van de gemeenten

Bij de roof van vastgoed hadden de gemeenten geen betrokkenheid, ook niet de gemeenten Naarden, Bussum en Muiden. Het was een landelijke operatie, gecoördineerd vanuit Den Haag, met medewerking van lokale handelaars en makelaars. Het ging allemaal buiten de gemeente om, behalve wanneer de gemeente koper was.

Op het eerste gezicht lijkt het duidelijk dat de toenmalige gemeenten Bussum, Naarden en Muiden zelf geen joods vastgoed aankochten. In de standaard bronnen hierover is niets terug te vinden van aankopen door de gemeente. De gemeenten komen niet voor in de *Verkaufsbücher*. Dat is niet raar trouwens, volgens Pointer staan er 224 of 218 gemeenten in de *Verkaufsbücher* waar joods vastgoed werd verkocht en daaronder 25 gemeenten die zelf vastgoed aankochten. Naarden, Bussum en Muiden zitten daar dus niet bij^{41]}. Bij nader onderzoek, want alle verkochte panden zijn in het kader van dit onderzoek onderzocht, bleek dat de gemeente Bussum wel een stuk van het perceel Nieuwe Englaan 18a en 20 aankocht. Dat was een doorverkoop geweest, dat wil zeggen dat de oorlogskoper het had verkocht aan de gemeente. De naam van de tweede of latere oorlogskopers staan niet in de *Bücher* dus die zie je niet gelijk terug. Na gedetailleerd onderzoek bleek de verkoop echter een reguliere onteigening te zijn en geen oorlogskoop.

De gemeente Naarden was bij een pand betrokken in verband met oorlogsschade. Dat was Juliana van Stolberglaan 114/116. En dan had de burgemeester van Bussum voor zichzelf nog een pand aangekocht. Tenslotte huurde de gemeente Bussum de synagoge vanaf 1943 zonder dat de huur aan de Joodse Gemeente ten goede kwam. Hieronder wordt die betrokkenheid verder behandeld.

Uit andere bronnen bleek verder geen aankoop. Er zijn geen akten in het gemeentearchief van aankopen van joods vastgoed. Er zijn ook geen dossiers van rechtsherstel aangetroffen in het gemeentearchief. Ook in de inventarissen van de drie gemeentearchieven, waar aankopen met adres staan vermeld, is niets gevonden (en er zijn maar weinig vastgoedaankopen uit de oorlogsjaren), net als op de registers met verwerving van vastgoed door de gemeenten^{42]}.

41] <https://pointer.kro-ncrv.nl/ruim-70-gemeenten-doen-onderzoek-naar-roofhandel-van-joods-vastgoed> geraadpleegd op 27 juni 2022.

42] De volgende dossiers zijn geraadpleegd: SSAN052, Archieven gemeente Bussum, 1919-1989, inv. nrs. 77, 79, 86, 166, 167, 1001, 1010. En: SSAN071, Archieven gemeente Naarden, 1940-1985, inv. nrs. 4009, 4010. En SSAN016, Archieven gemeente Naarden, 1911-1941, inv. nr. 981/15, 1477.

Dit onderzoek gaat verder niet in op de vordering van panden, joods en niet-joods, door de bezetter volgens VO 144/1940. Dit maakte geen deel uit van de onderzoeksvraag. Maar er was wel een formele betrokkenheid van de gemeente bij de vordering van panden. De Wehrmacht vorderde overal in het land panden volgens VO 144/1940. De Wehrmacht betaalde daarvoor een schadevergoeding aan de gemeente die deze weer afdroeg aan de eigenaren. De gemeente informeerde de eigenaren over de vordering of de opheffing van de vordering. In Bussum zaten daar ook joodse panden tussen. Uit een aantal brieven blijkt dat de vergoeding voor die panden niet naar de joodse eigenaar ging maar naar de ANBO. Zie: SSAN052, inv. nr. 7833, *Vordering en vrijgave door de Duitse Wehrmacht van gebouwen in de gemeente Bussum*, brief van de burgemeester aan M. Samuel-de Jong, d.d. 21 juli 1942. En: brief van de burgemeester aan de ANBO, d.d. 5 november 1942. Uit het beheersdossier van Mathilde Louise Samuel-de Jong blijkt dat in haar geval de schade vergoed werd in het kader van oorlogsschade. Zie: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.11, inv. nr. 159028. Maar in de beheersdossiers van andere joodse eigenaren van gevorderde panden is een vergoeding voor die vordering niet terug te vinden, zoals bij Gustaaf Norden en Hartog Stibbe.

Casussen

Het joodse vastgoed in Naarden en Bussum werd dus niet aan de gemeenten verkocht maar aan privé personen. De *Verkaufsbücher* bevatten 143 adressen die verkocht zouden zijn. Die staan in de bijlage samen met andere adressen die tijdens het onderzoek aan het licht zijn gekomen. In totaal 168 casussen of transacties in de bijlage maar het zijn soms meer adressen per regel. Een adres blijkt niet in de *Bücher* thuis te horen dus we hebben het over 167 casussen. Van die 167 werden er 24 niet verkocht waaronder acht percelen uit de *Verkaufsbücher*. Het onderzoek bracht nog negen percelen in joods bezit aan het licht die ook verkocht waren. Alle percelen, ook de niet-verkochte joodse percelen, staan in de bijlage met per perceel een samenvatting van de rechtsherstel regeling. Hieronder bespreek ik casussen die typisch of juist atypisch zijn voor het rechtsherstel of om andere redenen vermeldenswaardig. Ook ga ik in op de percelen waar de gemeente bij betrokken was.

1. Een standaard regeling

Ik begin met een rechtsherstel regeling die standaard was en waar niet zoveel bijzonders over te zeggen is. Dit om een beeld te schetsen van hoe zo'n 'normale' schikking eruit zag.

Paul David was eigenaar en bewoner van Willem Bilderdijklaan 22. Het huis was in 1942 door de NGV verkocht aan de Duitser Robert Felix Schanz voor f 17.750. Schanz belastte het tot dan toe onbezwaarde perceel met maar liefst twee hypotheeken, tezamen een bedrag van f 20.000. David overleefde de oorlog.

In 1949 vond er rechtsherstel plaats. Daarbij werden uitgaven en inkomsten verrekend over de periode dat het pand onrechtmatig verkocht was aan Schanz. De verrekening vond plaats tussen Schanz en David maar ook tussen Schanz en de hypotheekverstrekkers. Het pand kwam weer op naam van David en Schanz betaalde hem een exploitatiesaldo over de jaren dat hij het huis bewoond had. Dat was een bedrag van f 1.749,08 en daarvan waren de vaste lasten die Schanz betaald had afgetrokken. Schanz kon dat bedrag echter niet ophoesten dus hij had nu een schuld aan David. Omdat Schanz het pand nu niet meer bezat maar wel een koopsom had betaald aan de NGV, een koopsom die dus 'verdwenen' was, kreeg hij de vordering op de NGV die David had gehad. Zolang het pand niet was teruggegeven had David een claim gehad op de NGV omdat die de koopsom in ontvangst had genomen. De claim, vordering genoemd, ging nu naar oorlogskoper Schanz. Die vordering zou later voor een groot deel uitgekeerd worden maar dat kon men toen nog niet weten.

Schanz had daarnaast nog een hypotheekschuld van bijna f 20.000 aan twee partijen. Daarom stond hij de vordering op de NGV weer af aan de Landelijke Hypotheekbank, de eerste hypotheekverstrekker. De bank had zo de zekerheid dat zij haar geld zou krijgen als de vordering op de NGV uitbetaald werd. Ook de vordering op de Staat voor eventuele terugbetaling van registratiekosten (een belasting bij de registratie van de akte) ging naar de Landelijke Hypotheekbank. Mocht de vordering op de NGV uitgekeerd worden dan moest de Landelijke allereerst aan David de schuld van Schanz, de exploitatiekosten, betalen waar David recht op had. Daarna zouden de schulden aan de Landelijke en aan de tweede hypotheekverstrekker betaald

worden. De akte werd gepasseerd op 25 juni 1949 en daarmee was het rechtsherstel voltrokken. De meeste minnelijke schikkingen in Naarden en Bussum werden langs deze lijnen opgesteld^{43]}.

Saillant, en niet standaard was dat Paul David een Duitse jood was die in 1932 naar Nederland gekomen was. Na de oorlog werd hij wegens het Besluit Vijandelijk vermogen E 133 automatisch onder beheer gesteld als vijand, omdat hij Duitser was. Daarom was er een beheersdossier van hem want Nederlandse overlevende joden deden hun eigen beheer en lieten in de regel geen beheersdossier van het NBI achter. Het NBI bracht Davids vermogen helemaal in kaart inclusief een gedetailleerde inboedel van de Willem Bilderdijklaan 22. David was voor de oorlog al zijn Duitse staatsburgerschap kwijtgeraakt. En hij wilde natuurlijk niet als vijand gezien worden, temeer daar beheer door het NBI hem ook geld kostte, en vroeg een z.g. *no-enemy* verklaring aan. Na onder andere een positieve verklaring van de commissaris van politie van Bussum kreeg hij de verklaring in 1947. Tegen de beheersheffing ging hij in beroep. Hoe dat afliep vermeldt zijn beheersdossier niet^{44]}.

2. Een malafide bewindvoerder

Gerardus Vita-Israël (Amsterdam, 11 februari 1905 – Sobibor, 11 juni 1943) was getrouwd met Esther van Gelder (Amsterdam, 25 september 1899 – Sobibor, 11 juni 1943). Hij was eigenaar van een aantal verkochte panden in Naarden en Bussum: Jacob Verhoeflaan 26, Juliana van Stolberglaan 114 en 116 en Nassaulaan 3. Hij was makelaar en bezat nog meer vastgoed in Naarden en Bussum (zie bijlage) en in Hilversum. Zijn erfgenamen waren allemaal aangetrouwd omdat de directe familie vermoord was. Erfgenamen waren de vrouw van zijn broer, Catharina Magdalena Frederika van der Zande-Borghmans en haar kinderen en de man van Esthers zus, Adrianus Hendricus Haaks, en de kinderen van Esther uit een eerste huwelijk.

De hier genoemde huizen werden allemaal verkocht in de oorlog en het rechtsherstel over deze panden was ingewikkeld omdat de bewindvoerder die na de oorlog namens het Beheersinstituut het beheer voerde over alle bezittingen, niet betrouwbaar bleek. Ik begin met Vita-Israël's eigen woonhuis aan de Jacob Verhoeflaan 26 in Naarden. Dat pand was in 1943 door de NGV verkocht aan een mijnheer Jan Kreuger. Er moest dus na de oorlog rechtsherstel plaatsvinden. Josephus Hendricus Maria Kerkeling, een makelaar uit Bussum, was de officieel benoemde bewindvoerder en hij vertegenwoordigde de erven Vita-Israël bij de notaris. De rechtsherstel regeling was echter mager. Kreuger wilde het pand kennelijk houden en betaalde nogmaals een koopsom van f 6.750 (waar hij in de oorlog f 8.000 had betaald). Hij kreeg de vordering op de NGV (die later voor 75% uitgekeerd zou worden). Wat ook opmerkelijk was: er vond geen verrekening van baten en lasten plaats. Partij Vita-Israël ontving dus geen exploitatiesaldo over de jaren dat het pand onrechtmatig verkocht was geweest, wat zeer ongebruikelijk was. De akte is van 4 augustus 1947^{45]}.

.....
43] Nationaal Archief, Den Haag, Raad voor het Rechtsherstel, nummer toegang 2.09.48, inv. nr. 795, aangiftenr. C 01012. Zie ook het beheersdossier van Schanz: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.13, inv. nr. 157895.

44] NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.03, inv. nr. 44590.

45] Nationaal Archief, Den Haag, Raad voor het Rechtsherstel, nummer toegang 2.09.48, inv. nr. 860, aangiftenr. C 09419.

Kerkeling had die tweede koopsom van Kreuger in ontvangst genomen. Ondertussen hadden de erven Vita–Israël 'ongunstige berichten' over hem gehoord en een nieuwe bewindvoerder laten aanstellen. Dat was de Stichting Bewindvoering Afwezigen en Onbeheerde Nalatenschappen (BAON), een stichting die namens het Beheersinstituut vele beheren voerde. Kerkeling was per 1 september 1947 ontheven van zijn functie. Hij had de ontvangen koopsommen (ook die van de Nassaulaan 3 zoals we zullen zien) niet afgedragen aan de erven. Kerkeling had ondertussen een vervolging aan zijn broek gekregen, kennelijk had hij zich in meerdere gevallen geld toegeëigend en was failliet verklaard. Maar het geld was dus weg. Geen wonder dat de erven dat probeerden te verhalen. Ze probeerden eerst beroep in te stellen tegen het rechtsherstel en tegen het feit dat de minnelijke schikking bekrachtigd was door de gedelegeerde van de Afdeling Onroerende Goederen van de Raad voor het Rechtsherstel. Dat beroep werd afgewezen met het argument dat men dat binnen 30 dagen na de bekrachtiging had moeten doen, in 1947 dus. De Stichting BAON, vanaf 1 september bewindvoerder, had dat echter niet gedaan. De erven klaagden vervolgens de Stichting BAON aan met het verwijt dat die stichting beroep had moeten stellen tegen deze schikking. Dat beroep had zij moeten instellen omdat het NBI en de erven geen toestemming hadden gegeven voor deze regeling.

De rechtbank keurde de eisen van de erfgenamen echter af. De rechtsherstel regeling die Kerkeling had afgesloten was op zichzelf niet schadelijk geweest voor de erven. Deze was conform E100. Het probleem was het feit dat Kerkeling met zijn malversaties niet betrouwbaar was gebleken, en niet de BAON. Een hoger beroep was niet mogelijk geweest binnen de regels van het rechtsherstel en had ook geen zin gehad volgens de rechtbank want dat had meegebracht dat het rechtsherstel overnieuw moest en dan werden de erven aansprakelijk voor het bedrag dat Kerkeling (die failliet verklaard was) in hun naam had ontvangen. Dat bedrag hadden zij dan moeten terugbetalen. Dat zou niet in hun voordeel zijn geweest. Bovendien had de BAON geen gelegenheid tot beroep meer gehad omdat de Stichting te laat op de hoogte was gesteld. De rechtsherstelregeling voor Jacob Verhoeflaan 26, zoals beschreven, bleef dus bestaan en de vordering tot schadevergoeding werd afgewezen.

Stukken van de Stichting BAON zitten ook in de dossiers. Daaruit blijkt dat de Stichting het onbegrijpelijk vond dat zij nu aansprakelijk werd gesteld terwijl zij zo laat bij de zaak betrokken raakte. Ze kreeg daarin dus gelijk^{46]}.

Het rechtsherstel van het pand Nassaulaan 3 in Bussum maakte ook deel uit van deze rechtszaak. Het pand was in 1943 door de NGV verkocht aan ene Pieter Koopmans. Ook daar had Kerkeling het rechtsherstel gedaan, was bij de notaris verschenen en had de akte ondertekend. Die regeling uit 1947 had er, net als bij de Verhoeflaan, in geresulteerd dat de oorlogskoper het pand nog een keer kocht. Koopmans betaalde nogmaals een koopsom van f 13.500 (in de oorlog

.....
46] Zie voor de uitspraak en de verweerschriften: NL–HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.15, inv. nr. 191142. Verzoekschrift d.d. 4 mei 1951. Conclusie van antwoord d.d. 13 november 1959. Afschrift van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam, d.d. 1 november 1957.

was de prijs f 13.000 geweest) en vergoedde een exploitatiesaldo van f 774 en de kosten van het rechtsherstel. Koopmans kreeg daarvoor de vordering op de NGV terug. De koopsom was ook hier in de zak van Kerkeling verdwenen. De akte was gepasseerd op 13 september 1947^{47]}.

En dat was ná het ontslag van Kerkeling als bewindvoerder en een verschil met het rechtsherstel over de Verhoeflaan toen Kerkeling nog wél officieel bewindvoerder was. Ook hier hadden de erven de Stichting BAON gedaagd wegens het feit dat ze geen beroep had aangetekend. De rechtbank was van mening dat wel of geen beroep niet relevant was want de bewindvoerder was al ontheven op het moment van het tekenen van de akte. Het rechtsherstel mistte dus rechtsgeldigheid maar de erven hadden hun rechten niet verloren. Dat rechtsherstel moest opnieuw. De uitspraak over deze beide zaken was 1 november 1957^{48]}.

Het is (mij) niet duidelijk wat hier dan met de koopsom had moeten gebeuren, want dat werd bij de Verhoeflaan als een nadeel gezien voor de erven die dan opnieuw voor de koopsom aansprakelijk zouden worden. Hier speelde dat probleem kennelijk niet, waarschijnlijk omdat Kerkeling aansprakelijk was voor het ontvangen bedrag en niet de erven. Ook niet duidelijk is of het rechtsherstel inderdaad opnieuw werd gedaan. Uit het kadaster blijkt dat Koopmans het pand, ten tijde van de uitspraak in 1957, al lang weer doorverkocht had en wel in 1952, terwijl het dus niet van hem was want de rechter had met deze uitspraak bepaald dat het rechtsherstel nog moest plaatsvinden. De aanspraken van Vita–Israël op het pand waren nog steeds rechtsgeldig in 1957. Het rechtsherstel over dit pand is dus niet duidelijk^{49]}.

Samenvattend: het rechtsherstel moet een hard gelach zijn geweest voor de erven. De vergoedingen waar ze recht op hadden, als gevolg van toch al niet al te gunstige regelingen, kwamen niet bij hun terecht en de panden waren weg. Bij de Nassaulaan is het zelfs niet duidelijk of daar wel rechtsherstel had plaatsgevonden en bij de Verhoeflaan leden de erven fors verlies, tenzij er nog ontwikkelingen zijn geweest die niet in deze archieven terecht zijn gekomen.

3. Betrokkenheid van de gemeenten Naarden en Bussum

Hier behandel ik drie vastgoed bezittingen waar de voormalige gemeenten Naarden en Bussum bij betrokken waren.

3a Juliana van Stolberglaan

Het eerste cluster huizen dat ik behandel was ook van Gerardus Vita–Israël. Dit waren de panden Juliana van Stolberglaan 114 en 116. Het rechtsherstel verliep hier eveneens gecompliceerd doordat enerzijds weer Kerkeling erbij betrokken was en anderzijds de percelen grotendeels

.....
47] Nationaal Archief, Den Haag, Raad voor het Rechtsherstel, nummer toegang 2.09.48, inv. nr. 843, aangiftenr. C 07431.

48] Zie voor de uitspraak en de verweerschriften: NL–HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.15, inv. nr. 191142. Conclusie van antwoord d.d. 13 november 1959. Afschrift van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam, d.d. 1 november 1957.

49] Kadastrale gemeente Bussum, leggerartikelen 8897 en 9274.

verwoest waren. Als represaille op schade die een nabij gelegen spoorbrug had opgelopen, ik neem aan door een verzetsdaad, beschadigden de Duitsers een aantal huizen waaronder deze twee. Nummer 114 was in ieder geval onbewoonbaar daarna en nummer 116 was nog op te knappen. Dit was in oktober 1944 geweest. De oorlogskoper van de panden, de NSB'er en SS'er Boudewijn Schipper, had verhaal gehaald en had in maart 1945 van de gemeente Naarden, met tevens een NSB burgemeester, f 27.500 als schadevergoeding weten los te peuten. Dat was op bevel van de bezetter uitbetaald en volgens de naoorlogse burgemeester Jurriaan Visser (opvolger van Boddens Hosang) onder dwang. Dat bedrag wilde de gemeente na de oorlog terug. Het rijk vergoedde dat bedrag maar eiste wel van de gemeente dat die het weer zou vorderen van Schipper. Dat lukte natuurlijk niet want dat geld was (voor een groot deel) al weg. De gemeente voerde er een rechtszaak over en liet beslag leggen op Schippers bezittingen. De rechter erkende de claim van de gemeente niet want die dwang waaronder de betaling door de vorige NSB burgemeester was gedaan, viel wel mee, aldus de rechtbank. In ieder geval was die dwang niet bewezen. De gemeente verloor de zaak en het conservatoir beslag werd opgeheven^{50]}.

Het pand Juliana van Stolberglaan 114 werd trouwens wel herbouwd na de oorlog. De Stichting BAON financierde daarvoor f 26.507,70, waardoor erfgename mevrouw van der Zande-Borghmans een schuld kreeg bij de Stichting. En er kwam geld in het kader van de Wet Materiële Oorlogsschaden van het Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting à f 20.000. Daarnaast was er nog een inschrijving in het Grootboek van de Wederopbouw van f 6.860. Er was dus geld geweest om het pand te herbouwen^{51]}.

Dat stond los van het rechtsherstel dat ook plaats moest vinden. Ook hier speelde het feit dat bewindvoerder Kerkeling in oktober 1947 minnelijk rechtsherstel had ondertekend maar daartoe niet meer bevoegd was. Dat was een redelijk standaard minnelijke schikking geweest. Schipper gaf het pand terug en er werd van alles verrekend: gederfde huren maar ook twee hypotheeklen omdat het perceel bezwaard was geweest met een hypotheek, die was afgelost bij oorlogsverkoop, maar Schipper had het opnieuw bezwaard had met een veel hogere hypotheek. Voor de kosten die Vita-Israël moest voldoen in het kader van het rechtsherstel (waaronder f 3.500 plus rente voor de afgeloste hypotheek) had Kerkeling een nieuwe hypotheek afgesloten in 1947 bij ene Jaspers. Maar ook daartoe was hij niet bevoegd geweest.

.....
50] NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.13, inv. nr. 160041, verhoor Boudewijn Schipper d.d. oktober 1945 door de heren Drost en van Zalinge. In dit verhoor staat de zin: "Sinds 1940 heeft hij de huizen gekocht van Israël en wel de nos 110, 112, 114 en 116, Makelaar van Anbo, Nwe Schravelandseweg Hilversum". Daarmee werden dus de panden in joods bezit bedoeld. De nummers 110 en 112 had Schipper ook gekocht, die waren van een andere joodse eigenaar geweest. Zie ook: Mouw, Richard, *De Laan uit. Een Gooise wijk in crisis en oorlog* (z.p.: 2016), p. 62-68, 167-181. Schipper werd na de oorlog veroordeeld tot acht jaar hechtenis. Zie voor de uitspraak: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.01, inv.nr. 3587 PE 36-102, beheersdossier gemeente Naarden, Afschrift d.d. 8 november 1955. Zie ook: verzoekschrift van de gemeente Naarden aan de arrondissementsrechtbank Amsterdam d.d. 1 maart 1954.

51] NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.15, inv. nr. 191142, *Rapport inzake dossier B. 1946 G Vita Israël*, d.d. 4 oktober 1950. Hoe deze schuld en bedragen zich verhiel tot het rechtsherstel is niet op te maken uit het bronnenmateriaal.

De Afdeling Onroerende Goederen van de Raad voor het Rechtsherstel legde nu een nieuwe schikking op, langs dezelfde lijnen, ook al waren Schipper en Jaspers het daar niet mee eens. De Afdeling hield daar geen rekening mee en legde de regeling op met alle berekeningen die erbij hoorden. Daarbij kreeg de hypotheekverstrekker de vordering omdat Schipper nog de hypotheek uit 1942 moest afbetalen. De hypotheeklen uit 1942 en 1947 werden doorgehaald en de hypotheek uit 1947 had niet geresulteerd in een schuld voor Vita-Israël. De kosten van het rechtsherstel waren voor Schipper en hij betaalde ook een exploitatiesaldo aan partij Vita-Israël van f 1.843,16^{52]}.

Dus waar het rechtsherstel bij de Nassaulaan en de Verhoeflaan incompleet was, kwam het bij de Juliana van Stolberglaan na een lange procedure min of meer goed.

3b Nieuwe 's-Gravelandseweg 73

Naast de gemeente Naarden was ook de gemeente Bussum bij drie panden betrokken. Een eerste pand waar de gemeente Bussum weliswaar formeel niet bij betrokken was, maar dat ik hier wel wil noemen, is de Nieuwe 's-Gravelandseweg 73. De pand was bezit van Moritz Tas (Amsterdam, 26 februari 1898 – Westerbork, 17 oktober 1943) geweest. Hij had een testament achtergelaten en diverse erfgenamen benoemd. De NSB-burgemeester van Bussum kocht het pand in 1943 van de NGV. Burgemeester Gerrit Nieuwenhuys had het pand privé gekocht. De koopprijs was f 38.000. Voordat Nieuwenhuys het kocht was het vanaf 9 mei 1942 gevorderd geweest door de Wehrmacht^{53]}.

Het rechtsherstel vond plaats in 1947. Nieuwenhuys zelf zat toen gevangen en dus vertegenwoordigde het beheersinstituut hem want zijn vermogen stond onder beheer. Het pand werd teruggegeven en Nieuwenhuys moest een huursaldo afdragen aan de erven van f 4.905. Wel werden daar nog vaste lasten en onderhoudskosten afgetrokken die Nieuwenhuys had betaald, à f 1.140,84. Nieuwenhuys kreeg de vordering op de NGV. Ook moest hij de kosten voor het rechtsherstel dragen.

De burgemeester van Bussum had dus zelf joods vastgoed aangekocht in de oorlog^{54]}.

3c Nieuwe Englaan 18a en 20

Het tweede perceel was de Nieuwe Englaan 18a en 20, twee huizen met garage. De NGV verkocht ze in 1943 aan de Duitser Franz Müller. Hij was op dat moment al huurder van nummer 18a. Müller was verwarmingsinstallateur, onder andere voor de Wehrmacht. De joodse eigenaar was Frieda Grüneberg (Beuel, 13 november 1894 – Bergen-Belsen, 15 april 1945), sinds 1939 weduwe van Max Heidt. Müller bleef zelf in nummer 18a wonen. Nummer 20 verhuurde hij

.....
52] Nationaal Archief, Den Haag, Raad voor het Rechtsherstel, nummer toegang 2.09.48, inv. nr. 843, aangiftenr. C 07429.

53] SSAN052, inv. nr. 7833, *Vordering en vrijgave door de Duitse Wehrmacht van gebouwen in de gemeente Bussum*.

54] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 861, aangiftenr. C 09499. Zie ook Nieuwenhuys' beheersdossier: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.11, inv. nr. 138337.

opeenvolgend aan twee politiebeambten. De eerste huurder was de kapitein van de politie, dus de korpschef, E.J. Woerts. En op 20 april 1945 kwam er een nieuwe huurder omdat Woerts naar Amersfoort vertrok. De nieuwe huurder werkte ook bij de politie in Bussum en was overgeplaatst vanuit Amsterdam. Hij heette H.C. Runge^{55]}.

In oktober 1943 verkocht Müller een stukje van het perceel aan de gemeente Bussum. Het was een strook van 24 m², voor verbreding van de straat. De gemeente betaalde er een gulden voor. Nader onderzoek in het betreffende dossier van de gemeente leert dat allerlei eigenaren al in 1940 een overeenkomst met de gemeente bereikten over het afstaan van zo'n strook grond. De gemeente betaalde in de meeste gevallen een gulden. Ook mevrouw Grüneberg had in 1940 de overeenkomst ondertekend. In 1943 werd de onteigening doorgezet en werd de akte opgemaakt, nu met Müller in plaats van mevrouw Grüneberg. De afspraak bleef dezelfde^{56]}.

Na de oorlog vond er standaard rechtsherstel over de huizen plaats. Ze gingen terug naar de erven met alle verrekeningen van dien. Müller bleef tot halverwege 1948 op nummer 18a wonen en ging huur betalen.

Over het perceel van de gemeente vond geen rechtsherstel plaats en de onteigening werd opnieuw bevestigd. Zo staat het in de akte: "Voorzoveel nodig verklaarde partij Grüneberg afstand te doen, zonder enig voorbehoud, van haar recht op herstel van de eigendomsrechten van het perceel sectie F, nummer 1444 te vorderen^{57]}". De gemeente behield het perceel dus.

3d Synagoge

Een laatste betrokkenheid van de gemeente Bussum ging over de synagoge aan de Kromme Englaan 1a. Deze was van de joodse gemeente ofwel de Nederlands Israëlitische Gemeente (NIG) maar die kon daar in de oorlogsjaren natuurlijk niet meer over beschikken. Dat deed de Commissaris voor *Niet-Commerciële Verenigingen en Stichtingen*. De Commissaris was Hans Werner Müller-Lehning. Hij was belast met de liquidatie van verenigingen en stichtingen in Nederland. Die moesten zich aanmelden en werden vaak opgeheven volgens de verordeningen 145/1940 en 41/1941. De Duitsers associeerden verenigingen met verzet en met plekken waar mensen elkaar ontmoetten en zich uitspraken. Werner Müller-Lehning had onbeperkte zeggenschap over de verenigingen. De bezittingen en het vastgoedbezit van verenigingen en stichtingen, zowel joodse als niet-joodse verenigingen, werden vaak verkocht en de joodse verenigingen werden bijna allemaal geliquideerd^{58]}.

55] Zie het beheersdossier van Müller: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.10, inv. nrs. 135679 en 135680.

56] SSAN052, inv. nr. 5432, Nieuwe Englaan: aankoop van percelen grond ten behoeve van de verbetering van de weg en aanleg van riolering, 1940-1943.

57] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 879, aangiftenr. C 12004, p. 4.

58] Aalders, Gerard, *Roof. De ontvreemding van joods bezit tijdens de Tweede Wereldoorlog* (Den Haag: Sdu Uitgevers 1999), p. 44-45, 132-134.

Het gaat in dit geval niet om een verkoop maar om verhuur aan de gemeente Bussum. De huur ging in op 16 augustus 1943 en liep, op papier, twee jaar door. De huurprijs die de gemeente aan de Commissaris betaalde was f 1150 per jaar. Dat was uiteraard geld waar de NIG recht op had. Uit andere stukken blijkt dat de NIG vanaf 15 mei 1945 weer zelf de huur inde. Een groot deel van de inventaris was toen overigens verdwenen^{59]}.

Het is niet duidelijk of de NIG deze gederfde huurinkomsten na de oorlog terugkreeg. De Gemeente Bussum betaalde geen compensatie. In de jaarrekeningen van die gemeente is daar niets van terug te vinden. Ook in de naoorlogse financiële stukken van de NIG zien we het bedrag niet terug. Het is op zich niet raar dat de gemeente Bussum de huur niet compenseerde. Deze had de huur afgedragen aan de Commissaris, ook al wist men dat deze niet de rechtmatige eigenaar van het gebouw was. De uitkering moest dus komen uit de boedel van de Commissaris, na de oorlog in beheer bij het Nederlands Beheersinstituut. Uit de naoorlogse correspondentie blijkt wel dat de NIG een claim had neergelegd bij de commissaris maar die ging over iets anders en was slechts een bedrag van f 291,39^{60]}. De uitbetaling is dus onduidelijk^{61]}.

59] Uit het archief van de NIG blijkt dat de gemeente Bussum het laatste kwartaal huur in de oorlog, tot 15 mei 1945, niet had betaald. De joodse gemeente stuurde daarvoor zelf een rekening. Zie: Archief NIG Bussum, doos 10, inv. nr. 33, correspondentie 1946.

60] SSAN052, inv. nr. 1058, *huur van het gebouw van de voormalige synagoge aan de Kromme Englaan voor het vestigen van een gemeentedienst of het in gebruik geven ten behoeve van het openbaar of bijzonder onderwijs*, 1943-1944. In de jaarrekeningen van de gemeente Bussum 1945-1947 is de post niet aangetroffen onder de rubrieken VII (Eigendommen niet voor de openbare dienst bestemd), XV (Overige inkomsten en uitgaven) en XVI (Onvoorziene uitgaven), zie: SSAN052, inv. nrs. 1857-1859. De post is ook niet aangetroffen in de wijzigingen op de begroting 1945-1948, zie: SSAN052, inv. nrs. 1363-1370.

De jaarrekeningen van de NIG beginnen pas in 1949 en het kasboek stopt in 1946. Wel zijn er uitgebreide overzichten van de financiën vanaf 1951 in map 64 doos 16. Kan het daar nog bij zitten? Het archief van de Commissaris is verloren gegaan en het archief bij het NIOD, toegang 182b, bevat alleen nog maandrapporten uit de periode 1941-1944. Bij het Nationaal Archief zijn nog wel bestanddelen van het NBI. De gids oorlogsgetroffenen schrijft daarover: *In het dossierarchief van het Nederlandse Beheersinstituut bevindt zich een deel van het archief van de beheerders van de CNCV. Een belangrijk onderdeel daarvan is een bestand van circa 8.000 boekhoudkaarten, met daarop de namen van de geliquideerde verenigingen en stichtingen, de bedragen van de erkende claims en de afwikkeling daarvan. Uit de boekhoudkaarten die zich in het archief bevinden, kan worden opgemaakt dat rond 1948 door de beheerders van de CNCV een voorschot van 35% is uitbetaald. In 1959 werd een slotuitkering gedaan van 71,86% onder inhouding van het eerder gedane voorschot* (<https://www.oorlogsgetroffenen.nl/archiefvormer/CNCV> geraadpleegd op 15 mei 2014). In het NIG archief is juist geen financiële administratie uit 1948 aangetroffen en de administratie van 1959 is (nog) niet bestudeerd. Ook het archief van de Commissaris in het archief van het NBI is niet bestudeerd. Het gaat om toegang 2.09.16, inv. nrs. 623-654. Dit kan in overleg nog gebeuren. Er is geen beheersdossier van de Commissaris. Er werd wel een bedrag ontvangen voor oorlogsschade aan de synagoge. Het bankboek van de NIG meldt een bedrag van f 2.548 dat men ontving. Uit andere stukken blijkt dat dit bedrag van de Schade Enquête Commissie afkomstig was voor de restauratie van schade aan de synagoge. Zie: Archief NIG Bussum, doos 10, inv. nr. 33, correspondentie 1947, brief NIG Bussum aan de Nederlandse Bank Amsterdam, d.d. 23 november 1947. Zie ook: Archief NIG Bussum, bankboek vanaf december 1946, februari 1947. En: *Notulen der Vergaderingen van het Kerkbestuur 13-11-1939*, vergadering 3 februari 1947.

61] Zie ook: Archief NIG Bussum, doos 10, inv. nr. 33, correspondentie 1947. De NIG had nog meer vastgoedbezit. Er waren zes huizen in de Gansoordstraat in Naarden die verhuurd werden. Deze werden in de oorlog niet verkocht en volgens het kadaster ook niet in beheer genomen. Maar volgens correspondentie in het archief van de NIG Bussum werd de huur weldegelijk geïnd door de ANBO in 1944 tot aan mei 1945. Zie: kadastrale gemeente Naarden, leggerartikel 4017. Zie voor de synagoge: kadastrale gemeente Bussum, leggerartikel 4055. Zie ook: Archief NIG Bussum, doos 10, inv. nr. 33, correspondentie 1947.

En er was een joodse begraafplaats bij hotel Jan Tabak. Ook die bleef in het bezit van de NIG, zie: kadastrale gemeente Bussum, leggerartikel 4055.

4. Handelaren in joods vastgoed

Er werd ook gehandeld in joods vastgoed d.w.z. dat kopers een pand niet kochten om het zelf te bewonen of te verhuren maar om het met winst door te verkopen. Ook bestond de constructie om een pand op dezelfde dag direct door te verkopen. Daarbij ging het om snelle winst maar ook om het verbergen van de joodse herkomst. Bij de eerste verkoop stond de naam van de joodse eigenaar nog in de akte, bij de tweede stond de naam van de eerste oorlogskoper als verkoper in de akte. Deze paragraaf wil inzicht geven in hoe handelaren een rol speelden bij de verkoop van joods vastgoed en met elkaar samenwerkten^{62]}.

Zo'n dubbele verkoop gebeurde bijvoorbeeld bij Wladimirlaan 21, de helft van een dubbele villa in het Prins Hendrikpark. Het pand was van Grete Jerosolinski-Czopp (Rotterdam, 15 december 1910 – Auschwitz, 30 september 1942) geweest. Het pand werd op 27 juli 1943 drie keer verkocht, op een moment dat Grete al lang niet meer in leven was. Eerste koper was Wilhelmus Krijnen. Over hem zo meteen meer. Hij kocht het pand voor f 8.750. Hij verkocht het direct door aan Mietje Maria Catharina Schoenmaker. De prijs was nu f 10.042. Schoenmaker verkocht het direct door aan de heer Eduard Louis François Marie Melis voor f 10.145,76. Melis had ook joods vastgoed in Den Haag gekocht.

Na de oorlog vond er rechtsherstel plaats. Verrekeningen vonden plaats tussen de erven Czopp en de derde koper Melis, want hij had het pand geëxploiteerd vanaf 27 juli 1943, maar ook tussen de oorlogskopers onderling^{63]}. Het pand werd logischerwijze teruggegeven. De erfgenamen Czopp ontvingen een exploitatiesaldo van f 853,73. Daarvan waren lasten al afgetrokken. De vordering op de roof instanties ging naar de Landelijke Hypotheekbank want Melis had het pand met een hypotheek belast. Het rechtsherstel was dus conform het besluit E 100^{64]}.

Wilhelmus Krijnen was makelaar en aannemer en had in Bussum vier joodse panden gekocht. Hij was als makelaar betrokken bij de verkoop van joodse panden zoals Alberdingk Thijmlaan 8 van Levie Wessel. Hij had het pand niet zelf gekocht maar aan een andere oorlogskoper aangeboden. Als makelaar speelde hij dus een rol bij de verkoop. Hij verhandelde negen joodse panden, deels als makelaar, waarbij hij er vier zelf kocht als koper of tussenkoper. Ook bij de casus van Jan Steenlaan 2-8 verderop zien we de rol van de makelaar terug. Makelaars waren betrokken bij de verkoop van joods vastgoed en verdienden er aan, maar hun rol en betrokkenheid zie je nauwelijks terug in de akten en in de dossiers.

Terug naar de panden die Krijnen zelf aankocht. Twee panden had hij doorverkocht aan Schoenmaker: Constantijn Huijgenslaan 5 en Wladimirlaan 21. Schoenmaker behield zelf het

62] Schütz, Raymund, *Kille mist*, p. 254 en 262-263.

63] De verrekeningen tussen oorlogskopers onderling worden in dit onderzoek niet beschreven, het gaat om de regelingen voor de joodse eigenaren en nabestaanden. In de meeste akten echter, worden ook posten tussen oorlogskopers onderling verrekend omdat een eerste oorlogskoper een pand vaak doorverkocht met winst. Die winst moest bij het rechtsherstel verrekend worden tussen de kopers.

64] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 879, aangiftenr. C 11888.

pand Constantijn Huijgenslaan 5. Het pand van Czopp verkocht Schoenmaker door zoals we zagen. En Krijnen behield twee panden: Gooilaan 6 en Prinsenstraat 16. Over alle panden vond rechtsherstel plaats^{65]}.

Een ander pand dat driemaal op een dag verkocht was –ik noem dat een driedubbeltransport- was Burgemeester van Hasseltlaan 7 in Naarden. Ook daar zat een handelaar achter: de Duitser Robert Gill. Hij kocht een pand in Bussum en het pand in Naarden. Uit zijn beheersdossier blijken daarnaast aankopen van 28 woningen in Hilversum en nog elf in Amersfoort. Het ging dus om zeer veel joods vastgoed. Hij was ook als *Verwalter* betrokken bij het beheer van tenminste één joodse onderneming, de NV Gooise Metaalhandel I. Hamel & Zonen. Percelen van dit bedrijf werden overigens ook verkocht^{66]}. Hij werd ervan verdacht geld naar Duitsland weggesluisd te hebben.

Op 21 september 1943 werd het pand Burgemeester van Hasseltlaan 7 in Naarden drie maal verkocht. Eerst aan Gill voor f 7.500. Hij verkocht het voor f 9.500 door aan Leendert de Vos uit Amsterdam. En deze verkocht het weer door aan Martinus Schneider uit Schiedam voor hetzelfde bedrag. Schneider was eigenaar van een zaak genaamd radio Bob in Schiedam, een winkel voor radio's. Hij werd na de oorlog gearresteerd wegens 'Duitse sympathieën'^{67]}.

Het pand Burgemeester van Hasseltlaan 7 was eigendom geweest van Eduard Adelaar (Deventer, 23 december 1879 – Sobibor, 16 juli 1943) die in Deventer woonde. Er vond rechtsherstel plaats, met een typisch trekje van hoe het rechtsherstel geregeld was. De oorlogskoper Schneider had nogal wat onderhoud aan het pand gepleegd en zijn vertegenwoordiger wilde de kosten die Schneider gemaakt had terugzien. Schneiders verblijfplaats was onbekend, hij was naar Zuid-Afrika vertrokken, en hij werd vertegenwoordigd door de Stichting N.E.P.O.G. die we in de akten vaker tegenkomen. Kennelijk vertegenwoordigde deze stichting Nederlanders die in de oorlog vastgoed hadden gekocht^{68]}. De enige erfgenaam van Adelaar, Ernst Henri Adelaar, was het niet met onderhoudskosten eens geweest en daarom deed de Arbitrage Commissie van de Afdeling Onroerende Goederen een bindende uitspraak. Adelaar moest de kosten betalen, geheel in lijn met de uitgangspunten van het rechtsherstel toen. De gedeposeerde mocht geen financieel voordeel uit het rechtsherstel halen. Zo moest Adelaar een bedrag van f 4.108,14 betalen aan verbeteringskosten. Verder werden er posten verrekend tussen de oorlogskopers en een exploitatiesaldo met Adelaar. Het pand kwam terug bij de erfgenaam van Adelaar^{69]}.

65] NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.08, inv. nr. 10869 en 108870.

66] NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.05, inv. nrs. 80922 en 80923.

67] Zie het beheersdossier van Schneider: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.13, inv. nr. 153905.

68] De stichting komt voor in verschillende akten. Ze zat aan het Singel 450 te Amsterdam. Ze was waarschijnlijk een belangenvereniging voor oorlogskopers. De Stichting vertegenwoordigde altijd de oorlogskopers. En: NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 874, aangiftenr. C 11354. Zie ook: NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv. nr. 795, aangiftenr. C 01075.

69] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 851, aangiftenr. C 08453.

Het andere pand dat Gill had gekocht was de Korte Godelindestraat 15 in Bussum van Cato Jansje Meyers-Slager (Groningen, 10 april 1907 – Auschwitz, 7 oktober 1944). Zij had het pand in 1941 gekocht voor f 4.800. In 1943 verkocht de NGV het aan Gill voor f 4.000. Er vond rechtsherstel plaats met de gebruikelijke verrekening van posten. Opvallend aan het beheersdossier van Meyers-Slager is dat ook de huur aan de ANBO opgevoerd wordt over de periode voor de oorlogsverkoop. Haar bewindvoerder schreef in 1947: "Door de ANBO is de huur van het onroerend goed geïnd over de periode van 7 juli 1942–29 september 1943. Hiervoor is een vordering bij de beheerders tijdig ingediend". De huur die de ANBO had gevangen moest ook terugbetaald worden. Het ging om een bedrag van f 363. Het is niet duidelijk of dit gebeurde. Zie ook de paragraaf *Beheer van niet verkochte percelen* in hoofdstuk 1 van dit deel^{70]}.

Ook Hans Friedrich Hartleb had heel wat joods vastgoed aangekocht: Rhijnvis Feithlaan 12 en Graaf Wichmanlaan 41 in Bussum en Jan Steenlaan 43/45, Hinlopenlaan 3, waar hij ging wonen, en Van Dijkklaan 6 in Naarden. Van het eerste pand aan de Rhijnvis Feithlaan was hij de derde koper. Het pand werd met een dubbeltransport gekocht door Adrianus Jacobus Knaap die het direct doorverkocht aan Abraham den Boesterd. Knaap was zelf ook een handelaar. Hij had joodse panden in Hilversum en Laren gekocht en twee panden in Bussum. Boesterd verkocht de Rhijnvis Feithlaan een dik jaar later aan Hartleb. Na de oorlog vond er rechtsherstel plaats^{71]}.

Hartleb, Duitser en NSDAP-lid, kocht ook drie panden van Marie van Essen-Joles (Meppel, 13 januari 1879 – Sobibor, 26 maart 1943). Marie bezat veel vastgoed in Bussum en Hilversum. Dat had zij geërfd van haar man die in 1940 overleden was. Ook haar kinderen waren erfgenaam maar net als Marie was haar zoon Siegfried vermoord. De erfgenaam die na de oorlog recht had op (bijna) de gehele erfenis was de andere zoon, Emanuel van Essen. Hij was tevens bewindvoerder. In de bijlage staan negen percelen die op naam van Marie stonden. Hartleb kocht uit dat bezit tegelijkertijd Graaf Wichmanlaan 41 en de Jan Steenlaan 43/45 op 30 november 1942^{72]}. In 1948 vond er een redelijk standaard minnelijke schikking plaats waarin veel verrekend werd want er waren hypotheeklen afgelost op Jan Steenlaan 43 en 45 (en ook op Jan Steenlaan 47 dat door een andere oorlogskoper was gekocht) door de kopers. En er waren nieuwe hypotheeklen genomen door de oorlogskopers op de percelen. Bovendien regelde één minnelijke schikking het rechtsherstel voor drie percelen die van Essen-Joles waren geweest. Het gaat dus om één akte. Daarin werd alles verrekend en de panden teruggegeven. Voorts moest Hartleb een behoorlijk exploitatiesaldo betalen over de panden. Bovendien had het pand Graaf Wichmanlaan schade geleden. Daarvoor moest Hartleb nog eens 400 gulden betalen, in totaal kwam het bedrag op f 4.303,57^{73]}.

70] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 861, aangiftenr. C 09551. Zie voor het beheersdossier van Meyers-Slager en het citaat: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.10, inv. nr. 126719, verslag d.d. 21 december 1947. En: vermogensopstelling d.d. 27 januari 1848.

71] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 825, aangiftenr. C 05410. Zie ook het beheersdossier van Schrijver: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.13, inv. nr. 161398.

72] Zie ook het beheersdossier van Essen-Joles: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.04, inv. nr. 72356, Verklaring van erfrecht.

73] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 798, aangiftenr. C 01327.

Een laatste handelaar die ik wil bespreken is Willem Johannes Furrer uit Bussum. Hij kocht in totaal vijf joodse panden in Naarden en Bussum. Hij was lid van de NSB en van de WA geweest. Hij had een café uitgebaat aan de Brediusweg 12, Café Centraal. Na de oorlog was hij gedetineerd en werd hij veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf. Zijn beheersdossier is interessant want het geeft inzicht in twee zaken. Ten eerste de gemeentelijke belasting. Er zijn in andere steden casussen aangetoond van niet betaalde gemeentebelasting die na de oorlog bij de joodse eigenaar werd neergelegd. Dan werd de joodse eigenaar dus verantwoordelijk voor het betalen van die belasting over een periode dat het huis van hem ontnomen was. In het dossier van Furrer zitten een aantal van die aanslagen voor het jaar 1945. Het zijn aanslagen straatbelasting voor Alberdingk Thijmlaan 4, Havenstraat 2 en Constantijn Huijgenslaan 2a. Dat betekent dat hij als oorlogskoper, en als eigenaar in het kadaster, terecht werd aangeslagen voor die belastingen. Die aanslag werd later verminderd omdat hij het beheer van de panden in augustus 1945 had overgedragen aan de oorspronkelijke eigenaren. Bij het rechtsherstel vergoedde de joodse eigenaar overigens deze bedragen over de oorlogsjaren weer aan Furrer in het kader van de berekeningen die tot doel hadden de situatie te herstellen zoals die was op het moment van de oorlogsverkoop.

Ten tweede zie je in het dossier iets van onderhandelingen terug. Ik schreef al dat het rechtsherstel en de aktes vrij gestandaardiseerd zijn maar ook dat er waarschijnlijk wel soms onderhandeld werd over de hoogte van bepaalde bedragen. Bij de teruggave van het perceel Havenstraat 2, voorheen eigendom van de joodse eigenaar Henri Druijff, werd er onderhandeld. Omdat het pand ten tijde van de oorlogskoop al een tijd in beheer was geweest bij de NGV, was de NGV verantwoordelijk voor het betalen van alle lasten. Ook de hypotheekrente. Op het moment van verkoop in 1943 stond er nog een bedrag open van f 618,50 waar de hypotheekverstrekker nog recht op had. Dat werd toen betaald uit de koopsom terwijl de NGV ook baten uit het pand gehaald had en op dat moment nog over een positief saldo van f 530,11 beschikte. Na de oorlog wilde Furrer, resp. zijn bewindvoerder, dat Henri Druijff het bedrag van f 618,50 betaalde. Nee, redeneerde notaris Piccardt namens Druijff, dat bedrag heeft Furrer niet betaald maar de NGV waar bovendien nog een positief saldo van f 530,11 stond. Dat moest ervan worden afgetrokken zodat Druijff nog slechts f 88,39 moest betalen. De discussie is niet in detail te reconstrueren maar in de akte van minnelijk rechtsherstel stond het bedrag van f 88,39. Druijff kreeg dus zijn zin.

Dat kreeg hij ook in de tweede kwestie waar een meningsverschil over was. De bewindvoerder van Furrer wilde dat Druijff 5% rente zou betalen over de afgeloste hypotheeksom over de periode 1943–1948, dus de periode tussen de oorlogsverkoop en het rechtsherstel. Weer zei Druijff: nee, dat is niet redelijk want de hypotheekrente was veel lager vanaf 1942. Het moest 4% worden. En het werd 4%^{74]}.

74] Zie het beheersdossier van Furrer: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.04, inv. nr. 78723. En: NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 913, aangiftenr. C 16596.

5. Joodse eigenaren

In de bijlage staan heel veel namen, van oorlogskopers maar ook van joodse eigenaren. Ik heb net een aantal oorlogskopers besproken. Hier ga ik in op een aantal joodse bezitters die veel vastgoed bezaten en zwaar getroffen werden door de roof.

Een van die vastgoedbezitters was Levie Wessel. Hij had de oorlog overleefd en woonde in Amsterdam. Hij staat met twaalf percelen in de bijlage maar dat zijn veel meer huisnummers. Ik heb niet veel informatie over hem. Hij woonde in Amsterdam en had de oorlog in onderduik, waarschijnlijk in Epe, met zijn echtgenote overleefd. Hij had een dochter die de oorlog overleefd had en een zoon Eduard, die vermoord was^{75]}. Na de oorlog woonde hij aan de Anthonie van Dijckstraat 9 II in Amsterdam. Waarschijnlijk was hij aannemer of een soort projectontwikkelaar want hij had in de jaren 20 veel bouwgrond gekocht die hij bebouwde. Over al zijn vastgoedbezit vond op de gebruikelijke manier rechtsherstel plaats, zonder dat er echt iets opmerkelijks aan was. Wessel verscheen steeds zelf bij de notaris als de akte gepasseerd werd. Twee percelen werden uiteindelijk niet verkocht maar een daarvan staat wel in de *Verkaufsbücher*: Koedijklaan 35.

Dan was er nog Isaac Wessel (Amsterdam, 22 juni 1876 – Sobibor, 4 juni 1943), mogelijk familie van Levie. Isaac had de oorlog niet overleefd. Hij bezat Jan Steenlaan 2-4 en Keizer Ottoweg 16 en diens broer, Jacob Wessel (Amsterdam, 20 januari 1879 – Bergen-Belsen, 23 februari 1945) bezat nog eens drie percelen. De twee broers, Isaac en Jacob, hadden samen een handel in gedroogde zuidvruchten gehad^{76]}. De adressen Jan Steenlaan 2-4 werden samen met de nummers 6 en 8, die van Jacob waren, verkocht aan Alida Verburch-van Dijk, en op 27 augustus 1943 direct doorverkocht aan Sybrand Johannes Bakker. Het dubbeltransport maakte deel uit van een heel mandje percelen aan de Jan Steenlaan, namelijk alle nummers tussen 2 en 12. De eigenaar van de andere percelen waren de gebroeders Levie en Eliazer Reens geweest. Zij waren ook niet meer in leven en waren vrij vermogend geweest^{77]}.

Na de oorlog vond er op de standaard manier rechtsherstel plaats, tenminste voor de nummers 10 en 12. Voor de nummers 2-4-6-8 was een rechtszaak nodig. Het geschil zat tussen de beide oorlogskopers. De eerste koper, Alida van Dijk, claimde dat ze er niets mee te maken had gehad, dat ze als een soort *stroman* was ingezet door de makelaar om bij de notaris te verschijnen en de akte te tekenen waardoor het vastgoed doorverkocht kon worden. Ze had geen geld geïnvesteerd, ze had alleen een klein bedrag ontvangen voor haar rol bij de notaris. De rechter gaf haar gelijk waardoor zij niet aansprakelijk was voor de koopsom die ze alleen op papier ontvangen had^{78]}.

75] https://www.maxvandam.info/humo-gen/family/1/F52917?main_person=I140773 geraadpleegd op 6 februari 2024.

76] Zie voor het beheersdossier van Isaac Barend Wessel: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.16, inv. nr. 188084.

77] Zie hun beheersdossier: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.12, inv. nr. 143408.

78] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 909, aangiftenr. C 15737.

Voor de nummers 10 en 12 was een gewone minnelijke schikking gemaakt. Daar moest Alida van Dijk, die ook hier als tussenpersoon had gefungeerd, wel de koopsom afdragen aan de tweede koper. Kennelijk had zij in dit geval het geld wel ontvangen. Dat maakt haar verdediging in de rechtszaak, dat zij van niets wist, minder geloofwaardig maar de beslissing van de rechter was duidelijk en de minnelijke schikking ook. Over alle andere panden van de broers Wessel vond rechtsherstel plaats. Een pand van Jacob, Heemskerklaan 19, werd niet verkocht in de oorlog^{79]}.

Andere grote vastgoedbezitters waren de broers Zadick. Aron Zadick (Den Bosch, 28 november 1885 – Bergen-Belsen, 29 maart 1945) staat acht keer in de *Verkaufsbücher* als de eigenaar van meer dan twintig woningen en huizen in Naarden en Bussum. Zijn broer Hartog Zadick (Arnhem, 26 augustus 1878 – Tröbitz, 30 mei 1945) bezat panden aan de Lothariuslaan en de Bremstraat in Bussum. De broers woonden, zoals veel joodse eigenaren van vastgoed in het Gooi, in Amsterdam.

Hartog was textiel handelaar. Hij bezat ook veel vastgoed in Amsterdam. Zijn vrouw, Betje Zadick-van Gelder, was zijn erfgenaam. Over al het vastgoed van Hartog vond rechtsherstel plaats. Het vastgoed had meerdere kopers gehad dus er vonden verschillende berekeningen plaats in het kader van het rechtsherstel, ook tussen de oorlogskopers onderling. Daarbij werden hypotheekverrekend, hypotheekverrekend, die ten behoeve van Zadick waren afgelost in de oorlog en die hij dus moest terugbetalen, en hypotheekverrekend, die de oorlogskopers hadden genomen op het pand en waarvoor zij schuldenaar bleven aan de hypotheekverstrekker, echter zonder het onderpand want de panden werden teruggegeven. Bij de Lothariuslaan 82 moest de weduwe Zadick nog wel 'verbeteringen' betalen à f 850 die niet met name genoemd werden^{80]}.

Aron was getrouwd geweest met Miena Bilderbeek (Harderwijk, 6 maart 1886 – Bergen-Belsen, 10 februari 1945). Hun twee kinderen hadden de oorlog overleefd en waren de erfgenamen. Ook Aron had vastgoedbezit in Amsterdam gehad. Over al het vastgoed van Aron in Naarden en Bussum vond op de gebruikelijke manier rechtsherstel plaats. Voor het rechtsherstel werden nieuwe hypotheekverrekend, die door de oorlogskopers afgeloste hypotheekverrekend te kunnen terugbetalen. Twee clusters van percelen die wel in de *Verkaufsbücher* staan, Thorbeckelaan 10 en J.H. van 't Hoffweg 3/Keizer Ottoweg 77/FC Donderstraat 28-40, werden uiteindelijk niet verkocht. Wel waren ze in beheer geweest bij de ANBO^{81]}.

Een laatste joodse eigenaar waar ik bij stil sta is Hartog Stibbe. Ook hij woonde in Amsterdam. Hij had een antiekhandel aan het Rokin gehad die in de oorlog in liquidatie kwam door de bezetter. Na de oorlog woonde hij in Bussum in een van zijn eigen panden^{82]}.

79] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 842, aangiftenr. C 07258.

80] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 878, aangiftenr. C 11789.

81] Zie het beheersdossier van Aron Zadick: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.17, inv. nr. 197030.

82] Zie het beheersdossier van Stibbe: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.13, inv. nr. 169806.

De NGV verkocht drie panden van hem in de oorlog en met het rechtsherstel was iets opmerkelijks. Het ging om Koningslaan 47 (waar Stibbe in 1950 woonde) in Bussum en Ferdinand Bollaan 12 en Van Dijcklaan 10 in Naarden. Van Dijcklaan 10 werd in januari 1943 door de NGV verkocht aan Nicolaas Donker voor f 11.750. Donker verkocht het pand door in november van datzelfde jaar. Nu komt het opmerkelijke: Stibbe wist een groot deel van de koopprijs van de NGV terug te krijgen, en dat al op 16 mei 1944. Hij kreeg toen met behulp van 'rechtskundige bijstand' f 11.278, 52 terug van de NGV.

Bij het rechtsherstel kreeg hij het pand terug. De koopsom die hij in 1944 van de NGV had ontvangen droeg hij weer af aan Donker. Donker moest de koopsom afdragen aan de tweede koper. Beide kopers moesten ook nog een exploitatiesaldo aan Stibbe betalen^{83]}.

Hoe en waarom een joodse eigenaar nog in de oorlog geld van de NGV wist te vorderen is mij onduidelijk. Nog opmerkelijker is dat dit ook gebeurde bij de Stibbe's andere twee panden. Van alle drie de panden betaalde de NGV hem op 16 mei 1944 het leeuwendeel van de koopsom terug. Het rechtsherstel voor alle drie de panden zag er daarom hetzelfde uit: Stibbe droeg die som weer af aan de oorlogskopers bij teruggave van de huizen. Was hij misschien niet-joods verklaard? Ik denk dat dat de enige verklaring zou kunnen zijn maar in zijn beheersdossier staat er niets over. Wel wordt gezegd dat de liquidatie van zijn bedrijf ook niet is doorgegaan, ik neem aan om dezelfde reden^{84]}.

6. Camouflage van joods bezit

Dat joodse eigenaren probeerden hun vastgoed uit handen van de *Niederländische Grundstücksverwaltung* te houden was logisch. Meerdere casussen in bijgaand overzicht getuigen van pogingen om de 'joodse' achtergrond van het bezit te camoufleren. Dat gebeurde bijvoorbeeld door het over te dragen aan een niet-joods iemand, vaak met de afspraak het na de oorlog terug te kopen.

Eén zo'n casus is de Koedijklaan 2. Dat was eigendom geweest van de scheikundige Wilhelm Nathan Hirschel en hij woonde er ook met zijn vrouw Margrit Petra Ilona Hirschel-Kerenyi. Hij had de oorlog in onderduik in zijn eigen huis overleefd. In 1943 had een notaris het pand namens de NGV verkocht aan Hirschel's niet-joodse echtgenote. Die had een hypotheek genomen op het huis, bij een bevriende partij, en daarvan had ze de koopsom voldaan en een deel had het echtpaar gebruikt voor hun levensonderhoud om in het huis te kunnen blijven. Zowel de koopster als de hypotheekverstrekker werden na de oorlog als te goeder trouw aangemerkt wegens de opzet om het pand uit handen van derden te houden. Het pand kwam terug op naam van Hirschel en de hypotheekschuld bleef bestaan. Er waren logischerwijze

.....
83] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 798, aangiftenr. C 01328.

84] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 798, aangiftenummers. C 01329 en 01330. Stibbe heeft geen kaart in de Joodse Raad cartotheek. Zie ook het beheersdossier van Stibbe: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.13, inv. nr. 169806. Stibbe zit niet in het dossier van joden die ontheven werden van het dragen van de ster, zie: SSANO71, inv. nr. 877. Zie ook in de bijlage het adres Franse Kampweg 2. Dat lijkt dezelfde situatie te zijn.

verder geen verrekeningen nodig maar Hirschel leed wel financieel verlies want de vordering op de NGV zou nooit voor 100% worden uitbetaald. De opzet van het echtpaar was echter wel geslaagd^{85]}.

Een tweede casus: koopman Jacob Bamberger (Loppersum, 4 februari 1877 – Sobibor, 4 juni 1943) was eigenaar van Van Ostadelaan 52 in Naarden, naast vastgoed in Haarlem en Amsterdam. De NGV verkocht het al in oktober 1942 aan Johan Christiaan van Egdom die er een hypotheek op vestigde. Na de oorlog vond er rechtsherstel plaats. De akte is vrij standaard behalve de verrekening van twee bedragen: de partijen betaalden samen de kosten voor het rechtsherstel en Van Egdom betaalde geen exploitatiesaldo. Sterker nog: hij ontving een bedrag van f 3.900 van de bewindvoerder van Bamberger. Hoe zat dat?

De bewindvoerder van Bamberger schreef aan het NBI dat Van Egdom te goeder trouw had gekocht en dat hij op verzoek van Bamberger het pand had gekocht en onder zijn hoede had genomen. Hij had het gekocht met de afspraak dat Bamberger het zou financieren maar daar kwam het niet meer van wegens de deportatie van Bamberger. Ook had Van Egdom onderhoud betaald en de hypotheek deels afgelost. Hij zou f 7.933 in het pand hebben gestoken. De bewindvoerder stelde een regeling voor waarbij Van Egdom het pand behield zonder dat er verrekeningen plaatsvonden. De erven zouden het hiermee eens zijn. Dat was in 1948^{86]}.

Kennelijk waren partijen het hier toch niet over eens want de uiteindelijke regeling kwam pas in 1951 tot stand. Dat is de regeling die ik net beschreef waarbij Bamberger het huis wel terugkreeg en aan Van Egdom f 3.900 betaalde, waarschijnlijk ter compensatie van het geld dat hij in het huis gestoken had. Van Egdom bleef ook met de hypotheekschuld zitten maar dat staat niet met zoveel woorden in de akte. Of hij echt te goeder trouw was is niet vast te stellen^{87]}.

Tot slot noem ik het pand Rembrandtlaan 50. Dat was overgedragen als activum van een joods bedrijf dat de eigenaar uit handen van de bezetter wilden houden. Zoals we hier onder zullen zien werden joodse bedrijven geliquideerd, dus opgeheven, of 'geariseerd', dat wil zeggen voorgezet onder niet-joodse leiding zodat het geen joods bedrijf meer was.

Liquidatie dreigde voor de *NV J. Levee's Fabriek van- en Groothandel in- meubelen*. Eigenaar Isaac (Jac) Levee wilde dat voorkomen en verkocht het bedrijf zelf aan een niet-joodse bekende partij.

.....
85] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 799, aangiftenr. C 01477. Hirschel was ook eigenaar van Koedijklaan 3. Dat was in 1943 wel verkocht door de NGV aan een derde partij. Daar kon Hirschel kennelijk niet voorkomen dat het verkocht werd. Oorlogskoper Hommema verhuurde het pand waarschijnlijk. Zie de bijlage.

86] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 875, aangiftenr. C 11447. De afspraak tot terugkoop wordt in het beheersdossier van Bamberger vermeld, zie: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.13, inv. nr. 31478, notitie van bewindvoerder A. Flesseman 'Bewind Mr. Marcus Bamberger', d.d. 27 september 1948.

87] De bijlage bevat nog een aantal gevallen waarin joods vastgoed op afspraak verkocht werd aan niet-joden: Corverlaan 17, Floralaan 2, Koningin Sophielaan 16, Burgemeester s' Jacoblaan 4, Fortlaan 4, Amersfoortschestraatweg 24, Rembrandtlaan 50, Lothariuslaan 1, Meerweg 2a en mogelijk Esiaan 10.

Dit wordt in de akte 'vrijwillige arisering' genoemd. Zo kon het bedrijf blijven bestaan. De koper was een andere meubelfabrikant, Martinus Ernestus Baron Bentinck uit Oirschot. Deel van de bedrijfsboedel was een pand in Naarden, Rembrandtlaan 50. Volgens de akte van verkoop ontving Levee de kooprijs zelf. Dat was f 80.000 voor het bedrijf waarvan f 16.750 voor het pand^{88]}.

Bentinck wilde het bedrijf en het pand na de oorlog volgens afspraak teruggeven en verklaarde 'dat hij op het bezit daarvan geen prijs stelt'. Hij wilde echter het hele bedrijf met alle activa in een keer overdragen en niet losse onderdelen zoals het pand in Bussum. Partij Levee, de erfgenamen worden niet met naam genoemd, wilde echter eerst het pand terug hebben. Daarover bestond dus een verschil van mening. Dat werd opgelost door Bentinck de garantie te geven dat het met de rest van de boedel niet zo zou gaan en de erfgenamen geen rechten aan deze overdracht konden ontlenen wat betreft de andere bestanddelen van het bedrijf. Het pand kwam terug bij Levee met verrekening van een exploitatiesaldo. Partij Levee betaalde de kooprijs terug aan Bentinck en nam ook de kosten voor het rechtsherstel voor haar rekening^{89]}.

7. Theater Novum

Een wel heel bijzonder joods pand dat in de oorlog verkocht werd was Theater Novum, een bioscoop met een toneel, zalencentrum en café. De NGV verkocht de bioscoop maar het was geen privé bezit maar het bezit van een NV. De *Niederländische Grundstücksverwaltung* was in het leven geroepen om privé bezit te verkopen. Voor de maatregelen om joodse bedrijven te ontmantelen waren andere roofinstanties opgericht. We hebben het dan over de *Wirtschaftsprüfstelle* (WPS) waar alle joodse bedrijven zich moesten laten registreren^{90]} en de *Omnia Treuhandgesellschaft GmbH* (Omnia), een accountantskantoor dat bewindvoerders aanstelde, en de *Niederländische Aktiengesellschaft für die Abwicklung von Unternehmungen* (NAGU) die verantwoordelijk was voor het beoordelen van de waarde van de bedrijven en het verkopen ervan^{91]}. In de praktijk liepen de maatregelen om privé bezit te confisqueren soms door elkaar met de maatregelen om joodse bedrijven te liquideren. Dat was hier het geval. Het perceel werd verkocht door de NGV maar de koopsom kwam grotendeels op bankrekeningen terecht die de Omnia gebruikte om de tegoeden van geliquideerde joodse bedrijven te stallen.

88] Akte 3268/67 reeks Amsterdam.

89] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 908, aangiftenr. C 15616. Over de teruggave van het bedrijf bestonden ook financiële geschillen. Die zijn niet verder onderzocht. Zie het beheersdossier van Levee: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.09, inv. nr. 119031.

90] Op 22 oktober 1940 verscheen Verordening 189 (VO 189/1940).

91] Aalders, *Roof*, p. 127. En: Katja Happe, *Veel valse hoop. De Jodenvervolging in Nederland 1940-1945* (Amsterdam/Antwerpen, 2018), p. 92-93.

Op 12 maart 1941 werd VO 48/1941 afgekondigd. In dit besluit werd bepaald dat joodse bedrijven onder toezicht konden worden gesteld van een curator of bewindvoerder, of beheerder, in het Duits een *Verwalter* of *Treuhandler*. Hij had het recht om het bedrijf naar eigen goeddunken te besturen. Joodse eigenaren verloren alle controle over hun bedrijven. Dit decreet werd daarom het decreet tot verwijdering van joden uit het bedrijfsleven of de *Wirtschaftsentjudungsverordnung* genoemd. Dit proces van het verwijderen van joden uit bedrijven werd *Entjudung* of *Arisierung* genoemd. De VO was een belangrijke stap in de verarming en ontneming van rechten van Nederlandse joden.

Treuhandler was de term die vaak werd gebruikt voor bewindvoerders die het bedrijf moesten liquideren, de *Verwalter* was de bewindvoerder die het bedrijf voor de lange termijn bestuurde of moest verkopen.

Het rechtsherstel was daarom lang en gecompliceerd. Er waren meerdere instanties betrokken, er was ook nog een hypotheek geroofd en de inboedel van het theater was verdwenen. Over dat alles moesten afspraken gemaakt worden in het kader van het rechtsherstel. En het ging om grote bedragen.

Omdat de NGV en de Omnia betrokken waren betekent dat, dat de NV Novum als joods werd gezien. In de akte staat dat niet met zoveel woorden. De vertegenwoordigers bij het rechtsherstel waren Abraham de Hoop en N. Jurissen-de Hoop. Abraham was in ieder geval joods want hij komt voor in de cartotheek van de Joodse Raad. Hij was theaterexploitant en directeur van de Maatschappij tot Exploitatie van Onroerende Goederen Novum NV. Koper was Wilhelm Nieling geweest, een Duitser die in Hilversum woonde^{92]}.

De koopsom was f 60.000 plus iets meer dan f 5.000 voor de inventaris. Van de koopsom van f 60.000 was een heel klein deel bij de NGV achtergebleven. Ongeveer de helft – ik rond de bedragen af– werd gebruikt voor het aflossen van de bestaande hypotheek bij de Maatschappij Montisten tot Exploitatie van Onroerend Goed, kennelijk een financieringsmaatschappij. Maar dat geld kwam niet ten goede aan deze maatschappij maar plaatste de NGV op een rekening bij de Bank voor Nederlandsche Arbeid, een bank waar de Omnia vermogen van geliquideerde joodse bedrijven stortte. De andere helft werd door de NGV gestort op een rekening op naam van Novum bij de Handelsmaatschappij H. Albert de Bary & Co. Dit was ook een bank waar opbrengsten van roof van bedrijven terecht kwamen. Het ging om een zogenaamde liquidatierekening van Novum. Nieling had een nieuwe hypotheek op het pand genomen bij de Landelijke Hypotheekbank. Dat was een bedrag van f 30.000.

Het rechtsherstel vond plaats in 1954. Ik vat het hier in grote lijnen samen. Het bedrag bij Bary & Co stond er nog na de oorlog en kwam weer terug bij Novum. Die moest dat weer aan Nieling betalen als vergoeding van een deel van de koopsom want het pand kwam weer terug bij Novum. De oude hypotheek bij de Montisten werd hersteld. De schuld van Novum bleef dus bestaan en ze betaalde direct de achterstallige rente van meer dan f 14.500. De Montisten kregen ook een vordering op de Bank voor Nederlandsche Arbeid waar de hypotheeksom terecht was gekomen maar die stonden zij af aan Nieling.

92] Het theater werd geëxploiteerd door weer een andere NV, ook na de oorlogsverkoop, namelijk de NV Oosterdam. Zie het beheersdossier van Nieling: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.11, inv. nr. 139847.

Daarnaast was er een verschil van mening tussen Novum en Nieling over hoe hoog de gebruiksvergoeding moest zijn die Nieling zou betalen voor het pand, en hoe hoog de vergoeding moest zijn voor verdwenen meubilair. Ten tweede waren ze het niet eens over de hoogte van het bedrag dat Novum aan Nieling moest betalen voor de vaste lasten. De al genoemde Arbitrage Commissie van de Afdeling Onroerende Goederen deed weer uitspraak: Novum moest aan Nieling f 558 betalen aan belastingen en verzekering. Daar kwamen nog andere verzekeringspremies bij. Daartegenover moest Nieling f 14.500 aan huurdering betalen. Nieling hoefde niet te betalen voor de verdwenen inventaris. Tot slot betaalde de Nieling de kosten voor het rechtsherstel. Hij bleef zitten met een hypotheekschuld bij de Landelijke Hypotheekbank^{93]}.

Zo was het rechtsherstel correct afgerond, in ieder geval volgens de regelgeving van wetsbesluit E 100. Het had lang geduurd, waarschijnlijk wegens de gecompliceerdheid van de zaak, de hoge bedragen en het verschil van mening tussen Novum en Nieling. Hoe de inventaris vergoed werd is onduidelijk. Mogelijk werd er aangifte bij de Schade Enquête Commissie gedaan. De Schade Enquête Commissies zaten in heel Nederland en stelden per aangifte oorlogsschade vast, ook van roerende goederen, die deels vergoed werd^{94]}.

8. Landbouwgronden

Er was één gedwongen verkoop in het kader van VO 102/1941. Het ging om een boerderij met weilanden aan de Amsterdamsestraatweg in Naarden, De Stolp genoemd. Eigenaar Eduard Koopman verbleef in de VS. Vandaar dat *Sammelverwalter* Oldach in het kadaster staat als de beheerder van dit 'vijandelijke vermogen'. Hij was een Duitser die zich bezig hield met beheer en liquidatie, verkoop dus, van bezittingen van vijanden van Duitsland. Het ging zowel om onroerende als roerende goederen. Toch lijkt het er niet op dat hij het verkocht maar het een verkoop was zoals van alle joodse landbouwgronden. De koper was pachter Van de Bilt die voor de oorlog ook eigenaar was geweest van de gronden maar ze aan Koopman had verkocht in 1936. De Grondkamer bracht, voorafgaand aan de oorlogverkoop, een gunstig rapport uit over de gronden en ook over de pachter: "De pachter is een ijverige kerel en een goed landgebruiker". De koopprijs was f 27.229 waarvan f 3.000 niet betaald hoefde te worden omdat Van de Bilt dat aan achterstallig onderhoud zou besteden. De verkopers waren Martinus Ris en Gerard Corelis Oskam, die gezamenlijk bewindvoerder waren voor Koopman die in het buitenland verbleef. Zij ontvingen ook de koopsom van Van de Bilt.

Na de oorlog kreeg Koopman zijn bezit terug en betaalde opnieuw de koopsom aan pachter Van de Bilt. De koopsom was via de bewindvoerders weer ten goede gekomen aan Koopman, al staat dat niet met zoveel woorden in de akte. Koopman kreeg geen vordering op de

93] NL-HaNA, Rechtsherstel, 2.09.48, inv.nr. 799, aangiftenr. C 07217.

94] De Schade Enquête Commissies (SEC) ressorteerden onder het Commissariaat voor Oorlogsschade dat weer bij het Ministerie van Financiën hoorde, zie https://www.oorlogsgetroffenen.nl/archiefvormer/Commissariaat_Oorlogsschade_geraadpleegd_op_11_januari_2023. Zie ook: Aalders, Gerard, Berooid, p. 205-206. De SEC archieven zijn vernietigd.

roofof instanties en hij betaalde een nadelig exploitatiesaldo van f 223. Daaruit blijkt dat hij de koopsom uit de oorlog had ontvangen van Van de Bilt, anders zou hij zijn bezit twee keer moeten hebben kopen, en zou hij een vordering op een van de roofof instanties krijgen. Bovendien wordt gezegd dat Van de Bilt te goeder trouw was dus mogelijk was er een afspraak tussen beide partijen geweest. Oorlogskoper Van de Bilt had een hypotheek genomen op het bezit en betaalde die af met het geld dat hij van Koopman ontving. De kosten voor het rechtsherstel waren voor Koopman en Van de Bilt samen, wat ook ongebruikelijk was en duidt op een afspraak^{95]}.

Afsluitend

In Naarden en Bussum zien we alle karakteristieken terug van roofof en rechtsherstel die ook landelijk speelden. En we zien een paar uitzonderlijke gevallen. Karakteristiek was in ieder geval dat over (bijna) alle panden rechtsherstel plaats vond. Er werden dus geen panden vergeten die bij de oorlogskoper bleven. Verder zien we dat het vooral minnelijke schikkingen waren en ook dat sluit aan bij het algemene beeld. Een aantal zaken werd door de rechter of door de afdeling Onroerende Goederen beslist omdat oorlogskoper en joodse eigenaar er niet uitkwamen. Meestal betekende dat dat de koper niet wilde meewerken aan het rechtsherstel.

In alle gevallen werden kosten en baten verrekend tussen de oorlogskopers en de joodse eigenaren of nabestaanden. Vaak maakte een hypotheek daar ook deel van uit. We zagen veelvuldig dat hypotheek meegenomen werden in het rechtsherstel omdat de oorlogskoper een nieuwe hypotheek had genomen, of omdat de hypotheek van de oorspronkelijke eigenaar was afgelost uit de som van de oorlogskoop. Ook hypotheek werden overigens geroofd zoals bleek uit het geval van de bioscoop aan Vlietlaan 4 en bij Floralaan 2.

Uitzonderlijk was de roofof van deze bioscoop waarbij de onteigening vervlochten raakte met de roofof van het bedrijf. Ook uitzonderlijk waren de panden van Vita-Israël waarbij het rechtsherstel niet volledig lijkt te zijn geweest wegens de malafide bewindvoerder.

Er werd ook gehandeld in Naarden en Bussum. Handelaars kochten joods vastgoed en verkochten dat direct weer door, met winst. De doorverkoop was ook aantrekkelijk omdat zo de joodse herkomst van het pand verdoezeld werd. In een geval werd er zelfs een stroman (vrouw) gebruikt die verder niets met de transactie te maken had. De rol van makelaars was minder zichtbaar in de bronnen maar zij waren wel degelijk betrokken. We zagen ook dat joodse eigenaren hun vastgoedbezit uit handen van de NGV wisten te houden door het over te dragen aan niet-joodse relaties of familieleden. Wat verder opvalt: er was relatief veel joods vastgoed in de gemeenten Naarden en Bussum en dus ook veel roofof.

95] Nationaal Archief, Den Haag, Directie van de Landbouw: Afdeling Grondzaken en Pachtzaken, nummer toegang 2.11.08.01, inventarisnummer 119, zaaknummer G 36. Zie voor het geschillendossier: Nationaal Archief, Den Haag, Raad voor het Rechtsherstel, nummer toegang 2.09.48, inventarisnummer 864, aangiftenummer 10114. Zie ook beheersdossier van Oldach: NL-HaNA, Ned. Beheersinstituut / Beheersdossiers, 2.09.16.11, inv. nr. 134650.

Een flink aantal percelen, 24 van de 167 in de bijlage, werd overigens niet verkocht, waardoor er geen rechtsherstel plaatsvond, terwijl ze wel waren beheerd door de ANBO. Wat daar met exploitatiegelden gebeurde is vaak niet duidelijk.

Wat betreft de betrokkenheid van de gemeenten: de gemeente Naarden was betrokken bij een rechtszaak over oorlogsschade van een joods pand en de burgemeester van Bussum had voor zichzelf een joods pand aangekocht. Tenslotte huurde de gemeente Bussum vanaf 1943 de synagoge van de Commissaris voor *Niet-Commerciële Verenigingen en Stichtingen*. Dat was een niet-legitieme huur want de gemeente betaalde de huur aan de bezetter.

In de conclusie kom ik terug op de precieze aantallen geroofde percelen.

2.3. ANTI-JOODSE MAATREGELEN

We weten uit de literatuur en uit andere gemeentelijke onderzoeken dat gemeenten niet alleen bij de roof van joods vastgoed betrokken konden zijn. In feite waren gemeenten daar maar in zeer beperkte mate bij betrokken. Ze hadden vaak een veel grotere betrokkenheid bij de uitvoering van andere anti-joodse maatregelen, maatregelen die joden ontrechten, apart zetten en beroofden. De belangrijkste van die maatregelen zijn het ontslag van joodse ambtenaren, de registratie van joodse inwoners, het plaatsen van bordjes *Voor joden verboden*, het inrichten van gescheiden joods onderwijs, het uitreiken van persoonsbewijzen met een aparte stempel en het leeghalen van joodse woningen. Bij dat laatste speelde de gemeentepolitie ook vaak een rol, net als bij de deportaties en het arresteren van joodse onderduikers. Uit de gemeentearchieven in het Archief Gooi en Vechtstreek bleek dat de gemeenten Muiden, Bussum en Naarden bij bovenstaande maatregelen betrokken waren.

Al deze maatregelen werden door gemeenten uitgevoerd in opdracht van de bezetter. Ook werden er joodse bedrijven geliquideerd en daarbij moesten gemeenten soms informatie verstrekken aan de bezetter. Bij de liquidatie zelf speelden de gemeenten geen rol.

Uit dossiers van het archief van de gemeente Bussum blijkt bijvoorbeeld dat er minstens zes gemeenteambtenaren werden ontslagen die joods waren en dat de gemeente aankondigde te stoppen met het subsidiëren van de Bachvereniging, mochten daar joodse musici werken^{96]}. Ook registreerde de gemeente haar joodse inwoners maar daar zijn geen archiefstukken meer van bewaard in het gemeentearchief. De burgemeester schreef aan de Commissaris van de Provincie dat zich 862 mensen gemeld hadden^{97]}.

96] SSAN052, inv. nr. 2939.

97] SSAN052, inv. nr. 4216, maatregelen tegen joden, tabblad *Opgave van Joodse ingezetenen en verenigingen*. Volgens archiefonderzoeker Hans Jonker, lid van de begeleidingscommissie van dit onderzoek en van de Stichting Struikelstenen Gooise Meren, werd achter de namen van joodse inwoners op de woningkaart ook een J gestempeld door de gemeenteambtenaren. Zie: SSAN017.03, woningkaarten.

Uit een ander dossier blijkt dat de gemeente aan joden geen abonnementen meer verstreekte voor het zwembad aan de Meerweg (dat net in de gemeente Hilversum lag) en er, op verzoek van de Wehrmacht, voor zorgde dat joden niet meer van tennisbanen gebruik mochten maken^{98]}. Ook plaatste de gemeente bordjes *Voor joden verboden* wegens een bekendmaking van 31 mei 1941, dat joden in badplaatsen niet meer in hotels en parken en nergens meer in zwembaden mochten komen. Die VO leek ook voor Bussum te gelden maar later bleek toch weer van niet. De bordjes werden verwijderd^{99]}.

Na de zomer van 1941 richtte de gemeente een aparte joodse school in en financierde die voorlopig. De gemeente stelde een lijst op van joodse leerlingen, ook uit Naarden, en stuurde die op naar het Ministerie van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming (OWC)^{100]}. De gemeente nam ook radio's in beslag van joden. De toestellen werden op het politiebureau ingeleverd en aan de bezetter geleverd^{101]}. De gemeente nam daarnaast 44 fietsen in beslag van joodse inwoners. Er is de nodige correspondentie over welke Duitse instanties de fietsen vervolgens mochten opeisen^{102]}.

Er is ook een politiearchief van de gemeentepolitie Bussum. Daarin zijn aanwijzingen te vinden dat de politie leegstaande woningen meldde bij de Sipo, de woningen in de gaten hield tegen diefstal van meubels, en tips over ondergedoken joden natrok en joden arresteerde^{103]}.

De bezetter liet ook haar oog vallen op de huisraad van joodse Nederlanders. Rauter had in maart 1942 bevolen dat joden niet zonder toestemming meubels uit hun eigen woning mochten verwijderen. Dat was een opmaat tot roof van meubels toen de deportaties eenmaal begonnen waren^{104]}. De gemeente Bussum ontruimde joodse woningen en liet de meubels opslaan. Vervolgens werden die afgevoerd naar Duitsland. Daar waren kosten mee gemoeid. Rob Bakker schrijft daarover dat Secretaris-Generaal Frederiks van Binnenlandse Zaken eind 1943 alle gemeenten aanschreef. Ook Bussum ontving de brief. Hij vroeg in opdracht van de generaal-commissaris Wimmer om een inschatting van de gemaakte kosten voor de Jodenvervolgung. Bussum maakte een overzicht van de kosten waaronder 'zuivere transportkosten van afgevoerde joden' en kosten van ontruiming

98] SSAN052, inv. nr. 3501. Zie ook: inv. nr. 7010, aanschrijving van beheerders van tennisbanen inzake de sluiting van de banen voor Joden en de verkrijging van verklaringen van medewerking van deze beheerders, 1941.

99] SSAN052, inv. nr. 4216, maatregelen tegen joden, tabblad *Beperking optreden van joden in het openbaar*. Het weren van joden uit zwembaden en badplaatsen vóór de zomer van 1941 was een *Anordnung* van Rauter op basis van VO 20/1941.

100] SSAN052, inv. nr. 6398, Stukken betreffende het onderwijs aan Joodse leerlingen, 1941-1950. Zie ook: wijzigingen op de begroting, inv. nrs. 1356, 1358 en 1360.

101] SSAN052, inv. nr. 4216, tabblad *Inlevering radiotoestellen*. Rauter beval op 15 april 1941 dat alle joden hun radio's moesten inleveren. Op basis van VO 26/1941 moesten de toestellen ingeleverd worden als de eigenaar naar verboden zenders luisterde. Rauter ging ervan uit dat dat voor alle joden gold. De radio's moesten voor 30 april ingeleverd worden. Zie ook: Aalders, Roof, p. 202-203.

102] SSAN052, inv. nr. 4216, tabblad *Inleveren fietsen*. In juni 1942 verscheen een bevel dat joden buiten Amsterdam hun fietsen moesten inleveren bij de politie. Zie ook: Aalders, Roof, p. 202-203.

103] SSAN030, inventaris archief politie gemeente Bussum (II), 1920-1992, inv. nr. 197, extracten van dagrapporten van het commissariaat van de politie Bussum, 1942. En: inv. nrs. 198-200, dagrapporten.

104] Gerritse, Theo, *Rauter*, p. 220. Zie ook: Aalders, Gerard, *Roof*, p. 232.

van joodse woningen en opslag van inventarissen^{105]}. Overigens had op 25/26 juni 1942 de gemeentepolitie joodse Bussumers naar Amsterdam 'geëvacueerd' op bevel van de bezetter^{106]}.

Ook voor de gemeente Naarden gold dat zij een aparte administratie van joodse inwoners aanlegde. De joden moesten zich zelf melden. Volgens de burgemeester meldden zich 540 joodse inwoners. Vervolgens stuurde de gemeente de gegevens op naar de Rijksinspectie van de bevolkingsregisters in Den Haag waar Jacob Lentz de scepter zwaaide als rijksinspecteur^{107]}. De gemeente gaf ook kosten op voor het ontruimen van joodse woningen en het op transport stellen van joodse inwoners^{108]}. Er had een grootschalige 'evacuatie', een gedwongen verhuizing naar Amsterdam, van joden plaats gevonden in de dagen rond 30 juni 1942. De gemeentepolitie had daarbij geassisteerd, joodse woningen verzegeld en sleutels in bewaring genomen^{109]}. Ook arresteerde de gemeentepolitie joden in opdracht van de Sipo en nam ze fietsen van joden in beslag^{110]}.

De gemeente Muiden gaf geen kosten op maar maakte wel een lijst met joodse inwoners voor de bezetter. Op die lijst stonden 22 namen^{111]}.

Deze maatregelen maakten geen deel uit van de huidige onderzoeksopdracht. Het zou een mogelijkheid zijn om de medewerking van de voormalige gemeenten aan deze maatregelen gedetailleerder te onderzoeken. Juist die maatregelen geven inzicht in hoe de gemeenten betrokken waren bij de lokale Jodenvervolging, meer dan de roof van vastgoed dat vooral buiten de gemeentebesturen om ging.

.....
105] SSAN052, inv. nr. 4216, tabblad *Wegbrengen van meubilair, huisraad e.d.* Zie ook: Aalders, Gerard, *Roof*, p. 229–237. Zie ook: Bakker, Rob, *Boekhouders van de Holocaust*, p. 448–449.

106] Archief NIC Bussum, doos 9, inv. nr. 29, Joodse Raad voor Amsterdam, *Aan de Joodsche inwoners van Bussum*, d.d. 17 juni 1942.

107] SSAN016, inventaris archieven, gemeente Naarden, 1811–1941, inv. nr. 981 / 246 Bevolking: aanmeldingsplicht Joden, 1941. En inv. nr. 573, lijst houdende opgave van personen van joodse afkomst wegens de verordening op de verplichte aangifte en de betaling van leges, 1941. Zie ook: Bakker, Rob, *Boekhouders van de Holocaust*, p. 193–249. Zie ook: Frijtag Drabbe Künzel, Geraldien von, *Het geval Calmeyer* (Amsterdam: Mets & Schilt 2008), p. 84–93. Zie ook: Tammes, Peter, 'Nederlandse burgemeesters en de vervolging van joden', in: Henk Flap en Marnix Croes (reds), *Wat toeval leek te zijn maar niet was. De organisatie van de jodenvervolging in Nederland* (Amsterdam: Het Spinhuis, 2001), p. 69–95, aldaar 81–85.

108] SSAN071, inventaris archieven gemeente Naarden, 1940–1985, inv. nr. 877, maatregelen tegen joden.

109] SSAN002, inventaris archief politie gemeente Naarden, 1938–1992, inv. nr. 49, lijsten betreffende de evacuatie van emigranten en Hollandsche Joden te Naarden in juni en juli 1942 en lijsten van ontruimde panden, 1942. Voor fietsen zie: SSAN071, inv. nr. 877.

Henk Schaftenaar beschreef de deportaties in Naarden in de *Omroeper*. Hij benadrukt de inzet van de gemeentepolitie, zie: Henk Schaftenaar, 'Als we terugkomen, dan weer in Naarden!' Gedenkschrift voor de joodse vluchtelingen Chaskel, Leja, Israël, Mia en Ettel Weiss", in: *De Omroeper*, maart 2012, jaargang 25, nr.1, pag. 20–21.

110] SSAN051, inventaris archief politie gemeente Naarden II, 1916–1992, inv. nr. 203, dagrapporten.

111] SSAN112, inventaris archieven Gemeentebestuur Muiden, 1930–1995, inv. nr. 754, stukken betreffende het vragen en verstrekken van inlichtingen inzake de registratie en verblijfplaats van Joodse inwoners van de gemeente, alsmede het verstrekken van inlichtingen over voormalige Rijksduitse vrouwen, 1941–1943.

FORMEEL EN MOREEL HERSTEL

INLEIDING: RECHTSHERSTEL

Tijdens de oorlog had de Nederlandse regering in ballingschap in Londen al door dat de nazi's op grote schaal aan het roven waren en dat joden daarvan in het bijzonder het slachtoffer werden. De regering ondertekende de verklaring van de geallieerden van 5 januari 1943 waarin de geallieerden verklaarden te zullen optreden tegen roof en dat onrechtmatige transacties in de bezette gebieden teruggedraaid zouden worden. De Nederlandse toelichting op de *Joint Declaration* verwoordde het als volgt: "U kunt erop rekenen dat de Nederlandse Regeering alles in het werk zal stellen opdat het onrecht geschapen door roof en plundering naar mogelijkheid en billijkheid zal worden ongedaan gemaakt". Op 7 januari 1943 werd dat op Radio Oranje nog eens bevestigd en op 3 juni 1942 was ook al gewaarschuwd om geen joods bezit te kopen. Zo was het wel heel moeilijk om in het bezette Nederland joodse bezittingen 'te goeder trouw' te kopen^{112]}.

De vraag is wat al deze intenties uiteindelijk betekenden voor het rechtsherstel in de praktijk. Om dat te beoordelen moeten we ons baseren op de bronnen en die zijn vaak incompleet. Bovendien zijn het zakelijke, formele stukken zoals akten, vermogensoverzichten, correspondentie en taxaties. Die stukken vertellen niets over de houding waarmee de betrokkenen erin zaten en of er begrip was voor elkaars positie. Wat de joodse slachtoffers betreft weten we dat het rechtsherstel voor hen lang duurde en dat men het kil vond^{113]}.

Aan de andere kant heeft er wel een grote rechtsherstel operatie plaatsgevonden na de oorlog. Die was in Londen voorbereid. Daarbij werden verschillende soorten bezittingen aan joden gerestitueerd, waaronder vastgoed. We hebben dat voor Naarden en Bussum ook gezien. Het was een langdurig proces met veel betrokkenen en we kunnen wel aannemen dat de Nederlandse staat vond dat daarmee recht gedaan was. Bijna al het joodse vastgoed in Nederland kwam terug bij de oorspronkelijke eigenaren, of hun nabestaanden, en het rechtsherstel verliep correct naar de maatstaven en de wetsbesluiten van toen.

112] Aalders, Gerard, *Berooid*, p. 25-27, 37-39.

113] Zie ook: Slaa, Robin te, *Daar dit een immorele aanslag is*, p. 162-163.

Rechtsherstel over joods vastgoedbezit in Bussum en Naarden

Voor Naarden en Bussum constateer ik ook dat dat rechtsherstel, wat betreft joods vastgoed, plaatsvond. Maar ook dat de praktijk soms verschilde van de intenties die uit de *Joint Declaration* spraken. Ik signaleer een tweedeling tussen wat je formeel rechtsherstel en moreel rechtsherstel zou kunnen noemen^{114]}. Formeel werd over bijna alle percelen een rechtsherstel regeling getroffen en werd dus recht gedaan aan de joodse slachtoffers en nabestaanden, volgens de wetsbesluiten van toen.

Wat betreft het morele aspect: in alle regelingen zie je terug, net als in het hele land, hoezeer de berekeningen erop gericht waren dat ook de kosten die oorlogskopers hadden gemaakt, zoals de zogenaamde verbeteringen, werden betaald door de oorspronkelijke joodse eigenaren. Dit speelde bij minstens acht panden waaronder bijvoorbeeld Generaal de la Reyklaan 8 in Bussum. We zien steeds het uitgangspunt terug dat joodse eigenaren niet verrijkt mochten worden door het rechtsherstel. Alle kosten en baten werden heel precies verrekend. Ook als joodse eigenaren een vordering van de oorlogskoper overnamen omdat die niet kon betalen werd precies vastgelegd dat zij, bij uitbetaling van de vordering, precies het bedrag kregen dat nog openstond. De rest was dan weer voor de oorlogskoper.

Wat betreft die vorderingen op de roofinstanties: heel soms bleven de joodse eigenaren zelf met die vordering zitten. Dat was financieel nadelig voor ze want die vordering zou nooit voor 100% uitbetaald worden. Het betekende dat ze er, buiten hun schuld, financieel op achteruit gingen door het rechtsherstel. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de geroofde hypotheek op het pand Floralaan 2 of bij het pand van Hirschel aan de Koedijklaan 2. En dat gold zoals gezegd ook voor de verbeteringen, vaak waardevermeerdering genoemd, die soms doorberekend werden, zoals bij Lothariuslaan 82.

De meeste regelingen waren overigens minnelijke schikkingen maar in vijf gevallen werd een regeling opgelegd of een uitspraak van de rechter gedaan omdat de oorlogskopers dwars lagen (Torenlaan 4, Meerweg 2a, Jan Steenlaan 2-4 en 6-8 en Voormeulenweg 79). Dat was ook een karakteristiek van het rechtsherstel: als oorlogskopers niet wilden meewerken werden ze uiteindelijk meestal in het ongelijk gesteld, maar het vertraagde de procedure wel. Dat speelde ook bij Theater Novum.

Ook bij de panden van Gerardus Vita-Israël was tussenkomst van de rechter nodig. Dat ging niet om het rechtsherstel zelf maar om een bewindvoerder die de joodse erfgenamen had opgelicht.

Al deze procedures duurden lang omdat de kopers ook belangen hadden die meegenomen moesten worden. De joodse eigenaren kregen hun bezit pas terug als de procedure was afgesloten. Vaak konden ze er al wel eerder over beschikken.

114] Vos, Maarten-Jan en Serge ter Braake, *Rechtsherstel*, p. 28-31.

Kortom: het morele aspect van het rechtsherstel is veel minder eenduidig als we kijken naar de rechten die de kopers hadden, de doorberekende verbeteringen en de onvoordelige vorderingen waar joodse eigenaren in een enkel geval mee bleven zitten.

Bij verkoop en rechtsherstel van joods vastgoed speelden de gemeenten geen rol, ook niet in Naarden en Bussum, maar we zagen dat er wel gemeentelijke betrokkenheid was bij de synagoge en bij Nieuwe Englaan 18a-20 en Juliana van Stolberglaan 114-116.

Overige betrokkenheid van de gemeenten bij de Jodenvervolgung

Dit onderzoek heeft niet de gehele betrokkenheid van de gemeentebesturen bij de Jodenvervolgung onderzocht. Dat behoorde niet tot de onderzoeksvraag. Dit onderzoek focuste op de roof van joods vastgoed. Wel heb ik aandacht besteed aan de rol van de gemeenten bij de registratie van joodse inwoners en bij de roof van joodse roerende goederen. Ook heb ik kort stil gestaan bij de rol van de gemeentepolitie bij deportaties en arrestaties van joden. Hier is meer onderzoek nodig.

Onderzoeksvragen en conclusie

Met deze afrondende opmerkingen over rechtsherstel en de betrokkenheid van de gemeente keer ik terug naar de onderzoeksvragen. Ik zet de belangrijkste conclusies op een rij en volg daarbij de onderzoeksvragen:

- **Welke panden in Muiden, Naarden en Bussum waren in 1941 in joods bezit?**
In de bijlage staan 167 percelen in joods bezit in Bussum en Naarden. In Muiden is geen joods vastgoedbezit aangetroffen^{115]}. Dit zijn veel meer huisadressen en woningen, meer dan 200, omdat het soms om clusters van percelen ging die als een geheel verkocht werden. Ook zit er een theater en een bouwterrein bij. Daarnaast werd er een cluster landbouwgronden verkocht^{116]}.
- **Zijn die panden in de oorlog verkocht door de Duitse roofinstanties? En zo ja, zijn alle panden na de oorlog teruggegeven aan de oorspronkelijke joodse eigenaren of hun erfgenamen?**
Over bijna al het verkochte vastgoed heeft rechtsherstel plaatsgevonden via minnelijke schikkingen en in vijf gevallen door een opgelegde regeling. Bij vier percelen is het rechtsherstel onvolledig geweest of onduidelijk^{117]}. Van de 167 percelen werden er 24 niet verkocht maar wel in beheer genomen door de ANBO.

115] Behalve de joodse begraafplaats in Muiderberg maar die was eigendom van de Amsterdamse joodse gemeente. De eigendomsgeschiedenis van de begraafplaats is niet onderzocht maar deze werd in de oorlog niet verkocht.

116] Een perceel hoorde bij nader inzien niet in de *Verkaufsbücher* thuis: Prins Hendriklaan 5. Die is niet meegeteld.

117] Bij Fortlaan 4 was er geen rechtsherstel omdat het een overdracht 'om niet' aan de kinderen van de joodse eigenaar was (zie bijlage). Van een perceel in de bijlage is de geschiedenis van roof en rechtsherstel onduidelijk, Esiaan 10, en van twee percelen is het rechtsherstel niet of niet volledig geweest. Dat waren de twee percelen van Gerardus Vita-Israël, Nassaulaan 3 en Jacob Verhoeflaan 26. Bij de Jacob Verhoeflaan was het rechtsherstel waarschijnlijk onvolledig omdat de oorlogskoop bekrachtigd werd maar de bewindvoerder er met de koopsom vandoor was gegaan. Dat speelde ook bij de Nassaulaan maar daar werd het rechtsherstel ongeldig verklaard door de rechter, zonder dat duidelijk is wat er na die uitspraak gebeurde.

- **Waren de voormalige gemeenten Naarden, Bussum en Muiden op een of andere manier betrokken bij deze roof?**

De gemeenten kochten geen joods vastgoed, afgezien van de reguliere onteigening van een strook land door de gemeente Bussum, Nieuwe Englaan 18a en 20. De gemeenten waren verder ook niet betrokken bij de handel in joods vastgoed. De gemeenten Bussum en Naarden waren wel op een andere manier bij twee percelen betrokken. Daarbij ging het om huur van de synagoge door de gemeente Bussum en een claim voor oorlogsschade. Daarnaast had burgemeester Nieuwenhuys privé een joods pand aangekocht: Nieuwe 's-Gravelandscheweg 73^{118]}.

- **Op welke wijze waren de gemeenten verder betrokken bij de Jodenvervolging?**

De gemeente en de gemeentepolitie van Naarden en Bussum waren direct betrokken bij het leeghalen van joodse huizen, bij de deportaties en bij de arrestaties van joodse onderduikers en joodse inwoners. Dit gebeurde op bevel van Duitse instanties. Ook VO 6/1941 die de gemeenten verplichtten tot registratie van de joodse inwoners, voerden de drie voormalige gemeenten uit.

.....
118] Zie deel 2, hoofdstuk 2.2, paragraaf 3..

Met dank aan

Olga Minkema, archivist Archief Gooi en Vechtstreek

Afkortingen

ANBO = Algemeen Nederlands Beheer van Onroerende Goederen

CABR = Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging

NBI = Nederlands Beheersinstituut

NGV = Niederländische Grundstücksverwaltung

RvR = Raad voor het Rechtsherstel

VO = Verordening

VVRA = Vermögensverwaltungs- und Renteanstalt

NIG=Nederlandse Israëlitische Gemeente

NIK = Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap, overkoepelende organisatie van Joodse Gemeenten in Nederland

NIHS = Nederlands Israëlitische Hoofdsynagoge, joodse gemeente Amsterdam en Arnhem

SD = Sicherheitsdienst, geheime inlichtingendienst van de SS, in de praktijk één geheel met de Sipo

Sipo = Sicherheitspolizei, politieke recherche van de SS, in de praktijk één geheel met de SD

WPS = Wirtschaftsprüfstelle

Literatuur

Aalders, Gerard, *Roof. De ontvreemding van joods bezit tijdens de Tweede Wereldoorlog* (Den Haag: Sdu Uitgevers 1999).

Aalders, Gerard, *Berooid. De beroofde joden en het Nederlandse restitutiebeleid sinds 1945* (Amsterdam: Boom 2001).

Bakker, R. (2020). *Boekhouders van de Holocaust. Nederlandse ambtenaren en de collaboratie* (Tweede druk: Nobel boeken 2023).

Blauw, Maili, *Roof en rechtsherstel in Haarlem. Vastgoed uit joods bezit en de rol van de gemeente tijdens de bezetting en de naoorlogse jaren* (rapportage december 2021).

Bossenbroek, *De Meelstreep. Terugkeer en opvang na de Tweede Wereldoorlog* (Amsterdam: Bert Bakker 2001).

Citroen, Michal, *U wordt door niemand verwacht. Nederlandse joden na kampen en onderduik* (Alfabet Uitgevers, 2021).

Croes, Marnix en Peter Tammes, 'Gif laten wij niet voortbestaan'. Een onderzoek naar de overlevingskansen van joden in Nederlandse gemeenten, 1940-1945 (Amsterdam: Aksant 2004).

Duijvendak, Maarten en Stefan van der Poel, *Lege plekken. Ontvreemding van Joods vastgoed en rechtsherstel in de gemeente Groningen (1940-1955)*, (Onderzoeksrapport Rijksuniversiteit Groningen: November 2021).

Duijvendak, Maarten, *Sporen van Joods leven. Ontrechting en rechtsherstel in Kampen en IJsselmuiden tijdens en na de Tweede Wereldoorlog* (Zwolle: W Books 2024).

Frijtag Drabbe Künzel, Geraldien von, *Het geval Calmeyer* (Amsterdam: Mets & Schilt 2008).

Griffioen, Pim en Ron Zeller, *Jodenvervolging in Nederland, Frankrijk en België 1940-1945. Overeenkomsten, verschillen, oorzaken* (Amsterdam: Boom 2011).

Happe, Katja, *Veel valse hoop. De Jodenvervolging in Nederland 1940-1945* (Amsterdam/Antwerpen, 2018).

Lipschits, Isaac, *De kleine sjoa. Joden in naoorlogs Nederland* (Mets & Schilt: Amsterdam 2001).

Meurs, Wim van, Marieke Oprel, *Joodse burgers in Nederland: onteigening en rechtsherstel. Synthese van drie jaar onderzoek in opdracht van Nederlandse gemeenten*, (Nijmegen: Radboud Universiteit, Advies & Actualiteit, maart 2024).

Michman, Jozeph, Hartog Beem en Dan Michman, *Pinkas. Geschiedenis van de joodse gemeenschap in Nederland* (Ede/Antwerpen: Kluwer Algemene Boeken 1992).

Moore, Bob, *Slachtoffers en overlevenden. De nazi-vervolging van de joden in Nederland* (Amsterdam: Bert Bakker 1998).

Mouw, Richard, *De Laan uit. Een Gooise wijk in crisis en oorlog* (z.p.: 2016).

Piersma, Hinke en Jeroen Kemperman, *Openstaande rekeningen. De gemeente Amsterdam en de gevolgen van roof en rechtsherstel, 1940-1950* (Amsterdam: Boom 2015).

Presser, J., *Ondergang. De vervolging en verdelging van het Nederlandse jodendom 1940-1945* (Amsterdam: Aspekt 1965/2005).

Roof en rechtsherstel. Rapport inzake de gedwongen vervreemding en de herverkrijging door rechtsherstel van onroerende goederen van joodse eigenaren en erfpachters in de gemeente Leeuwarden, alsmede de afwikkeling van eigendomsgebonden betalingsverplichtingen dienaangaande gedurende het tijdvak 1941-1957, (Rapportage Historisch Centrum Leeuwarden 2021).

Romijn, Peter, *Burgemeesters in oorlogstijd. Besturen onder Duitse bezetting* (Amsterdam: Balans 2006).

Schaftenaar, Henk, "Als we terugkomen, dan weer in Naarden!" Gedenkschrift voor de joodse vluchtelingen Chaskel, Leja, Israël, Mia en Ettel Weiss", in: *De Omroeper*, maart 2012, jaargang 25, nr.1, pag. 2-33.

Rijsselt, René van, Erik van Rijsselt en Marjolein Vlieks, *Onvoltooid verleden. Ontrechting en rechtsherstel van Joodse inwoners in de gemeenten Maastricht, Amby en Heer* (z.p., 2023).

Schütz, Raymund, *Kille mist. Het Nederlandse notariaat en de erfenis van de oorlog* (Amsterdam: Boom 2016).

Schütz, Raymund, 'Het eeuwig terugkerende rechtsherstel (1954-2017)'. In: *Pro Memorie. Bijdragen tot de rechtsgeschiedenis der Nederlanden*, 20e jrg. (2018) aflevering 1, p. 118-141.

Slaa, Robin te, 'Daar dit een immorele aanslag is'. *De houding van de gemeente Den Haag tegenover Joodse eigenaren van onroerend goed 1940-1955* (Den Haag: De Nieuwe Haagsche 2017).

Slot, Eric, 'Crimineel vastgoedcircuit verdiende grof geld aan de Jodenvervolging,' *Historisch Nieuwsblad*, nr. 9/2008.

Tammes, Peter, 'Nederlandse burgemeesters en de vervolging van joden', in: Henk Flap en Marnix Croes (reds), *Wat toeval leek te zijn maar niet was. De organisatie van de jodenvervolging in Nederland* (Amsterdam: Het Spinhuis, 2001), p. 69-95.

Verordnungsblatt für die besetzten Niederländischen Gebiete Jahr 1941.

Vos, Maarten-Jan en Serge ter Braake, *Rechtsherstel na de Tweede Wereldoorlog van geroofd Joods onroerend goed. Inzicht in een administratief proces* (Amsterdam: Boom 2013).

Archieven

Nationaal Archief in Den Haag

2.09.16 Nederlands Beheersinstituut (NBI), met diverse subnummers (toegang 2.09.16.01 tot en met 2.09.16.15): Beheersdossiers

2.09.48 Raad voor het Rechtsherstel Afdeling Onroerende Goederen, Geschillendossiers

2.04.53.13 Prijzenbureau onroerende zaken

2.11.08.01 Directie van de Landbouw: Afdeling Grond- en Pachtzaken, (1906) 1935-1964 en de Stichting Pachtbureau van Noord-Brabant, 1938-1941

Archief Gooi en Vechtstreek

SSAN002, Archief politie gemeente Naarden, 1938-1992

SSAN016, Archieven gemeente Naarden, 1911-1941

SSAN030, Archief Politie gemeente Bussum (II), 1920-1992

SSAN051, Archief politie gemeente Naarden II, 1916-1992

SSAN052, Archieven gemeente Bussum, 1919-1989

SSAN071, Archieven gemeente Naarden, 1940-1985

SSAN112, Archieven Gemeentebestuur Muiden, 1930-1995

Websites

<https://pointer.kro-ncrv.nl/onderzoeken/de-vastgoedboeken>

<https://www.kadaster.nl/>

<https://labs.kadaster.nl/stories/verkaufsbucher/index.html>

<https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/open-data/open-data-indexen>

<https://www.joodsmonument.nl>

<https://www.oorlogsgetroffenen.nl/>

<http://maartenjanvos.nl/>

LIJST JOODS VASTGOED BUSSUM, NAARDEN EN NIET IN VERKAUFSBÜCHER

JOODS VASTGOED BUSSUM

Willem Bilderdijklaan 22

Eigenaar

Paul David (overleefd)

Oorlogskoper

Robert Felix Schanz

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

17750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 795.

David ontving de gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten (ook die, die mogelijk nog niet betaald waren over de oorlogsjaren, dat is een standaard tekst die in alle akten staat) à f 1.749,08. Kosten voor rechtsherstel waren voor Schanz. Vorderingen op de NGV bleven voorlopig bij de hypotheekverstrekkers want Schanz had het pand met twee hypotheeken bezwaard en was de hypotheekverstrekkers resp. f 9.950 en f 9200 schuldig. Als die vorderingen uitbetaald zouden worden moest als eerste aan David betaald worden en vervolgens aan de Landelijke Hypotheekbank en dan aan de derde hypotheekverstrekker.

Opmerkingen/andere bronnen

NBI 44590: gaat veel over naturalisatie als Duitser/statenloze en over de NBI heffingen en over zijn fabriek in Gennep. Veel over de onterechte NBI heffing die hij aanvocht. Waarschijnlijk is dat ook de reden dat er een NBI

dossier was want hij had overleefd. Hij werd aanvankelijk als 'vijand' gezien. Het dossier bevat weinig informatie over vastgoed maar er was wel rechtsherstel aangevraagd.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Vossiuslaan 35, 37, 39, Lammert Majoorlaan 61

Eigenaar

Geertruida Rosalie Tabak-Moses (Scherpenzeel, 14 oktober 1884 – Bergen-Belsen, 31 mei 1945)

Oorlogskoper

Johannes de Vries en Maria Jacoba Lourens (dubbeltransport op 13 november 1942)
Johannes Everardus van Beusekom
Berend Mastenbroek

Notaris

A.A. Rambonnet

Prijs oorlogsverkoop

26750, 28250

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 912.

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten maar het was ingewikkeld wegens de verschillende oorlogskopers die ook onderling moesten verrekenen. De derde oorlogskoper

Van Beusekom, beriep zich op goede trouw. Hij had niet van de NGV gekocht maar van de tweede niet-joodse koper Lourens: "Partij van Beusekom verklaarde nog uitdrukkelijk dat zij bij de gemelde transacties te goeder trouw was geweest, dat zij niet in staat is, om ook enig bedrag terug te betalen, en dat zij derhalve meende dat de heer Mastenbroek niet de volledige schade op haar zou mogen verhalen, zulks te meer mevrouw Dekeling-Lourens en de heer de Vries niet voldoende verhaal bieden." De joodse eigenaar moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 8000 plus rente en ontving f 1050,27 aan exploitatiesaldo. Daar waren de kosten en vaste lasten al vanaf getrokken. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers maar werden voorgeschoten door Mw. Tabak-Moses.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Generaal De la Rey laan 8

Eigenaar

Abraham Barend Heymans (Alphen aan den Rijn, 20 mei 1901 – Seibersdorf, 31 oktober 1942)

Oorlogskoper

Johan Albien Jan Adriaan van de Vijver

Notaris

A.A. Rambonnet

Prijs oorlogsverkoop

15000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 879

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Heymans moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 9.600 plus f 2.550 rente. Ook moest hij f 1600 aan waardevermeerdering betalen omdat Van de Vijver verbeteringen had aangebracht. Hij ontving f 224,72 aan exploitatiesaldo (na aftrek vaste lasten en onderhoudskosten) en f 300 voor achterstallige reparaties aan de verwarming. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Waltherlaan 34

Eigenaar

Isidore Alfred de Jong (Amsterdam, 25 juni 1894 – Sobibor, 4 juni 1943)

Oorlogskoper

Johannes Anthonius de Mulder
Johannes Golverdingen (dubbeltransport op 3 maart 1943)

Notaris

E.J. Poster

Prijs oorlogsverkoop

5250

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 895

Verkoop was een dubbeltransport op 3 maart 1943. Er vond wel rechtsherstel plaats maar

het pand bleef bij de tweede oorlogskoper met toestemming van de bewindvoerder van de Jong. De Jong ontving een exploitatiesaldo van f 1500 en ontving verder niets omdat de hypotheek die hij op het pand had, was afgelost door de oorlogskoper. Dat was een bedrag van f 5000 geweest. Golverdingen betaalde daarnaast vaste lasten en kosten over de oorlogsjaren en de kosten voor het rechtsherstel.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Breedelaan 17

Eigenaar

Emile Eduard Denekamp (Bussum, 20 september 1919 – Sobibor, 7 mei 1943) of (Amsterdam, 20 september 1873 – Den Haag, 15 september 1943)

Oorlogskoper

Altina Trientje Elisabeth Stegeman-van Schaik

Notaris

A.A. Rambonnet

Prijs oorlogsverkoop

15000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 859 bevat geen akte.

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens kadaster leggerartikelen 5928 en 9778 verkoop in 1942 aan Van Schaik en teruggave in 1949 aan de weduwe van Denekamp. Volgens de akte van teruggaaf 3490/9 betaalde oorlogskoper Stegeman f 1849,85 aan

exploitatiesaldo (na aftrek van vaste lasten en kosten) en betaalde Denekamp f 1255,50 aan 'verbeteringskosten'. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Statenlaan 16

Eigenaar

Gerard Johan Meijers (11 oktober 1945)

Oorlogskoper

Pieter Johan Winterink en Leonard Marinus Johan van Bruggen, directeuren van de NV Nederlandsche Persil Maatschappij

Notaris

F.H. Charbon

Prijs oorlogsverkoop

19000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 894

Opmerkelijke regeling omdat de erfgenamen van de joodse eigenaar al in 1943 een bedrag hadden ontvangen van de NGV, namelijk de koopsom minus de afgeloste hypotheek. Dat bedrag à f 12.062,55 plus rente moesten ze aan de oorlogskoper betalen. De weduwe van Meijers was het daar niet mee eens maar legde zich er noodgedwongen bij neer. Ze kregen een bedrag van f 2.619,93 aan exploitatie vergoeding uitgekeerd, waarvan vaste lasten (f 1.683,50) en waardevermeerdering (f 760) afgetrokken werden. Zo bleef er nog maar f 426,43 over.

Het is onduidelijk wie de kosten voor het rechtsherstel droeg.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

🏠 Albert Neuhuijslaan 4

Eigenaar

Levie Meier Wessel (overleefd)

Oorlogskoper

Hendrik Burger

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

11500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Wessel moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 5500 plus f 1.177,46 rente. Hij ontving f 1.547,32 aan exploitatiesaldo (na aftrek vaste lasten en onderhoudskosten). De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. De koper bleef ook met de nieuwe hypotheek zitten zonder onderpand.

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens leggerartikel 2774/2103 en 5027 was het ooit van de gemeente geweest en verkocht voor woningbouw in 1925. De voorwaarden die de gemeente aan de verkoop verbond uit 1924 werden in de rechtsherstelakte nog eens herhaald. In meerdere akten staan die

voorwaarden. Zijn hele leggerartikel 6158 Bussum en 3520 Naarden is nagelopen op vastgoed bezit.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

🏠 Nieuwe 's-Gravelandscheweg 40

Eigenaar

Isaac/Isidore David Workum (Amsterdam, 5 juli 1882 – Sobibor, 21 mei 1943)

Oorlogskoper

Karl Wilhem Christiaan Mönkeberg
Heinrich Friedrich Ahlring

Notaris

J.B. van den Berg

Prijs oorlogsverkoop

27000, 29515

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 824.

Verrekening van baten en lasten met de twee oorlogskopers en tussen de kopers onderling. Er werd weinig exploitatiesaldo betaald aan Workum, in totaal f 545,26. Het is onduidelijk waarom maar de kosten en baten waren niet goed bijgehouden. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers maar werden voorgeschoten door Workum.

Opmerkingen/andere bronnen

Zie SSAN 052 inv nr 5876. Commissaris en burgemeester informeren de OMNIA dat het bedrijf van Workum gesloten is en dat er geen waren en machines meer aanwezig zijn.

Uit toegang SSAN052 inv nr 7833 blijkt dat het perceel gevorderd was door de Wehrmacht vanaf mei 1942.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1951

🏠 Regentesselaan 14

Eigenaar

Susette Simonette Souget-Kalker (Zaandam, 14 februari 1900 – Sobibor, 23 juli 1943)

Oorlogskoper

F.J. Bronsgeest en drie broers

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

13000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 860

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Souget moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 7.450 plus f 8.266,40 achterstallige rente bij de oorlogsverkoop. Zij ontving f 600 exploitatiesaldo (na aftrek vaste lasten en onderhoudskosten) maar moest ook nog rente over de hypotheek sinds de verkoop betalen over 23 juni 1944 tot 23 december 1947. Zo bleef zij f 442,98 schuldig aan de oorlogskopers. Oorlogskopers moesten weer schade en achterstallig onderhoud betalen aan Souget: f 304,59. In totaal betaalde Souget, incl. hypotheek f 8.404,79. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

🏠 Lothariuslaan 82

Eigenaar

Hartog Zadick (Arnhem, 26 augustus 1878 – Tröbitz, 30 mei 1945)

Oorlogskoper

Doris Shannon/ Ernst August Brunner
Albert Langereis
Na echtscheiding in 1944 viel het toe aan zijn ex-vrouw: Jacoba Josephina Kalf

Notaris

P. Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

8225

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 878

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten, ook tussen de kopers onderling. Joodse eigenaar Zadick moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 4.190 plus rente. Een ook nog 'verbeteringen' à f 850. Joodse eigenaar ontving exploitatiesaldi f 255,88 en f 184,72 en f 403 van de drie kopers respectievelijk. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Opmerkingen/andere bronnen

Lothariuslaan ongenummerd hoort hier ook bij.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Constantijn Huijgenslaan 2a

Eigenaar

Grietje Gobes-van Esso (Smilde, 29 maart 1895 – Sobibor, 2 juli 1943)

Oorlogskoper

Willem Johannes Furrer

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

10000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 861

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Joodse eigenaar Gobes moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 3.950,44 incl. rente. Joodse eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 653,15. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper, net als de vordering op de NGV.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Juliana van Stolberglaan 12

Eigenaar

Maurits Eduard Henri Warendorf (overleefd)

Oorlogskoper

Rudolf Ernst August Bockholdt

Notaris

H.J. de Haan

Prijs oorlogsverkoop

16625

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 850

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Joodse eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 1.714,58. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper maar werden voorgeschoten door Warendorf. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met twee hypotheek bezwaard) en moest bij uitbetaling als eerste Warendorf betalen.

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens de akte lag het perceel in de gemeente Bussum.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Burgemeester s' Jacoblaan 17a

Eigenaar

Levie Meier Wessel (overleefd)

Oorlogskoper

H. van de Wetering

Notaris

W.W. Rutgers

Prijs oorlogsverkoop

9000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Joodse eigenaar Wessel moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 5593,50 incl. rente. Wessel ontving exploitatiesaldo van f 130,70. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Opmerkingen/andere bronnen

Leggerartikel 6158

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Burgemeester s' Jacoblaan 17

Eigenaar

Levie Meier Wessel (overleefd)

Oorlogskoper

Adrianus Wilhelmus Johannes Ording
Pieter Blaauw

Notaris

J.C.H. Niegeman

Prijs oorlogsverkoop

10750, 11750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Joodse eigenaar moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 5000 plus

rente. Joodse eigenaar ontving exploitatiesaldo van f 411,11 en f 288,35 van de twee kopers. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Opmerkingen/andere bronnen

Leggerartikel 6158

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Mecklenburglaan 23a

Eigenaar

Frieda Grüneberg (Beuel, 13 november 1894 – Bergen-Belsen, 15 april 1945) weduwe van Max Heidt (overleden 12 juni 1939)

Oorlogskoper

Emile Octavius Jacobus de Booys

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

9000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 879

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Joodse eigenaar moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 5000 plus rente. Joodse eigenaar ontving exploitatiesaldo van f 1.498,50. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper maar werden voorgeschoten door de nabestaande. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met

een hypotheek bezwaard) en moest bij uitbetaling als eerste de joodse eigenaar uitbetalen.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Godelindestraat 66

Eigenaar

Levie Polak (Goor, 13 november 1883 – Sobibor, 2 juli 1943)

Oorlogskoper

Anna Wilhelmina Berdina Bentz van den Berg-Verweij

Notaris

H.J. de Haan

Prijs oorlogsverkoop

6500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 876

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Joodse eigenaar Polak ontving een exploitatiesaldo van f 796,61. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper maar werden voorgeschoten door Polak. Het Amsterdams Trustkanoor A.T.K. beheerde de vordering van Verweij op de NGV en zou bij uitkering als eerste Polak uitbetalen.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Singel 84

Eigenaar

Bernard Isidore Simons (Amsterdam, 26 maart 1885 – Sobibor, 30 april 1943)

Oorlogskoper

Pieter van Doorn en Lambertus van Dooyeweerd

Notaris

J. Winkel

Prijs oorlogsverkoop

6000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 875

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Joodse eigenaar ontving exploitatiesaldo van f 885,20. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper maar werden voorgeschoten door de joodse eigenaar. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard) en moest bij uitbetaling als eerste Simons uitbetalen.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Gooilaan 6

Eigenaar

Sara de Beer-de Vries (Utrecht, 28 december 1868 – Auschwitz, 27 augustus 1943)

Oorlogskoper

Wilhelmus Krijnen

Notaris

P. Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

8250

Geschillendossier 2.09.48

Geen dossier

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens leggerartikel 6869 verkoop in 1942 en pas in 1955 rechtsherstel op leggerartikel 8531. Volgende eigenaar is Judith de Beer, leggerartikel 12819.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1955

Nieuwe 's-Gravelandscheweg 73

Eigenaar

Moritz Tas (Amsterdam, 26 februari 1898 – Westerbork, 17 oktober 1943)

Oorlogskoper

Gerrit Nieuwenhuys, burgemeester Bussum

Notaris

J. Wilkens

Prijs oorlogsverkoop

38000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 861

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. De nabestaanden van de joodse eigenaar ontvingen een exploitatiesaldo van f 3.764,16.

Daarvan waren onderhoudskosten en vaste lasten al afgetrokken. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Opmerkingen/andere bronnen

Uit toegang SSAN052 inv. nr. 7833 blijkt dat het perceel gevorderd was vanaf 9 mei 1942.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Comeniuslaan 39

Eigenaar

Leentje van der Lijn-Lelie (overleefd)

Oorlogskoper

Pieter Johannes de Booy (overleden 7 juli 1945)

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

7500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Mevrouw van der Lijn moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 5958,66 inclusief rente en lasten die nog openstonden op het moment van oorlogsverkoop. Ze ontving exploitatiesaldo van f 1.459,43, daarvan waren lasten al afgetrokken. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard).

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Verlengde Oude Bussumerweg 33 (nu De Genestetlaan)

Eigenaar

Coenrad van der Ven (Amsterdam, 28 mei 1887 – Sobibor, 23 juli 1943)

Oorlogskoper

Johannes George Wetterkamp

Notaris

J.C.H. Hiegeman voor P. Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

10000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 840

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Wetterkamp had een bijbouw gedaan en die moest betaald worden door van der Ven. Ook moest hij twee hypotheek terugbetalen die waren afgelost, samen f 8.703,39 incl. rente. Joodse eigenaar ontving exploitatiesaldo van f 949,71, daarvan waren lasten al afgetrokken. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand opnieuw met een hypotheek bezwaard).

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Prinsenstraat 16

Eigenaar

Grietje Gobes van Esso (Smilde, 29 maart 1895 – Sobibor, 2 juli 1943)

Oorlogskoper

Wilhelmus Krijnen Corneliszoon

Notaris

Petrus Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

5800

Geschillendossier 2.09.48

Geen dossier.

Opmerkingen/andere bronnen

NBI 5040 (PD36 235)

Uit haar beheersdossier blijkt rechtsherstel. Er moest in ieder geval een hypotheek à f 4000 terugbetaald worden die was afgelost bij de oorlogsverkoop.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Beerensteinerlaan 33

Eigenaar

Walter Silberberg (overleefd)

Oorlogskoper

Pieter Blaauw

Notaris

H.J. de Haan

Prijs oorlogsverkoop

8000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 862

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Silberberg moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 5.172,95 inclusief rente. Silberberg ontving exploitatiesaldo van f 705,96, daarvan waren lasten al afgetrokken. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Anton Mauvelaan 13

Eigenaar

Meyer Samson (Amsterdam, 2 juli 1886 – Bussum, 24 februari 1942) en vervolgens zijn vrouw Hendrina Blitz (Amsterdam, 24 november 1883 – Auschwitz, 7 december 1942)

Oorlogskoper

Karel Christiaan Wilhelm Burger

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

14750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Joodse eigenaar ontving exploitatiesaldo van f 1.096,84, daarvan waren lasten al

afgetrokken. De erfgenamen hadden na een rechtszaak het beheer over het pand teruggekregen op 1 februari 1946. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper maar werden voorgeschoten door Blitz. Ook het bedrag van de exploitatie kon Burger niet betalen. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard) en moest bij uitbetaling als eerste Blitz uitbetalen.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Isaac da Costalaan 25-27

Eigenaar

Levie Meier Wessel (overleefd)

Oorlogskoper

Adrianus Jacobus Knaap

Notaris

Hendrik Oosterink

Prijs oorlogsverkoop

24500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Wessel ontving een exploitatiesaldo van f 2.391,19. Daarvan waren lasten al afgetrokken. Wessel moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 11.020,05 inclusief rente en lasten die nog openstonden op het moment van oorlogsverkoop. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. De

Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard).

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

🏠 Rhijnvis Feithlaan 12

Eigenaar

Isidore Schrijver (Amsterdam, 9 juli 1873 – Auschwitz, 21 september 1942)

Oorlogskoper

Adrianus Jacobus Knaap
Abraham den Boesterd (dubbeltransport)
Hans Friedrich Hartleb

Notaris

Hendrik Oosterink

Prijs oorlogsverkoop

10250, 11060, 13000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 825
Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Schrijver ontving een exploitatiesaldo van f 529,31. Daarvan waren lasten al afgetrokken. Schrijver moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 9.405. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Opmerkingen/andere bronnen

Leggerartikel 6791

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

🏠 Constantijn Huijgenslaan 5

Eigenaar

Wilhelm Schilo (Groningen, 14 januari 1896 – Sobibor, 16 juli 1943)

Oorlogskoper

Wilhelmus Krijnen
Mietje Maria Catharina Schoenmaker (dubbeltransport)

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

7700, 9300

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 815
Ander soort regeling. Schilo moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 5.391. Hij nam echter de hypotheekschuld over van de tweede oorlogskoper die ook een hypotheek had gevestigd op het pand. Zo betaalde hij zijn eigen hypotheekschuld af. Kennelijk waren daarin ook de exploitatiekosten verrekend. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de tweede oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

🏠 Wladimirlaan 21

Eigenaar

Rosalia Jerosolinski, Elsa Hermine de la Parra en Mieke Tien de la Parra als erfgenamen van Grete Jerosolinski-Czopp (Rotterdam, 15 december 1910 – Auschwitz, 30 september 1942)

Oorlogskoper

Wilhelmus Krijnen
Mietje Maria Catharina Schoenmaker
Eduard Louis Francois Marie Melis (drie dubbeltransport op 27 juli 1943)

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

8750, 10042, 10145,76

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 879
Het pand is op een dag, 27 juli 1943, twee keer doorverkocht zodat uiteindelijk Melis de oorlogskoper was. Czopp ontving exploitatiesaldo van f 853,73. Daarvan waren lasten al afgetrokken. De hypotheek die Czopp bij haar eigen dochter had sinds 1941 werd hersteld à f 8.290,23. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

z.j.

🏠 Heuvellaan 11

Eigenaar

Isaac Vissel (overleefd)

Oorlogskoper

Margaretha Anna Catharina Metus

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

6500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 861
Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Vissel ontving een exploitatiesaldo van f 900. Daarvan waren lasten al afgetrokken. Vissel moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 5000 plus rente plus achterstallige rente op het moment van oorlogsverkoop. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

🏠 Poststraat 4a

Eigenaar

Abraham Hamel (overleefd) en Jacob en Meijer Hamel (waarschijnlijk niet overleefd)

Oorlogskoper

Roelof Veldhuizen

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

9750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 875

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Partij Hamel ontving een exploitatiesaldo van f 1000. Daarvan waren lasten al afgetrokken. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper maar werden voorgeschoten door Hamel. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard) en moest bij uitbetaling als eerste partij Hamel uitbetalen.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

z.j.

Corverlaan 17

Eigenaar

Nataniël Waterman (overleefd)

Oorlogskoper

Evert Hendrik Lampen

Notaris

P. Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

7000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 917. Bevat geen dossier.

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens leggerartikelen 4515, 9920 en 10214 beheer en verkoop in 1943 aan Lampen en daarna weer teruggave aan Waterman, al in 1945. Kennelijk was er een speciale regeling of een afspraak die eraan te grondslag lag.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1945

Lothariuslaan 90-94

Eigenaar

Aron Zadick (Den Bosch, 28 november 1885 – Bergen-Belsen, 29 maart 1945)

Oorlogskoper

Theodorus Hendrikus van der Kwast

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

16500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 861

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Zadick ontving een exploitatiesaldo van f 1.275,04. Daarvan waren lasten al afgetrokken. Zadick moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost à f 12.496,56 incl. rente. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Opmerkingen/andere bronnen

Leggerartikel 8143

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Nieuwe 's-Gravelandscheweg 81

Eigenaar

Felix Pinehas Abrahamson (13 december 1870–16 april 1943)

Oorlogskoper

Klas van Meurs

Notaris

H. Oosterink

Prijs oorlogsverkoop

16750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 893

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Abrahamson ontving een exploitatiesaldo van f 1018. Daarvan waren lasten al afgetrokken. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard). De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Lothariuslaan 92

Eigenaar

Aron Zadick (Den Bosch, 28 november 1885 – Bergen-Belsen, 29 maart 1945)

Oorlogskoper

Henricus Herman Gerard Marie Kirchman

Notaris

P. Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

8000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 878

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 500. Daarvan waren lasten afgetrokken. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard). De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1951

Alberdingk Thijmlaan 4

Eigenaar

Levie Meier Wessel (overleefd)

Oorlogskoper

Willem Johannes Furrer

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

11000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste

lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 962,42. Daarvan waren lasten al afgetrokken. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Havenstraat 2

Eigenaar

Henri Druijff (overleefd)

Oorlogskoper

Willem Johannes Furrer

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

18000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 913

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 2.146,44. Daarvan waren lasten al afgetrokken. Hij moest wel de hypotheek terugbetalen die bij oorlogsverkoop was afgelost, incl. rente, f 20.267,56. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Nassaulaan 3

Eigenaar

Gerardus Vita-Israël (Amsterdam, 11 februari 1905 – Sobibor, 11 juni 1943)

Oorlogskoper

Pieter Koopmans

Notaris

H. Oosterink

Prijs oorlogsverkoop

13000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 843

Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 774. Daarvan waren lasten al afgetrokken. De oorlogskoper behield het eigendom en betaalde nog eens een koopsom van f 13.500 minus de hypotheek van f 2000 plus rente die hij bij oorlogskoop had afgelost ten gunste van Vita-Israël. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Opmerkingen/andere bronnen

NBI 191142

Kerkeling had een ongunstige rechtsherstelregeling afgesloten en het geld ontvangen maar niet afgedragen. Hij werd verdacht door de erven van meer malversaties. Hij was per 1 september 1947 ontheven, daarna was een nieuwe bewindvoerder benoemd, de Stichting BAON, maar die had volgens de erven verzuimd om direct beroep aan te tekenen tegen de slechte minnelijke schikking. Daarom daagden de erven BAON voor de rechter. De rechtbank keurde de eisen van de erfgenamen echter af. Het probleem was niet de BAON geweest maar het feit dat Kerkeling niet betrouwbaar was gebleken. Bij de Nassaulaan had beroep

misschien gekund maar dat was niet relevant want de bewindvoerder was al ontheven op het moment van het tekenen van de akte. Het rechtsherstel mistte dus rechtsgeldigheid maar de erven hadden hun rechten niet verloren. Dat rechtsherstel moest opnieuw. Uitspraak was 1 november 1957.

Volgens het kadaster, leggerartikelen 8897 en 9274, had Koopmans het pand al lang weer verkocht (in 1952) toen de rechter uitspraak deed in 1957. Had hij de koopsom nog een keer betaald aan de erven Vita-Israël? Ja in 1947, maar die had de bewindvoerder in zijn zak gestoken. Uit de verkoopakte 1952 blijkt alleen het rechtsherstel van 1947. Rechtsherstel is dus niet duidelijk.

Rechtsherstel

?

Jaar Rechtsherstel

?

Generaal De la Rey laan 33

Eigenaar

Isaac/Isidore David Workum (Amsterdam, 5 juli 1882 – Sobibor, 21 mei 1943)

Oorlogskoper

Johannes Piet Hendrik van den Bovenkamp

Notaris

H. Oosterink

Prijs oorlogsverkoop

14000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 879

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 530,20. Daarvan waren lasten al afgetrokken maar er werd nog f 12,27 afgetrokken. Dat waren vaste lasten die nog openstonden op het moment van oorlogsverkoop en door Bovenkamp waren voldaan. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard). De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1950

Koningslaan 32

Eigenaar

Mathilde Louise Samuel-de Jong (Arnhem, 6 november 1880 – Auschwitz, 25 januari 1943)

Oorlogskoper

Johanna Helena de Jager Meezenbroek-Muller

Notaris

A.C.M.J. Bomers

Prijs oorlogsverkoop

13000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 874

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 1.197,07. Daarvan waren lasten al afgetrokken. De Centrale Arbeiders Verzekerings- en Depositobank kreeg de vordering

op de NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard). De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Opmerkingen/andere bronnen

Uit toegang SSAN052 inv nr 7833 blijkt dat het perceel gevorderd was vanaf 16 juni 1942. Eigenaar Samuel-de Jong had recht op schadevergoeding maar dit werd waarschijnlijk niet aan hem uitbetaald als joodse eigenaar.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Isaac da Costalaan 38

Eigenaar

Albertina Eveline Coers Thors

Oorlogskoper

Piet Pegels

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

16000

Geschillendossier 2.09.48

Het kadastrale nummer zit wel in de kaartenbak maar de bijbehorende dossiers (er zijn 3 verwijzingen, zaaknummers) zijn niet aangetroffen.

Opmerkingen/andere bronnen

Kadaster: 1943 verkoop aan Pegels. Die droeg het perceel in 1943 over aan Pieter J. van den Hoek. En dan in 1949 overdracht terug aan Mevrouw Thors. Zie leggerartikelen 9051, 9883, 9410 en 10786.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Koedijklaan 3

Eigenaar

Wilhelm Nathan Hirschel (overleefd)

Oorlogskoper

Lolke Hessel Hommena

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

9500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 795

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Partij Hirschel ontving een exploitatiesaldo van f 535,27. Daarvan waren lasten al afgetrokken. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper maar werden voorgeschoten door Hirschel. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard) en moest bij uitbetaling als eerste partij Hirschel uitbetalen, ook het bedrag van f 535,27. Daar werd nog wel f 30,30 afgetrokken aan openstaande lasten op het moment van oorlogsverkoop aan Hommema.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Rostocklaan 11

Eigenaar

Isidore Alfred de Jong (Amsterdam, 25 juni 1894 – Sobibor, 4 juni 1943)

Oorlogskoper

Maartje Klein-van Kooten

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

8000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 895

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 259,86. Daarvan waren lasten al afgetrokken. Hij moest wel de hypotheek terugbetalen die bij oorlogsverkoop was afgelost, f 5.778,12, incl. rente. De koopster moest een nieuwe hypotheek aflossen aan de Landelijke Hypotheekbank.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Zwarteweg 27

Eigenaar

Levie Heiman van der Hak (Sappemeer, 18 februari 1874 – Amsterdam, 29 oktober 1941) en zijn weduwe Eva Duyts

Oorlogskoper

Gerrit-Jan Wolters

Notaris

Poster

Prijs oorlogsverkoop

3625

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 861.

Het inventarisnummer bevat geen dossier, alleen de aantekening dat de oorlogskoper het gedeelte dat aan Van der Hak had behoord (ze waren samen eigenaar geweest) behield voor een bedrag van f 1200. Dit was dus een niet-doorsnee situatie daar joodse eigenaar en oorlogskoper voor de oorlog samen het bezit hadden. Waarschijnlijk lag er aan de oorlogskoop een afspraak ten grondslag.

Opmerkingen/andere bronnen

Kadaster: verkoop in 1943 aan Wolters die kennelijk mede-eigenaar was geweest. Hij was waarschijnlijk overleden want er staan een heleboel erfgenamen op het leggerartikel voor ieder 1/4 of 1/22ste deel. De percelen bleven bij deze familie, zie leggerartikelen 8253, 4999 en 10378.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Esiaan 10

Eigenaar

W. Meijers

Oorlogskoper

R.M. v.d. Schalk-Meijers

Notaris

P. Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

15000

Geschillendossier 2.09.48

Geen dossier. Het is niet duidelijk of dit pand verkocht is.

Opmerkingen/andere bronnen

Zie opmerkelijk genoeg SSAN052 inv. nr. 86 alsof de gemeente grond van hem kocht in 1941. Ook in het kadaster is het pand niet te traceren want er is geen oud kadastraal nummer voorhanden. Het adres staat wel op het JM. Mogelijk woonde de zus van de eigenaar er. Dat de koper die in de *Bücher* staat ook Meijers heette doet vermoeden dat het familie was en dat er een afspraak was gemaakt.

Uit toegang SSAN052 inv nr 7833 blijkt dat het perceel gevorderd was door de Wehrmacht. De eigenaar had recht op schadevergoeding maar dit werd waarschijnlijk niet uitbetaald aan de joodse eigenaar.

Rechtsherstel

?

Jaar Rechtsherstel

?

Korte Godelindestraat 15

Eigenaar

Cato Jansje Meyers-Slager (Groningen, 10 april 1907 – Auschwitz, 7 oktober 1944)

Oorlogskoper

Robert Gill

Notaris

H.J. de Haan

Prijs oorlogsverkoop

4000 (aangekocht door Meijers-Slager in 1941 voor f 4800)

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 861

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 329,25. Daarvan waren lasten al afgetrokken. Zij moest wel de hypotheek terugbetalen die bij oorlogsverkoop was afgelost, f 3000 plus (achterstallige) rente. De oorlogskoper moest een nieuwe hypotheek aflossen aan de Landelijke Hypotheekbank.

Opmerkingen/andere bronnen

NBI 126719. Dit dossier toont dat de bewindvoerder ook huren van de ANBO terugvorderde over de periode dat het pand in beheer was bij de ANBO maar nog niet verkocht, 7 juli 1942–29 september 1943. Het is onduidelijk of dat ook uitbetaald werd.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Meerweg 43

Eigenaar

Samuel Poliakoff (Amsterdam, 1 mei 1895 – Tröbitz, 20 mei 1945)

Oorlogskoper

Gerrit Matser

Christiaan Jan Michael Arie de Groot (dubbeltransport)

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

10500, 11700

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 907

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Partij Poliakoff ontving een exploitatiesaldo van f 574,60. Daarvan waren lasten al afgetrokken. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper De Groot maar werden voorgeschoten door Poliakoff. Deze kreeg de vordering op de NGV als onderpand, ook voor de exploitatiekosten.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

z.j.

Vlietlaan 4, huis, koffiehuis, bioscoop met schuur en erf

Eigenaar

NV Maatschappij tot Exploitatie van Onroerende Goederen Novum

Oorlogskoper

Wilhelm Nieling

Notaris

C.A.A.M.H Verheggen

Prijs oorlogsverkoop

60000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 799

Dit is een uitzonderlijke casus, hier verkort beschreven. Uitzonderlijk omdat het een theater betreft en omdat de afgeloste hypotheek niet

bij de schuldeiser terecht kwam maar door de Omnia bij de Bank voor Nederlandse Arbeid was gestort. De niet-joodse schuldeiser was dus ook gedupeerd. Bovendien was er een meningsverschil over de exploitatiekosten. Daar deed een speciale commissie van de Afdeling Onroerende Goederen, betaald door Novum, uitspraak over. Nieling moest f 14.583,03 aan exploitatie kosten betalen. Daar werden nog heel wat lasten vanaf getrokken. De hypotheek werd weer hersteld. De kosten voor het rechtsherstel waren voor Nieling. Nieling had het pand ook weer met een hypotheek bezwaard waardoor zijn vordering bij de Landelijke Hypotheekbank terecht kwam. Hij kreeg wel een deel van zijn koopsom terug want die was gestort bij de bank Bary & Co. Dat was f 3.2025,59.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1954

Huizerweg 30–32–34

Eigenaar

Albert van der Hoek (overleefd)

Oorlogskoper

Coenraad Alexander van Bergen-Walraven

Notaris

A.A. Rambonnet

Prijs oorlogsverkoop

41000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 797

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een

exploitatiesaldo van f 3948,29. Hij moest wel de hypotheek terugbetalen die bij oorlogsverkoop was afgelost, f 27496,08 inclusief rente en vaste lasten die betaald waren. De oorlogskoper moest een nieuwe hypotheek aflossen aan de Landelijke Hypotheekbank.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Huizerweg 48a

Eigenaar

Albert van der Hoek (overleefd)

Oorlogskoper

J. Freialdenhoven

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

16250

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 797

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Van der Hoek ontving een exploitatiesaldo van f 900. Hij moest wel de hypotheek terugbetalen die bij oorlogsverkoop was afgelost, inclusief rente en vaste lasten die betaald waren was dat f 9.743,26.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

J.H. van 't Hoffweg 3, Keizer Ottoweg 77 en FC Donderstraat 28-40

Eigenaar

Aron Zadick (Den Bosch, 28 november 1885 – Bergen-Belsen, 29 maart 1945)

Oorlogskoper

Robert Gill

Notaris

De Haan

Prijs oorlogsverkoop

-

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 917.

Uit aangifte formulier voor de RvR blijkt geen oorlogsverkoop. Er is geen minuutakte.

Opmerkingen/andere bronnen

Uit leggerartikel 8143 blijkt geen verkoop, alleen beheer.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Brediusweg 42

Eigenaar

Louis Abraham Zeehandelaar (Hoorn, 15 september 1884 – Sobibor, 23 juli 1943)

Oorlogskoper

R. v. Stralen

Prijs oorlogsverkoop

19800

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 917.

Uit aangifte formulier voor de RvR blijkt geen oorlogsverkoop. Er is geen minuutakte.

Opmerkingen/andere bronnen

Uit leggerartikel 8219 blijkt geen verkoop, alleen beheer.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Voormeulenweg 1-3

Eigenaar

Aron Koppels (overleefd)

Oorlogskoper

Zegerus Theodorus Nelemans

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

9500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Joodse eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 429,89. Daarvan waren lasten al afgetrokken. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Torenlaan 4

Eigenaar

David Haagens (Dirksland, 3 mei 1886 – Sobibor, 28 mei 1943)

Oorlogskoper

L. Grootveld-Gravemaker

Notaris

Winkel

Prijs oorlogsverkoop

6500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 876

Dit was geen minnelijke schikking maar een rechtszaak. De oorlogskoper had de minnelijke schikking afgewezen omdat hij niet vond dat hij exploitatiekosten moest betalen en ook niet de kosten van het rechtsherstel. Ook wilde hij de gehele koopsom terug i.p.v. een vordering op de NGV. Het pand was namelijk door zijn vrouw gekocht, toen hij zelf afwezig was, en die had daartoe geen bevoegdheid gehad. Toch veroordeelde de rechter hem tot teruggave van het pand, het betalen van exploitatiekosten à f 693,16 en de kosten van het rechtsherstel, ook die van de mislukte minnelijke schikking.

Opmerkingen/andere bronnen

NBI84812 Haagens, D., Amsterdam: Hieruit blijkt dat er huren verrekend werden met de ANBO over de periode voor de oorlogsverkoop.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Jacob van Lenneplan 14

Eigenaar

Helene Mimi Wolf (overleefd)

Oorlogskoper

G. Uhlmann

Notaris

De Haan

Prijs oorlogsverkoop

22000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 917.

Uit aangifteformulier voor de RvR blijkt geen oorlogsverkoop. Er is geen minuutakte.

Opmerkingen/andere bronnen

Uit leggerartikel 6995 blijkt geen verkoop, alleen beheer. Verkoop in 1977. In het kadaster wordt het Isaac Da Costalaan genoemd.

Uit toegang SSAN052 inv nr 7833 blijkt dat het perceel gevorderd was door de Wehrmacht. De eigenaar had recht op schadevergoeding maar die werd waarschijnlijk niet uitbetaald aan Wolf als joodse eigenaar.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Alberdingk Thijmlaan 3/5

Eigenaar

Bernard Slager

Oorlogskoper

Evert Bouter

Notaris

G.W. Vaags

Prijs oorlogsverkoop

21500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 861

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 71,67. Daarvan waren lasten al afgetrokken. Hij moest wel de hypotheek terugbetalen die bij oorlogsverkoop was afgelost, f 11.548 incl. rente. De oorlogskoper moest twee nieuwe hypotheek aflossen aan de Landelijke Hypotheekbank en een mijnheer Krugers.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Jacob Obrechtlaan 13

Eigenaar

Paul Aron Ferdinand Rodrigues Pereira (overleefd)

Oorlogskoper

Adolf Friedrich Wilhelm Hourand

Notaris

B.J. Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

14500

Geschillendossier 2.09.48

Geen dossier maar wel een akte in het beheersdossier: gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 1985. Daarvan waren lasten al afgetrokken. Hij moest wel de hypotheek terugbetalen die bij oorlogsverkoop was afgelost, f 9.908,55 incl. (achterstallige) rente. De oorlogskoper moest de nieuwe hypotheek aflossen aan de Landelijke Hypotheekbank. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

K.P.C. de Bazelstraat 45

Eigenaar

Frederika Worms (Amsterdam, 28 januari 1920 – Auschwitz, 3 januari 1944)

Oorlogskoper

Lourus Jan Kaper

Notaris

J. Winkel

Prijs oorlogsverkoop

5750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 879

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten maar Kaper behield het pand. Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 840. Daarvan waren lasten al afgetrokken. Haar bewindvoerder ontving namens haar ook de koopsom minus de afgeloste hypotheek van f 3800. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Meerweg 37

Eigenaar

Andries Meerlo (overleefd)

Oorlogskoper

Gerhard Hugo Max Greiner

Notaris

J.B. van de Berg

Prijs oorlogsverkoop

15500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 797

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 1.916,71. Daarvan waren lasten al afgetrokken. De kosten voor het rechtsherstel waren voor oorlogskoper Greiner maar werden voorgeschoten door Meerlo. Deze kreeg de vordering op de NGV als onderpand, ook voor de exploitatiekosten. Ook behield Meerlo een

vordering op de ANBO wegens gederfde huren van voor het moment van oorlogsverkoop.

Opmerkingen/andere bronnen

Genoemd in NSB notulen SSAN052, inv. nr. 2675. Ze moesten ontzien worden bij de 'Jodenevacuatie' op verzoek van wethouder De Lange.

Uit toegang SSAN052 inv nr 7833 blijkt dat het perceel gevorderd was vanaf 16 juni 1942.

Eigenaar Meerlo had recht op schadevergoeding maar dit werd niet aan hem uitbetaald als joodse eigenaar. Uit een latere brief van de burgemeester van Bussum blijkt dat de vergoeding aan de ANBO werd uitbetaald.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

🏠 Zwarteweg 5

Eigenaar

Levie Meier Wessel (overleefd)

Oorlogskoper

Theodorus Wolff

Hermine Frederika Marianne Wawczijnkiewicz-Nelck (dubbeltransport)

Notaris

J.T.A. Hermans

Prijs oorlogsverkoop

13250, 14000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een

exploitatiesaldo van f 1.360,91. Daarvan waren lasten al afgetrokken. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

🏠 Graaf Wichmanlaan 37

Eigenaar

Hartog Josef Pos (Paramaribo, 16 augustus 1884 – Sobibor, 4 juni 1943)

Oorlogskoper

Engelbertus Antonius Bollen

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

15000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Teruggave met gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard) en moest bij uitbetaling als eerste partij Pos uitbetalen, wegens de exploitatiekosten en de voorgesloten rechtsherstelkosten.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1950

🏠 Lothariuslaan 84-86-88

Eigenaar

Hartog Zadick (Arnhem, 26 augustus 1878 – Tröbitz, 30 mei 1945)

Oorlogskoper

Theodorus Wolff

Karl Christiaan Wilhelm Burger (dubbeltransport)

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

21750, 22000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 876

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 1800,52. Daarvan waren lasten al afgetrokken maar werd nog wel hypotheekrente afgetrokken à f 2.305,07. Hij moest ook de hypotheek terugbetalen die bij oorlogsverkoop was afgelost, f 10.472,62 incl. achterstallige rente en vaste lasten. De tweede oorlogskoper Burger moest de nieuwe hypotheek aflossen aan de Landelijke Hypotheekbank. Daarom kreeg die bank de vordering op de NGV als waarborg. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de tweede oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1950

🏠 Raadhuisstraat 18

Eigenaar

Alexander Lootsteen (heeft overleefd, overleden 26 september 1946)

Oorlogskoper

Johannes Hendrikus Lantman

Otto van Leersum (dubbeltransport 18 oktober 1943)

Notaris

J. Winkel

Prijs oorlogsverkoop

5000, 7500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 797

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Erven Lootsteen ontvingen een exploitatiesaldo. Daarvan waren lasten al afgetrokken. Zij moesten ook de bijna afgeloste hypotheek terugbetalen die bij oorlogsverkoop was afgelost, incl. achterstallige rente. De tweede oorlogskoper moest de nieuwe hypotheek aflossen aan de Landelijke Hypotheekbank. Daarom kreeg die bank de vordering op de NGV als waarborg. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de tweede oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Graaf Florislaan 15

Eigenaar

Gustaaf Norden (Amsterdam, 14 juni 1887 – Auschwitz, 13 augustus 1942)

Oorlogskoper

Adrianus de Vries

Notaris

T. Meijering

Prijs oorlogsverkoop

15000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard). De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Opmerkingen/andere bronnen

Uit toegang SSAN052 inv. nr. 7833 blijkt dat het perceel gevorderd was vanaf 16 juni 1942. Eigenaar Norden had recht op schadevergoeding maar dit werd waarschijnlijk niet aan hem uitbetaald als joodse eigenaar.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Alberdingk Thijmlaan 8

Eigenaar

Levie Meier Wessel (overleefd)

Oorlogskoper

Piet Hulsman

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

11500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Wessel ontving een exploitatiesaldo van f 1078,51. Daarvan waren lasten al afgetrokken. Hij moest wel de hypotheek terugbetalen die bij oorlogsverkoop was afgelost à f 9000, plus rente. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard). De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Fransche Kampweg 2

Eigenaar

Willy Eduard Albert van Nierop (overleefd)

Oorlogskoper

Anton Wiegiers

Notaris

P. Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

5500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 876

Van Nierop moest aan Wiegiers een flink deel van de koopsom storten, na verrekening, omdat de koopsom grotendeels op zijn rekening was gestort door de VVRA. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Opmerkingen/andere bronnen

Waarschijnlijk werd hij niet-joods verklaard en kon hij daarom de koopsom vorderen? Zijn naam komt in ieder geval niet voor in de Joodse Raad cartotheek. Zie ook de panden van Hartog Stibbe.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1951

Alberdingk Thijmlaan 6

Eigenaar

Levie Meier Wessel (overleefd)

Oorlogskoper

Hendrik Jan Mulder

Notaris

H. Oosterink

Prijs oorlogsverkoop

11000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Oorspronkelijke eigenaar ontving een exploitatiesaldo van f 938,48. Daarvan waren lasten afgetrokken. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de

NGV (de oorlogskoper had het pand met een hypotheek bezwaard). De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper maar die kon dat niet betalen, net als het bedrag van f 938,48. Dat werd een schuld aan Wessel.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Bremstraat 18-28

Eigenaar

Hartog Zadick (Arnhem, 26 augustus 1878 – Tröbitz, 30 mei 1945)

Oorlogskoper

Willem Bernardus Lize

Sybrand Johannes Bakker (dubbeltransport 12 januari 1943)

Notaris

J.D. Meiners

Prijs oorlogsverkoop

39750, 40000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 878

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten, ook van hypotheekschulden van zowel de joodse eigenaar Zadick als de oorlogskoper. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV (oorlogskoper Bakker had het pand met een hypotheek bezwaard). De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1950

Floralaan 2

Eigenaar

Benoit Elie Spanjaard (overleefd)

Oorlogskoper

Betsy Marie Spanjaard en Emile Arend Spanjaard

Notaris

J. Winkel

Prijs oorlogsverkoop

19500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 862

Uitzonderlijk geval. Het was een overdracht om niet, waarschijnlijk een afspraak om roof te voorkomen. De hypotheek werd wel afbetaald maar de hypotheekverstrekker was de joodse Emile Arend Spanjaard die het perceel kreeg. De hypotheek werd dus 'geroofd' en de f 15.000 hypotheekschuld uitbetaald aan de NGV. Maar het pand werd niet geroofd want de verkrijgers waren ook joods en waarschijnlijk familie. De nieuwe eigenaren namen een nieuwe hypotheek van f 15.000 van geldverstrekker Rogmans. Daarom verlangde Emile Arend Spanjaard geen herstel van de oude hypotheek maar kreeg de vordering op de NGV. De nieuwe hypotheek aan Rogmans bleef bestaan en daarmee de schuld. Die nam de oorspronkelijke eigenaar over. Het pand werd weer op naam van de oorspronkelijke eigenaar gezet. In feite gaat het hier dus om de roof van een hypotheek van f 15.000.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Koedijklaan 32

Eigenaar

Emanuel Bartels (Amsterdam, 9 september 1896 – Auschwitz, 1 juni 1943)

Oorlogskoper

Rudolf Albert Müller
Karl Wilhelm Christian Mönkeberg

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

15500, 20000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten, ook tussen de oorlogskopers en tussen de tweede koper en de Landelijke Hypotheekbank. De tweede koper had een hypotheek op het pand gevestigd. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Opmerkingen/andere bronnen

Uit toegang SSAN052 inv. nr. 7833 blijkt dat het perceel gevorderd was vanaf 16 juni 1942. Eigenaar Bartels had recht op schadevergoeding maar dit werd waarschijnlijk niet aan hem uitbetaald als joodse eigenaar.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Graaf Wichmanlaan 41

Eigenaar

Marie van Essen Joles (Meppel, 13 januari 1879 – Sobibor, 26 maart 1943)

Oorlogskoper

Hans Friedrich Hartleb

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

14500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Teruggave van de Wichmanlaan en de Jan Steenlaan 43/45 (het is één akte) met verrekening van baten en lasten en van hypotheek. Partij van Essen moest nog f 8.527,61 betalen omdat er een hypotheek was afgelost. Hartleb had ook een hypotheek gevestigd op de Jan Steenlaan. De Landelijke Hypotheekbank kreeg daarom de vordering op de NGV. Ook moest Hartleb schade aan het pand Wichmanlaan betalen à f 400. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Opmerkingen/andere bronnen

Hans Jonker heeft meer informatie over de foute gemeenteambtenaar die er woonde.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Stationsweg 38

Eigenaar

Levie Troetel/Louis Troedel (overleefd)

Oorlogskoper

Cornelis Birkhoff

Notaris

H. ten Oever

Prijs oorlogsverkoop

7000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 843

Verrekening had al plaatsgevonden tussen de partijen voorafgaand aan het rechtsherstel. Het pand werd gerestitueerd, de vordering op de NGV ging naar Birkhoff. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Nieuwe Englaan 18a-20

Eigenaar

Frieda Grüneberg (Beuel, 13 november 1894 – Bergen-Belsen, 15 april 1945) weduwe van Max Heidt (gest. 12 juni 1939)

Oorlogskoper

Franz Müller

Notaris

P. Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

15000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 879. Nummer 20 (F 1444) was door Müller doorverkocht aan de gemeente Bussum. Koopprijs was f 1. De gemeente behield het perceel na de oorlog. Fam. Grüneberg ontving f 2.991,68 voor de kosten voor het rechtsherstel, akten en gederfde huren. De Landelijke Hypotheekbank nam tijdelijk de vorderingen op de NGV/Liro over van Müller totdat hij betaald had aan Grüneberg. Het positieve verschil zou weer ten goede komen aan Müller nadat Grüneberg betaald was.

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens leggerartikel 81521/2102 bleef F 1444 in handen van de gemeente maar dat is het perceel waar de huizen niet op stonden want de twee huizen gingen volgens leggerartikel 11305 weer naar de fam. Grüneberg. Het perceel was oorspronkelijk nummer F 1259 maar werd in 1940 gesplitst in F 1443 en 1444. F 1444 was 24 centiare groot= 24 m2.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1951

Nieuwe 's-Gravelandscheweg 96 en 96a

Eigenaar

Willy Eduard Albert van Nierop (overleefd)

Oorlogskoper

Arie Jan Pieter van den Hoek (overleden 1 juni 1947)

Heinrich Berend Daub

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

25077, 33000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 876

Verrekening van baten en lasten en van hypotheek. Want er was een hypotheek afgelost en een nieuwe gevestigd door Daub. Ook de winst die de eerste oorlogskoper bij doorverkoop had gemaakt, werd verrekend. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1952

Groot Hertoginnelaan 26

Eigenaar

Johanna Nassau-Höchheimer (Mannheim, 12 juli 1891 – Sobibor, 28 mei 1943)

Oorlogskoper

Alfred Greiner

Notaris

J.B. van den Berg

Prijs oorlogsverkoop

16750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 915

Gebruikelijke verrekening van baten en lasten en van een hypotheek. Want er was een hypotheek afgelost. De vordering op de NGV ging naar de

oorlogskoper. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1950

P.J. Lomanlaan 13

Eigenaar

Tobias Poppers (Amsterdam, 28 april 1884 – Sobibor, 4 juni 1943)

Oorlogskoper

Johannes Hendrik Breebaart

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

11000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 876

Verrekening van baten en lasten en van hypotheek. Want er was een hypotheek afgelost en een nieuwe gevestigd door de oorlogskoper. De Landelijke Hypotheekbank kreeg daarom de vordering op de NGV. Poppers moest wel verbeteringskosten betalen maar het is onduidelijk hoeveel. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Opmerkingen/andere bronnen

NBI: Poppers, T., Bussum [PD36 51], inventarisnummer 5043. Er werden ook huren van de ANBO gevorderd maar het is niet duidelijk of dat nu uitbetaald werd. Het gaat steeds om geblokkeerde rekeningen in dit verband.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Voormeulenweg 79

Eigenaar

Meijer Ossendrijver (overleefd)

Oorlogskoper

Gerrit van Huissteden
Johannes Gregorius Koster

Notaris

H.J. de Haan (waarschijnlijk)

Prijs oorlogsverkoop

6500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 861

Bevat geen minuutakte maar een uitspraak van de RvR Afdeling Rechtspraak inzake een geschil tussen de beide oorlogskopers. Rechtsherstel had plaatsgevonden en het pand stond weer op naam van Ossendrijver, waarschijnlijk na de gebruikelijke verrekening van baten en lasten.

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens leggerartikel 6768 rechtsherstel in 1949

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Koningslaan 61

Eigenaar

Emile Benjamin Wolff (overleden 7 februari 1941) en dus zijn vrouw Alice Sara Wolff-Gerzon (overleefd) en andere erfgenamen

Oorlogskoper

Helmus Heinrich Garbrecht

Notaris

W. Rutgers

Prijs oorlogsverkoop

20500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 797

Verrekening van baten en lasten. De vordering op de NGV ging naar de oorlogskoper. Het Amsterdams Trustkantoor A.T.K. beheerde de vordering van Garbrecht op de NGV en zou bij uitkering als eerste partij Wolff uitbetalen. Over de kosten voor het rechtsherstel staat niets in de akte.

Opmerkingen/andere bronnen

Zie ook HUA, toegang 1136, inv nr 153.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1946

Koedijklaan 2

Eigenaar

Wilhelm Nathan Hirschel (overleefd)

Oorlogskoper

Margrit Petra Ilona Hirschel-Kerenyi (overleefd)

Notaris

Petrus Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

16500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 799

De verkoop was een afspraak tussen de echtgenoten Hirschel en zijn vrouw Ilona Hirschel-Kerenyi. Ook de hypotheek die Ilona nam na de oorlogskoop van een privé verstrekker (die ze waarschijnlijk kende) was een afspraak. Het werd te goeder trouw aangemerkt en was allemaal op verzoek van Hirschel gebeurd. De echtgenoten leefden van het geld van de hypotheek in het huis. Het huis kwam weer op naam van Hirschel en hij kreeg ook de vordering op de NGV. De hypotheek was rechtsgeldig en bleef bestaan en werd erkend door Hirschel. Hirschel betaalde de kosten voor het rechtsherstel.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1946

Zwarteweg 21

Eigenaar

Levie Heiman van der Hak (Sappemeer, 18 februari 1874 – Amsterdam, 29 oktober 1941) en zijn weduwe Eva Duyts

Oorlogskoper

Anna Wilhelmina Berdina Bentz van den Berg-Verweij

Notaris

H.J. de Haan

Prijs oorlogsverkoop

6750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 826

Gebruikelijk verrekening van baten en lasten en teruggave van het pand. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper maar werden voorgeschoten door parij Hak. De vordering op de NGV ging naar Hak omdat de oorlogskoper het exploitatiesaldo en de kosten voor het rechtsherstel niet kon betalen.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

z.j.

Koningslaan 47

Eigenaar

Hartog Stibbe (overleefd)

Oorlogskoper

Martha Maria Josepha Metus-van Zweden

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

17500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijk verrekening van baten en lasten en teruggave van het pand. Verrekening was iets anders want Stibbe had in 1944 de koopsom van de NGV ontvangen. Die moest hij dus terugbetalen aan de oorlogskoper plus rente. Hij ontving een exploitatiesaldo à

f 1.453,09 en waardevermindering/schade à f 2.575,54. De kosten voor het rechtsherstel waren ook voor Stibbe.

Opmerkingen/andere bronnen

Uit toegang SSAN052 inv nr 7833 blijkt dat het perceel en ook de inboedel gevorderd waren vanaf 16 juni 1942. Eigenaar Stibbe had recht op schadevergoeding maar het is onduidelijk of dat werd uitbetaald.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Koedijklaan 35

Eigenaar

Levie Meier Wessel (overleefd)

Oorlogskoper

-

Notaris

-

Prijs oorlogsverkoop

14000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 917. Uit aangifte formulier voor de RvR blijkt geen oorlogsverkoop. Er is geen minuutakte.

Opmerkingen/andere bronnen

Uit leggerartikel 6158 blijkt geen verkoop, alleen beheer. Verkoop in 1977.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

K.P.C. de Bazelstraat 39-41

Eigenaar

Esther Blitz (overleefd)

Oorlogskoper

Lammert van der Vaart

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

11500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 897

Teruggave van het pand aan Blitz met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten en van een hypotheek. Want er was een nieuwe hypotheek gevestigd door de oorlogskoper. De Landelijke Hypotheekbank kreeg daarom de vordering op de NGV. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper maar werden voorgeschoten door Blitz. De Landelijke Hypotheekbank kreeg de vordering op de NGV en moest bij uitbetaling als eerste Blitz betalen, ook het exploitatiesaldo.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Lothariuslaan 5

Eigenaar

Isidore Alfred de Jong (Amsterdam, 25 juni 1894 – Sobibor, 4 juni 1943)

Oorlogskoper

Roelof Veldhuizen (overleden 3 juni 1945)

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

6750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 895

Teruggave van het pand aan de Jongs weduwe met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten en van hypotheek. Want er was een hypotheek afgelost bij oorlogsverkoop en een nieuwe gevestigd door de oorlogskoper. De Landelijke Hypotheekbank kreeg daarom de vordering op de NGV. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1951

Koningin Sophielaan 16

Eigenaar

Max Alexander Reens (overleefd)

Oorlogskoper

Mathilde, Willem en Hans Reens

Notaris

Petrus Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

15500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 917.

Het was een overdracht om niet, kennelijk binnen de familie. De kopers betaalden niets terwijl de hypotheek op het moment van oorlogsverkoop werd afgelost door Max Reens. Het pand werd teruggegeven, er werd verder niets verrekend en Reens betaalde de kosten voor het rechtsherstel.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Groot Hertoginnelaan 36a

Eigenaar

Gerard Johan Meijers (overleden 11 oktober 1945)

Oorlogskoper

Herman, Jaap en Meta Meijers

Notaris

-

Prijs oorlogsverkoop

23000

Geschillendossier 2.09.48

geen dossier

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens het kadaster in 1943 overdracht aan familieleden van Meijers. Lijkt een erfopvolging te zijn terwijl de eigenaar (pas) in 1945 overleed.

In ieder geval geen verkoop tijdens de oorlog maar wel beheer tot 1943. Zie leggerartikelen 7424 en 9940.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Burgemeester s' Jacoblaan 4

Eigenaar

Gustave Henri Walthausen (overleefd)

Oorlogskoper

Charles Alfred Josef Emil Walthausen en Gabriele Johana Maria Laframboise-Walthausen (overleefd)

Notaris

-

Prijs oorlogsverkoop

18750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 875

Het was een overdracht om niet aan zijn kinderen. Zij namen de hypotheekschuld van f 7600 over terwijl Walthausen in het huis bleef wonen. Het pand werd teruggegeven, er werd verder niets verrekend en Walthausen sr. betaalde de kosten voor het rechtsherstel, nam de hypotheek weer over en kreeg de vordering op de NGV.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Prins Hendriklaan 5

Eigenaar

Maurits Henri Isaacson

Oorlogskoper

A.M.A. Isaacson

Notaris

-

Prijs oorlogsverkoop

10000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 917

Opmerkingen/andere bronnen

Dit is een foutieve vermelding in de Verkaufsbücher want het gaat om een perceel in Abstede, Utrecht. Zie leggerartikel 5611, kadastrale gemeente Abstede

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

J.H. van 't Hoffweg 39

Eigenaar

Henriette Frank-Scholten (overleefd)

Oorlogskoper

Ellen Dieke

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

6500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Teruggave met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten en van een hypotheek. Want er was een hypotheek afgelost bij de oorlogsverkoop. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

z.j.

Laarderweg 43

Eigenaar

Jacob Blitz (overleden 5 november 1942 te Bussum)

Oorlogskoper

Ellen Dieke

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

7200

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Teruggave met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten. Vordering op de NGV ging naar de oorlogskoper. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Fortlaan 4

Eigenaar

Clara Arnoldina Polak (overleden 31 oktober 1942 te Rheden)

Oorlogskoper

Maria Froukje en Lucas de Jong

Notaris

Ditmar

Prijs oorlogsverkoop

6200

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 861

Het was een overdracht om niet aan Maria Froukje de Jong en Lucas de Jong, kinderen van de erfgename Elise Frederika van Biema (Amsterdam, 26 februari 1901 – Auschwitz, 27 januari 1945) uit haar eerste huwelijk. Een afspraak dus. Er vond geen rechtsherstel plaats op verzoek van de bewindvoerder en Elise Frederika van Biema deed afstand van alle mogelijke vorderingen.

Rechtsherstel

Nee

Jaar Rechtsherstel

1947

JOODS VASTGOED NAARDEN

Thorbeckelaan 8

Eigenaar

Aron Zadick (Den Bosch, 28 november 1885 – Bergen-Belsen, 29 maart 1945)

Oorlogskoper

Friedrich Thedoor Treu

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

8250

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 860

Teruggave met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten en van een hypotheek. Want er was een hypotheek afgelost bij de oorlogsverkoop. Die moest Zadick terugbetalen. De bewindvoerder sloot daarvoor een nieuwe hypotheek af. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. De oorlogskoper kreeg ook de vordering op de NGV.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Van Ostadelaan 52

Eigenaar

Jacob Bamberger (Loppersum, 4 februari 1877 – Sobibor, 4 juni 1943)

Oorlogskoper

Johan Christiaan van Egdome

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

9000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 875

Teruggave van het pand aan partij Bamberger maar geen gebruikelijke verrekening van baten en lasten want er waren bijzondere omstandigheden bij de verkoop geweest. Ze deelden de kosten voor het rechtsherstel en partij Bamberger kreeg geen exploitatiekosten vergoed maar betaalde zelfs een bedrag van f 3900 aan Van Egdome. Hiermee werd deels de hypotheek afgelost die van Egdome op het pand had gevestigd bij de Landelijke Hypotheekbank.

Opmerkingen/andere bronnen

NBI 31478 Bamberger, J., Naarden:

Uit de brief van de bewindvoerder, d.d. 27 september 1948, blijkt dat Bamberger een niet-joods contact van hem had gevraagd om het huis te kopen. Het geld werd gefourneerd door de ex-schoondochter van Bamberger met de belofte dat Bamberger het zelf zou terugbetalen. Dat is nooit gebeurd wegens deportatie van Bamberger. Kennelijk had 'oorlogskoper' Van Egdome vele kosten aan het pand wegens de hypotheek, vaste lasten en onderhoud. Hij zou f 7932,94 hebben uitgegeven aan het pand. De bewindvoerder vond hem te goeder trouw. De bewindvoerder vermeldde niet dat Van Egdome zelf de hypotheek op het pand gevestigd had en ook niet waarom hij 4000 terugkreeg terwijl

hij veel meer uitgegeven zou hebben. Dus het verhaal is niet helemaal duidelijk. Er waren geen directe erfgenamen meer.

Het dossier bevat een minuutakte van rechtsherstel waarbij het pand juist op naam van Van Egdome bleef staan en er niets verrekend werd. Die regeling vond kennelijk geen doorgang. Volgens kadaster leggerartikel 5112 stond Van Egdome ook onder bewindvoering (?). Kadaster bevestigt teruggave aan (overleden) erfgenaam Marcus Bamberger in 1951, zie leggerartikelen 4861, 5112 en 6440.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1951

Juliana van Stolberglaan 82

(dit was één perceel met nummer 84)

Eigenaar

Jacob Mozes Vaz Dias (Amsterdam, 15 augustus 1904 – Auschwitz, 19 november 1943)

Oorlogskoper

Nicolaas Persenaire (overleden)

Fritz Kötter (dubbeltransport op 5 november 1942)

Guillaume Hubertus Lambertus America

Notaris

Wilkens

Prijs oorlogsverkoop

9000, 9560, 9800 voor beide percelen

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 826

Teruggave van het pand met de gebruikelijke

verrekening van baten (exploitatiesaldo) en lasten en van hypotheek. En het perceel had bomschade geleden waardoor Con en Vaz Dias recht kregen op schadevergoeding door de staat. Con en Vaz Dias behielden ook de vordering op de NGV omdat zij nog exploitatiesaldo kregen van Kötter. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de eerste oorlogskoper.

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens kadaster leggerartikelen 4889, 5119, 5121, 5169 en 5638 maar liefst drie verkopen. Rechtsherstel in 1950 en verkoop.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Juliana van Stolberglaan 84

(dit was één perceel met nummer 82)

Eigenaar

Jesaya Meyer Con p/a Lezer (overleefd)

Oorlogskoper

Franciscus Jacobus Breugel en Jacob Breugel, Fritz Kötter (dubbeltransport op 5 en 6 november 1942)

Guillaume Hubertus Lambertus America

Notaris

Wilkens

Prijs oorlogsverkoop

9000, 9560, 9800 voor beide percelen

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 826

Teruggave van het pand met de gebruikelijke verrekening van baten (exploitatiesaldo) en lasten en van hypotheek. Partij Con moest na verrekening van lasten een hypotheek à f 6000 plus rente betalen omdat er een hypotheek bij de oorlogsverkoop was afgelost. En het perceel had bomschade geleden waardoor Con en Vaz Dias recht kregen op schadevergoeding door de Staat. Con en Vaz Dias behielden ook de vordering op de NGV omdat zij nog exploitatiesaldo kregen van Kötter. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de eerste oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Godelindeweg 18

Eigenaar

Henri van de Hoek (overleden 2 september 1944 te Naarden)

Oorlogskoper

Bernardus Josephus Jacobus Geel

Theodorus Wolff (dubbeltransport op 24 mei 1943)

Gerard Roelof van de Water

Notaris

J. Th. A. Hermans

Prijs oorlogsverkoop

11500, 11500, 12000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 797

Teruggave van het pand aan de weduwe Van de Hoek met de gebruikelijke verrekening van

baten en lasten en van hypotheek. Van de Hoek moest na verrekening van lasten nog f 4.549,70 incl. rente betalen omdat er een hypotheek bij de oorlogsverkoop was afgelost. En er was een nieuwe hypotheek gevestigd door de laatste oorlogskoper. De hypotheekverstrekker, een privé persoon, kreeg daarom de vordering op de NGV. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de laatste oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Jan Steenlaan 2-4

Eigenaar

Isaac (Barend) Wessel (Amsterdam, 22 juni 1876 – Sobibor, 4 juni 1943)

Oorlogskoper

Alida Verburgh-van Dijk

Sybrand Johannes Bakker (dubbeltransport op 27 augustus 1943)

Notaris

J.D. Meiners

Prijs oorlogsverkoop

17350, 56000 voor de nummers 2-12

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 909

Bevat geen minuatakte maar een uitspraak van de RvR Afdeling Rechtspraak inzake een geschil tussen de beide oorlogskopers. Rechtsherstel had plaatsgevonden maar de oorlogskopers waren het niet eens wie voor de kosten moest opdraaien omdat de eerste oorlogskoper Van

Dijk als tussenpersoon was ingezet door een 'foute' makelaar en er verder, naar eigen zeggen, niet bij betrokken was. Zij werd in het gelijk gesteld en hoefde de koopsom dus niet terug te betalen aan de tweede koper.

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens kadaster leggerartikelen 5677 en 6122 rechtsherstel in 1950.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1950

Jan Steenlaan 12

Eigenaar

Eliazer Reens (Amsterdam, 17 januari 1895 – Auschwitz, 3 augustus 1943)

Oorlogskoper

Alida Verburgh-van Dijk

Sybrand Johannes Bakker (dubbeltransport op 27 augustus 1943)

Notaris

J.D. Meiners

Prijs oorlogsverkoop

8800, 56000 voor de nummers 2-12

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 842

Akte is voor Jan Steenlaan 10 en 12. Teruggave van de panden aan Reens met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten, ook tussen oorlogskopers onderling en van hypotheek. In tegenstelling tot de vorige casus Jan Steenlaan 2-4 moest Van Dijk hier wel de koopsom

terugbetalen aan Bakker. En er was een nieuwe hypotheek gevestigd door Bakker. De Landelijke Hypotheekbank kreeg daarom de vordering op de NGV. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers maar werden voorgeschoten door Reens. De Landelijke moest bij uitbetaling van de vordering als eerste Reens betalen, ook voor de exploitatiekosten die Bakker verschuldigd was.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Jan Steenlaan 10

Eigenaar

Levie Reens (Amsterdam, 4 december 1904 – Polen, 31 maart 1944)

Oorlogskoper

Alida Verburgh-van Dijk

Sybrand Johannes Bakker (dubbeltransport op 27 augustus 1943)

Notaris

J.D. Meiners

Prijs oorlogsverkoop

8550, 56000 voor de nummers 2-12

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 842

Akte is voor Jan Steenlaan 10 en 12. Teruggave van de panden aan Reens met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten, ook tussen oorlogskopers onderling en van hypotheek. In tegenstelling tot de vorige casus Jan Steenlaan 2-4 moest Van Dijk hier wel de koopsom terugbetalen aan Bakker. En er was een nieuwe

hypotheek gevestigd door Bakker. De Landelijke Hypotheekbank kreeg daarom de vordering op de NGV. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers maar werden voorgeschoten door Reens. De Landelijke moest bij uitbetaling van de vordering als eerste Reens betalen, ook voor de exploitatiekosten die Bakker verschuldigd was.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Jan Steenlaan 6-8

Eigenaar

(Barend) Jacob Wessel (Amsterdam, 20 januari 1879 – Bergen-Belsen, 23 februari 1945)

Oorlogskoper

Alida Verburgh-van Dijk
Sybrand Johannes Bakker (dubbeltransport op 27 augustus 1943)

Notaris

J.D. Meiners

Prijs oorlogsverkoop

17600, 56000 voor de nummers 2-12

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 909
Bevat geen minuutakte maar een uitspraak van de RvR Afdeling Rechtspraak inzake een geschil tussen de beide oorlogskopers. Rechtsherstel had plaatsgevonden maar de oorlogskopers waren het niet eens wie voor de kosten moest opdraaien omdat de eerste oorlogskoper als tussenpersoon was ingezet door een 'foute'

makelaar en er verder, naar eigen zeggen, niet bij betrokken was. Zij werd in het gelijk gesteld en hoefde de koopsom dus niet terug te betalen aan de tweede koper. Het is dezelfde uitspraak als bij Jan Steenlaan 2 en 4.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Jan Steenlaan 56

Eigenaar

Ernst Kann (overleefd)

Oorlogskoper

Vennootschap H.J. Boekholt Machine- en Metaalhandel van Hendrikus Jozephus en Karel Wilhelmus Boekholt

Notaris

Winkel

Prijs oorlogsverkoop

11000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 796
Teruggave van het perceel met verrekening van baten (exploitatiekosten à f 1.232,78) en lasten. Wel moest Kann waardevermeerdering betalen, een bedrag van f 2085, 04. Oorlogskoper kreeg de vordering op de NGV. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens kadaster leggerartikelen 4928, 5202 en 5528 rechtsherstel in 1949.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Jan Steenlaan 43/45

Eigenaar

Marie van Essen Joles (Meppel, 13 januari 1879 – Sobibor, 26 maart 1943)

Oorlogskoper

Hans Friedrich Hartleb

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

25125

Geschillendossier 2.09.48

Zie Graaf Wichmanlaan 41

Opmerkingen/andere bronnen

Familie bezat nog meer panden, zie NBI dossier. Ze staan niet in de VKB (*Verkaufsbücher*) behalve Wichmanlaan 41.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Jan Steenlaan 47

Eigenaar

Marie van Essen Joles (Meppel, 13 januari 1879 – Sobibor, 26 maart 1943)

Oorlogskoper

Coenraad Pieter ter Kuile

Notaris

P. Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

11500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798
Teruggave van de Jan Steenlaan met verrekening van baten en lasten en van hypotheek. Partij van Essen moest na verrekening van de lasten nog f 4.786,73 betalen omdat er een hypotheek bij de oorlogsverkoop was afgelost. Ter Kuile had ook een hypotheek gevestigd op de Jan Steenlaan. De Landelijke Hypotheekbank kreeg daarom de vordering op de NGV. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Hinlopenlaan 3

Eigenaar

Regina Rozelaar-Maykels (Amsterdam, 2 juni 1886 – Sobibor, 11 juni 1943)

Oorlogskoper

Hans Friedrich Hartleb

Notaris

Petrus Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

15750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 861

Teruggave van het perceel met verrekening van baten (exploitatiekosten) en lasten en van hypotheek. Partij van Rozelaar moest nog f 6.580 plus rente betalen omdat er een hypotheek was afgelost, benevens f 750 aan 'verbeteringskosten'. Hartleb kreeg de vordering op de NGV. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Juliana van Stolberglaan 106-108

Eigenaar

Vrouwte Gosschalk-van Esso (Meppel, 11 juni 1895 – Bergen-Belsen, 17 april 1945)

Oorlogskoper

Pieter Johannes de Booy (overleden 7 juli 1945)

Notaris

H.J. De Haan

Prijs oorlogsverkoop

18500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 914

Gebruikelijke verrekening van baten (exploitatie) en vaste lasten. Erven Gosschalk moesten een hypotheek terugbetalen die was afgelost met rente. De oorlogskoper kreeg ook de vordering op de NGV maar die stond hem weer af aan de Landelijke Hypotheekbank omdat hij een

hypotheek op het pand had genomen. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1950

Turfpoortstraat 45

Eigenaar

Salomon Philip Heilbron (Naarden, 25 oktober 1931 – Sobibor, 2 april 1943)

Oorlogskoper

NV Vriesco, Bussum van Gerardus en Jan de Vries, te Naarden en Hilversum

Notaris

H.J. De Haan

Prijs oorlogsverkoop

6250

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 822

Teruggave van het perceel met verrekening van baten (exploitatiekosten) en lasten. Oorlogskoper kreeg de vordering op de NGV. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Van Dijkstraan 6

Eigenaar

Isaac Poppers (Amsterdam, 23 februari 1887 – Bergen-Belsen, 16 juli 1944)

Oorlogskoper

Hans Friedrich Hartleb

Notaris

J.D. Meiners

Prijs oorlogsverkoop

11750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 848

Teruggave het perceel met verrekening van baten (exploitatiekosten) en lasten. Oorlogskoper kreeg de vordering op de NGV. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

z.j.

Keizer Ottoweg 16

Eigenaar

Isaac (Barend) Wessel (Amsterdam, 22 juni 1876 – Sobibor, 4 juni 1943)

Oorlogskoper

Adrianus de Vries

Antonia Elisabeth Hassoldt, wed. Jacob van der Kolck

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

6500, 7000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 909

Teruggave van het pand aan de erven Wessel met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten en van hypotheek, ook tussen oorlogskopers onderling. Wessel moest na verrekening van lasten nog de hypotheek afbetalen die bij de oorlogsverkoop was afgelost. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers. De laatste koper kreeg de vordering op de NGV.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Paulus Potterlaan 8

Eigenaar

J.N. Loonstein (overleden 20 augustus 1942 te Illinois)

Oorlogskoper

Willem Johannes Furrer

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

8600

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 861

Zelfde akte als nummer Paulus Potterstraat 10. Teruggave met gebruikelijke verrekening van baten (exploitatiesaldo) en vaste lasten.

Erven Loonstein moesten de hypotheek terugbetalen die was afgelost. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper en de vordering op de NGV ook.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Paulus Potterlaan 10

Eigenaar

J.N. Loonstein (overleden 20 augustus 1942 te Illinois)

Oorlogskoper

Willem Johannes Furrer

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

8650

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 861

Zelfde akte als Paulus Potterstraat 8. Teruggave met gebruikelijke verrekening van baten (exploitatiesaldo) en vaste lasten. Erven Loonstein moesten de hypotheek terugbetalen die was afgelost. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper en de vordering op de NGV ook.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Ferdinand Bollaan 12

Eigenaar

Hartog Stibbe (overleefd)

Oorlogskoper

Pieter Blaauw

Notaris

H.J. De Haan

Prijs oorlogsverkoop

11500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijk verrekening van baten en lasten en teruggave van het pand. Verrekening was iets anders want Stibbe had in 1944 de koopsom van de NGV ontvangen (dit speelde ook bij zijn andere panden). Die moest hij dus terugbetalen aan de oorlogskoper met verrekening van kosten en rente. Hij ontving een exploitatiesaldo van Blaauw. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. Deze kreeg ook de vordering op de NGV.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1950

Meentweg 2, villa 'Heerlijkheid'

Eigenaar

Leon Julius Bernhard Gompertz (overleden 15 juli 1943 te Amsterdam)

Oorlogskoper

Hendrik Boer

Arie Jan Pieter van den Hoek (overleden 1 juni 1947)

Notaris

H.J. de Haan

Prijs oorlogsverkoop

31000, 39000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 879

Verrekening van baten en lasten en van hypotheek. Want er was een nieuwe hypotheek gevestigd door Van de Hoek. Daarom kreeg de Landelijke de vordering op de NGV. Boer kreeg een hoog bedrag voor verbeteringen en onderhoud, namelijk f 4.044,80. Ook de winst die de eerste oorlogskoper bij doorverkoop had gemaakt, werd verrekend. Van den Hoek had een 'atelier' dat op het perceel stond verkocht voor f 2000. Waarschijnlijk was dat eigendom van Boer. Gompertz werd er namelijk niet voor gecompenseerd, Boer wel.

De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

z.j.

Rembrandtlaan 63

Eigenaar

Benjamin Rozenberg (Leeuwarden, 28 december 1887 – Sobibor, 2 juli 1943)

Oorlogskoper

Christaan Jan Jacobus Michael Arie de Groot

Notaris

Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

15000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 862

Teruggave met gebruikelijke verrekening van baten (exploitatiesaldo) en vaste lasten. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper en de vordering op de NGV ook.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Marktstraat 18

Eigenaar

Salomon Philip Heijlbron (Naarden, 28 januari 1892 – Sobibor, 2 april 1943), Betje Heijlbron (Naarden, 12 mei 1887 – Sobibor, 20 maart 1943) en Sara Heijlbron (overleefd)

Oorlogskoper

Franciscus Antonius Zweers

Notaris

J. Winkel

Prijs oorlogsverkoop

7000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 826

Teruggave met gebruikelijke verrekening van baten (exploitatiesaldo) en vaste lasten en schade van het winkelinterieur dat Zweers gesloopt had. Ook had de joodse eigenaresse nog recht op vergoedingen voor bomschade ad f 205, een claim die Zweers had uitstaan bij de Schade Enquête Commissie.

De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. De oorlogskoper kreeg ook de vordering op de NGV maar die stond hem weer af aan de Landelijke Hypotheekbank omdat hij een hypotheek op het pand had genomen.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Jacobus Verhoeflaan 26

Eigenaar

Gerardus Vita-Israël (Amsterdam, 11 februari 1905 – Sobibor, 11 juni 1943)

Oorlogskoper

Jan Kreuger

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

8000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 860

Geen teruggave van het pand. Kreuger betaalde opnieuw een koopprijs om het pand te mogen behouden, à f 6.750, de taxatiewaarde van 1947. Kreuger kreeg ook de vordering op de NGV. Ook geen verrekening van baten en lasten over de oorlogsjaren. De hypotheek die Kreuger op het pand gevestigd had bleef bestaan en werd bekrachtigd. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. Lijkt een onvoordelige regeling voor de erven Vita-Israël.

Opmerkingen/andere bronnen

NBI 191142 is een zeer lijk dossier en gaat bijna over helemaal onroerend goed in Naarden, Bussum, Hilversum en Haarlem. Vita-Israël had in Amsterdam gewoond. Een tweede dossier van het NBI op naam van Vita-Israel, G. [PD36 98] inventarisnummer 5044 is niet aangetroffen.

Heel ingewikkelde zaak. Kerkeling had een ongunstige rechtsherstelregeling afgesloten en het geld ontvangen maar niet afgedragen. Hij werd verdacht door de erven van meer malversaties. Hij was per 1 september 1947 ontheven, daarna was een nieuwe bewindvoerder benoemd, de Stichting BAON, maar die had volgens de erven verzuimd om direct beroep aan te tekenen tegen de minnelijke schikking. Daarom daagden de erven BAON voor de rechter. De rechtbank keurde de eisen van de erfgenamen echter af. Het probleem was niet de BAON geweest maar het feit dat Kerkeling niet betrouwbaar was gebleken. Een hoger beroep was niet mogelijk geweest en had ook geen zin gehad volgens de rechtbank want had in het geval van de Verhoeflaan meegebracht dat erven aansprakelijk werden voor het bedrag dat Kerkeling (die failliet verklaard was) had ontvangen. Bovendien had de BAON geen gelegenheid tot beroep meer gehad omdat de Stichting te laat op de hoogte was gesteld. De rechtsherstelregelingen, zoals beschreven,

bleven dus bestaan, en de vordering tot schadevergoeding werd afgewezen. Uitspraak was 1 november 1957.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Juliana van Stolberglaan 114/116

Eigenaar

Gerardus Vita-Israël (Amsterdam, 11 februari 1905 – Sobibor, 11 juni 1943)

Oorlogskoper

Boudewijn Schipper

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

18500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 843

Ook hier speelde het feit dat bewindvoerder Kerkeling in oktober 1947 minnelijk rechtsherstel had ondertekend maar daartoe niet meer bevoegd was. Dat was een redelijk standaard minnelijke schikking geweest waarbij er van alles verrekend werd: gederfde huren maar ook twee hypotheek omdat het perceel bezwaard was geweest met een hypotheek, die werd afgelost bij oorlogsverkoop, maar Schipper het opnieuw bezwaard had met een veel hogere hypotheek. Voor de kosten die Vita-Israël moest voldoen in het kader van het rechtsherstel (waaronder f 3500 plus rente voor de afgeloste hypotheek) had Kerkeling een nieuwe hypotheek afgesloten

in 1947 bij ene Jaspers. Maar ook daartoe was hij niet bevoegd geweest.

De Afdeling Onroerende Goederen van de Raad voor het Rechtsherstel legde nu een nieuwe schikking op, langs dezelfde lijnen, maar Schipper en Jaspers waren het daar niet mee eens. Toch legde de afdeling deze regeling op met alle berekeningen die erbij hoorden. Waarbij de hypotheekverstrekker de vordering kreeg en bij uitbetaling eerst aan de erven Vita-Israël moest uitbetalen. De hypotheek uit 1942 en 1947 werden doorgehaald. De kosten voor het rechtsherstel waren voor Schipper. Partij Vita-Israël hield ook een vordering voor oorlogsschade over (er vond ook nog een rechtszaak plaats tussen de hypotheekverstrekker en de erven over de schulden van Schipper en hoe die uitbetaald zouden worden. Die is hier buiten beschouwing gelaten want is voor het totale beeld niet relevant).

Opmerkingen/andere bronnen

NBI 191142. Uit dit dossier blijkt dat nummer 114 in de oorlog afgebrand was of vernietigd door de bezetter.

Zie voor die schade andere NBI dossiers: 160041 Schipper. Zie ook: inv nr 3587 PE 36-102 gemeente Naarden.

Er was een geschil tussen Schipper en de gemeente Naarden want na verwoesting van het pand nummer 114 en 116 had de gemeente onterecht oorlogsschade uitgekeerd aan Schipper en wel f 27500. Dat was op bevel van de bezetter geweest, volgens de burgemeester onder dwang. Dat bedrag wilde de gemeente na de oorlog terug. Het rijk vergoedde dat bedrag maar eiste wel van de gemeente dat die weer zou vorderen van Schipper. Er werd een rechtszaak over gevoerd en de gemeente liet beslag leggen op zijn bezittingen. De rechter erkende de claim van de gemeente niet want die

dwang waaronder de betaling door de vorige NSB-burgemeester was gedaan, viel wel mee, aldus de rechtbank. Ook werd het conservatoir beslag opgeheven (1955).

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947 / 1953

Juliana van Stolberglaan 110-112

Eigenaar

Dr. Sander Israëls (overleefd) en Sientje van Dam (Oisterwijk, 25 februari 1865 – Sobibor, 13 maart 1943)

Oorlogskoper

Boudewijn Schipper

Notaris

J.F. Rodenberg

Prijs oorlogsverkoop

18500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 849

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Partij Israëls/Van Dam moest de hypotheek terugbetalen die was afgelost van meer dan f 14.000. Hij ontving een exploitatiesaldo van f 2.181, 96 (na aftrek vaste lasten en onderhoudskosten) dat daarvan werd afgetrokken. De Landelijke protesteerde daartegen omdat oorlogskoper Schipper dan minder geld had om de bank af te betalen. De vordering op de NGV en op de Staat (voor eventuele terugbetaling van registratiekosten) ging naar de Landelijke Hypotheekbank (de

hypotheekverstrekker) omdat de tweede oorlogskoper een hypotheek op het pand had genomen. Als die vordering werd voldaan moest als eerste Van Dam/Israëls uitbetaald worden wegens het openstaande bedrag van f 2.181,96. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Burgemeester Van Hasseltlaan 7

Eigenaar

Eduard Adelaar (Deventer, 23 december 1879 – Sobibor, 16 juli 1943)

Oorlogskoper

Robert Gill

Leendert de Vos

Martinus Schneider (driedubbel-transport op 21 september 1943)

Notaris

H.J. De Haan

Prijs oorlogsverkoop

7500, 9000, 9500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 851

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten, ook tussen de oorlogskopers onderling. De vordering op de NGV en op de Staat (voor eventuele terugbetaling van registratiekosten) ging naar de Landelijke Hypotheekbank (de hypotheekverstrekker) omdat de derde oorlogskoper een hypotheek

op het pand had genomen. Partij Adelaar kreeg een exploitatiesaldo vergoed maar moest veel verbeteringskosten betalen. Daarmee was men het niet eens geweest maar de arbitrage commissie van de Afdeling Onroerende Goederen had bepaald dat partij Adelaar toch moest betalen. Dat was een bedrag van f 4.108,14. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1954

Händellaan 31

Eigenaar

Duifina de Paauw (Amsterdam, 18 juni 1897 – Auschwitz, 11 februari 1944)

Oorlogskoper

Adriana Versteeg

Koos van Veen (dubbeltransport op 15 november 1943)

Notaris

J.D. Meiners

Prijs oorlogsverkoop

8000, 8250

Geschillendossier 2.09.48

Geen akte maar deze zit wel in NBI dossier 183470 van Versteeg:

Gebruikelijke verrekening van exploitatiesaldo van f 647,29 en vaste lasten, ook tussen de oorlogskopers onderling. De vordering op de NGV en op de Staat (voor eventuele terugbetaling van registratiekosten)

ging naar de Landelijke Hypotheekbank (de hypotheekverstrekker) omdat Van Veen een hypotheek op het pand had genomen. Die moest bij uitbetaling eerst aan partij Paauw uitbetalen want die had alle kosten voorgeschoten en kreeg nog het exploitatiesaldo. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Rembrandtlaan 58

Eigenaar

Herman de Raay (Amsterdam, 7 oktober 1891 – Auschwitz, 10 september 1942)

Oorlogskoper

Gerrit Matser

Hendrik Weeda (dubbeltransport op 3 september 1943)

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

13000, 13750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 850

Gebruikelijke verrekening van exploitatiesaldo van f 825 en vaste lasten, ook tussen de oorlogskopers onderling. De vordering op de NGV en op de Staat (voor eventuele terugbetaling van registratiekosten) ging naar Weeda. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

'Het Magdalenabosch'

Eigenaar

Joseph de Leeuw (Noordwijk, 15 december 1872 – Theresienstadt, 17 oktober 1944) en Hendrik de Leeuw (overleefd, geboren 1908) en Kitty de Leeuw

Oorlogskoper

De Vries

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

12000

Geschillendossier 2.09.48

Geen dossier

Opmerkingen/andere bronnen

De gegevens over dit perceel in de *Verkaufsbücher* zijn niet compleet wat vaak erop duidt dat een verkoop niet is doorgegaan. Inderdaad blijkt uit het kadaster, leggerartikel 3669, dat de percelen in 1954 werden verkocht aan het Goois Natuurreservaat door Hendrik en Kitty de Leeuw, kinderen van Joseph. De percelen waren wel in beheer geweest bij de ANBO.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Sandtmannlaan 24

Eigenaar

Eliazer Reens (Amsterdam, 17 januari 1895 – Auschwitz, 3 augustus 1943)

Geschillendossier 2.09.48

Geen dossier

Opmerkingen/andere bronnen

Uit leggerartikel 3979 blijkt geen verkoop, alleen beheer. Verkoop in 1959.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Marktstraat 5

met werkplaats, pakhuis en erf aan de Turfpoortstraat 2, 4 en 6

Eigenaar

Salomon Philip Heijlbron (Naarden, 28 januari 1892 – Sobibor, 2 april 1943), Betje Heijlbron (Naarden, 12 mei 1887 – Sobibor, 20 maart 1943) en Sara Heijlbron (overleefd)

Oorlogskoper

Evert Johan Ceriac Christiaan Kaptein
Hendrik Johannes Snijders

Notaris

H.J. de Haan

Prijs oorlogsverkoop

14000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 826

Teruggave met gebruikelijke verrekening van baten (exploitatiesaldo) en vaste lasten.

De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers. De vordering op de NGV ging naar een (privé) hypotheekverstrekker omdat de tweede oorlogskoper een hypotheek op het pand had genomen.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Verlengde Fortlaan 31

Eigenaar

Maurits Duveen (Amsterdam, 13 juli 1897 – Auschwitz, 22 oktober 1943)

Oorlogskoper

Karel Felsch

Notaris

H.J. de Haan

Prijs oorlogsverkoop

10500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 840

Teruggave met gebruikelijke verrekening van baten (exploitatiesaldo à f 1150) en vaste lasten. Erven moesten de hypotheek à f 5000 terugbetalen die was afgelost plus rente. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper en de vordering op de NGV ook.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Van Dijkklaan 10

Eigenaar

Hartog Stibbe (overleefd)

Oorlogskoper

Nicolaas Donker

Jan Plas en Pieter Wiers van de NV 'Plas en Wiers', Edam

Notaris

H.J. de Haan

Prijs oorlogsverkoop

11750, 11750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Gebruikelijk verrekening van baten en lasten en teruggave van het pand. Verrekening was iets anders want Stibbe had in 1944 de koopsom van de NGV ontvangen (dit speelde ook bij zijn andere panden). Die moest hij dus terugbetalen aan de oorlogskoper met verrekening van kosten en rente. Hij ontving een exploitatiesaldo van Donker en Plas. De kosten voor het rechtsherstel waren voor oorlogskopers. Donker kreeg de vordering op de NGV. Er bleef een financieel geschil tussen de beide oorlogskopers bestaan waarover nog geen oplossing was bereikt, zo staat in de akte. De joodse eigenaar stond hier buiten.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1950

Wethouder Königlaan 16

Eigenaar

Levie Meier Wessel (overleefd)

Oorlogskoper

Johan Marie Charles Kennis

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

12500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Teruggave met de gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Wessel moest een hypotheek terugbetalen die was afgelost plus rente. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. Oorlogskoper Kennis ontving de vordering op de NGV.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Amersfoortsestraatweg 24

Eigenaar

Otto Walther Lothar Auerbach

Oorlogskoper

Johanna Margaretha Beredina Mingels-Muller

Notaris

J. Winkel

Prijs oorlogsverkoop

16500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 917, geen dossier maar wel aanmeldingsformulieren. Daaruit lijkt op te maken dat Auerbach het pand zelf verkocht in 1942 en zelf terugkocht in 1946. Er werd ook met hypotheek schulden heen en weer geschoven tussen Auerbach en Mingels.

Opmerkingen/andere bronnen

Uit de leggerartikelen 4060, 4641, 4333 en 5348 blijkt dat Auerbach het pand direct na de oorlog terugkocht. Er is geen akte van rechtsherstel dus mogelijk lag hier een afspraak aan ten grondslag tussen joodse eigenaar en oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1946

Graaf Willem de Oudelaan 77

Eigenaar

Robert Marcel Gosschalk (Amsterdam, 15 september 1922 – Tröbitz, 26 mei 1945) en Martijn Gosschalk (overleefd), broers

Oorlogskoper

Albertus Johannes Franciscus van Iperen

Notaris

F.C.M De Bie

Prijs oorlogsverkoop

9750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 914

Teruggave met gebruikelijke verrekening van baten (exploitatiesaldo van f 1261,66 minus openstaande vaste lasten bij oorlogsverkoop) en vaste lasten.

De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers. De vordering op de NGV ging naar de hypotheekverstrekker omdat de tweede oorlogskoper een hypotheek op het pand had genomen. Dat gold ook voor de eventueel te claimen Registratiekosten bij de Staat. Bij uitkering moest eerst het exploitatiesaldo aan Gosschalk uitbetaald worden.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1950

Albert Grootlaan 5

Eigenaar

Henriette van den Berg (overleefd)

Oorlogskoper

Adolph Anton Piper,
Diederika Wilhelmina de Vries-Osseman (dubbeltransport op 31 augustus 1943)
Anna Wilhelmina Berlina Bentz van den Berg-Verwey

Notaris

J. Winkel
J.H. Krom
T. Meyering

Prijs oorlogsverkoop

6050, 7807,92, 9400

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 840

Teruggave van het pand aan Van den Berg met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten en van hypotheek, ook tussen oorlogskopers onderling. Van den Berg moest na verrekening van lasten nog de hypotheek afbetalen die bij de oorlogsverkoop was afgelost. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers. De laatste koper Verwey kreeg de vordering op de NGV.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

z.j.

Jacobus Verhoeflaan 3

Eigenaar

Aron Zadick (Den Bosch, 28 november 1885 – Bergen-Belsen, 29 maart 1945)

Oorlogskoper

Nicolaas Cornelis Cloetingh

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

8500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 860

Teruggave met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten en van een hypotheek. Want er was een hypotheek afgelost bij de oorlogsverkoop. Die moest Zadick terugbetalen à f 5.516,11 incl. rente. Daarvoor werd een nieuwe hypotheek afgesloten. De kosten voor het

rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. De oorlogskoper kreeg ook de vordering op de NGV.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Thorbeckelaan 6

Eigenaar

Aron Zadick (Den Bosch, 28 november 1885 – Bergen-Belsen, 29 maart 1945)

Oorlogskoper

Teunis Gerrit van den Ham

Notaris

M.C.A.A.H. Römer

Prijs oorlogsverkoop

8250

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 860

Teruggave met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten en van een hypotheek. Want er was een hypotheek afgelost bij de oorlogsverkoop. Die moest Zadick terugbetalen à f 5500 incl. rente. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. De oorlogskoper kreeg ook de vordering op de NGV.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1946

Van Lijndenlaan 25-27

Eigenaar

Abraham Barend Heijmans (Alphen aan den Rijn, 20 mei 1901 – Seibersdorf, 31 oktober 1942)

Oorlogskoper

Johannes Josephus Hubertus Thuijs

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

15125

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 879

Teruggave van het pand aan Heijmans met de gebruikelijke verrekening van baten (f 1.014,85) en lasten en van hypotheek. Heijmans moest na verrekening van lasten nog de hypotheek afbetalen die bij de oorlogsverkoop was afgelost van f 5800 plus rente. De oorlogskoper kreeg de vordering op de NGV maar die stond hem weer af aan de Landelijke Hypotheekbank omdat hij een hypotheek op het pand had genomen. Dat gold ook voor de eventuele terugbetaling van registratiekosten van de Staat. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Paulus Potterlaan 4

Eigenaar

J.N. Loonstein (overleden 20 augustus 1942 te Illinois)

Oorlogskoper

Arie Schakel

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

8600

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 861

Teruggave van het pand aan de erven met de gebruikelijke verrekening van baten (f 833) en lasten en van hypotheek. Erven Loonstein moesten na verrekening van lasten nog de hypotheek afbetalen die bij de oorlogsverkoop was afgelost van f 7000 plus rente. De oorlogskoper kreeg de vordering op de NGV. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Jan Steenlaan 48

Eigenaar

Isaac/Isidore David Workum (Amsterdam, 5 juli 1882 – Sobibor, 21 mei 1943)

Oorlogskoper

Arie Schakel

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

9250

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 893

Teruggave van het pand aan de erven met de gebruikelijke verrekening van baten (f 961,20) en lasten en van hypotheek. De oorlogskoper Schakel kreeg de vordering op de NGV. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Rijksweg 6

Eigenaar

Herman Georg Lorjé (overleefd)

Oorlogskoper

Geertruida Ruijtenbeek

Notaris

J.B. Luijckx

Prijs oorlogsverkoop

11000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 893

Teruggave van het pand aan Lorjé met de gebruikelijke verrekening van baten (f 532,07) en lasten en van hypotheek. Lorjé moesten na verrekening van lasten nog de hypotheek afbetalen die bij de oorlogsverkoop was afgelost van f 6500 plus rente. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. Opmerkelijk aan deze casus is dat het pand niet door de NGV verkocht werd maar door een 'Sammelverwalter' genaamd C.H. Oldach. Kennelijk beheerde hij een bedrijf of winkel

van Lorjé als 'vijandelijk' vermogen. De huurder die in het pand zat, ene mijnheer Tiel, had na 1 september 1944 geen huur meer betaald en was vertrokken maar op last van Oldach moest het pand wel voor de huurder gereserveerd blijven. Er waren dus geen huurinkomsten meer te vergoeden na 1 september 1944. De oorlogskoper droeg de vordering voor huur op Tiel/Oldach over aan Lorjé. De oorlogskoper kreeg de vordering op Oldach of een roofinstantie wat betreft de oorlogsverkoop.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Jan ter Gouwweg 10

Eigenaar

Henriette Hoost (Amsterdam, 25 april 1895 – Sobibor, 5 maart 1943)

Oorlogskoper

Hendrik Jan Mulder

Notaris

H. Oosterink & Hoetink

Prijs oorlogsverkoop

8000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 912

Teruggave van het pand aan Hoost met de gebruikelijke verrekening van baten (f 89,91 maar de huren waren vanaf oktober 1944 aan Hoost betaald of al afgedragen) en lasten. De oorlogskoper kreeg ook de vordering op de NGV maar die stond hem weer af aan de Landelijke Hypotheekbank omdat hij een hypotheek op

het pand had genomen. Dat gold ook voor de eventuele terugbetaling van registratiekosten van de Staat. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper maar werden voorgeschoten door Hoost. Als die vordering uitbetaald zou worden moest als eerste aan Hoost betaald worden en vervolgens aan de Landelijke Hypotheekbank.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1951

Thorbeckelaan 14-18

Eigenaar

Aron Zadick (Den Bosch, 28 november 1885 – Bergen-Belsen, 29 maart 1945)

Oorlogskoper

Johannes van Velzen Corneliszoon

Notaris

W. Appel

Prijs oorlogsverkoop

25750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 860

Teruggave met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten en van een hypotheek. Want er was een hypotheek afgelost bij de oorlogsverkoop. Die moest Zadick terugbetalen à f 7.714 incl. rente. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. De oorlogskoper kreeg ook de vordering op de NGV maar die stond hem weer af aan de Landelijke Hypotheekbank omdat hij een hypotheek op het pand had genomen.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Heemskerklaan 19

Eigenaar

(Barend) Jacob Wessel (Amsterdam, 20 januari 1879 – Bergen-Belsen, 23 februari 1945)

Prijs oorlogsverkoop

6000

Geschillendossier 2.09.48

Geen dossier

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens kadaster, leggerartikel 4789, niet verkocht

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Sandtmanlaan 13

Eigenaar

Lodewijk Bramson (Amsterdam, 19 februari 1889 – Auschwitz, 8 april 1944)

Oorlogskoper

Willem Frederik Buurman

Notaris

J. Winkel

Prijs oorlogsverkoop

6500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 840

Teruggave van het pand aan Hoost met de gebruikelijke verrekening van baten (f 400) en lasten en van een hypotheek. Want er was een hypotheek afgelost bij de oorlogsverkoop. Die moest Bramson terugbetalen à f 4600 plus rente. De oorlogskoper kreeg de vordering op de NGV. Hij betaalde direct de hypotheek af aan de hypotheekverstrekker omdat hij een hypotheek op het pand had genomen. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Graaf Janlaan 17

Eigenaar

Joseph en Mietje van Leeuwen (overleefd)

Oorlogskoper

Wilhelm Arnhold

Notaris

H.J. De Haan

Prijs oorlogsverkoop

7500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 875

Teruggave met de gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Van Leeuwen moest een hypotheek terugbetalen die was afgelost met

rente en achterstallige lasten, f 4.737,76. Hij kreeg een exploitatiesaldo van f 1.914,17 vergoed. De oorlogskoper kreeg ook de vordering op de NGV maar die stond hem weer af aan de Landelijke Hypotheekbank omdat hij een hypotheek op het pand had genomen. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Van Ostadelaan 45

Eigenaar

Aron Koppels (overleefd)

Oorlogskoper

Erich Kurt Hiltner

Notaris

H.J. De Haan

Prijs oorlogsverkoop

8000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Teruggave van het pand aan Koppels met de gebruikelijke verrekening van baten (f 1.147,80 minus achterstallige lasten) en van een hypotheek. De oorlogskoper kreeg ook de vordering op de NGV maar die stond hem weer af aan de hypotheekverstrekker omdat hij een hypotheek op het pand had genomen. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper maar werden voorgeschoten door Koppels. Als die vordering uitbetaald zou worden moest als eerste aan Koppels betaald

worden (ook het exploitatiesaldo) en vervolgens aan de bank. Dat gold ook voor de eventuele terugbetaling van registratiekosten van de Staat.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Jan Toebacklaan 37-41-43

Eigenaar

Levie Meier Wessel (overleefd)

Oorlogskoper

Theodoris Hendrikus van der Kwast

Notaris

A.A. Rambonnet

Prijs oorlogsverkoop

36500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Teruggave met de gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. Wessel moest een hypotheek terugbetalen die was afgelost met rente, f 25.937,44. Hij kreeg een exploitatiesaldo vergoed. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper. Oorlogskoper van der Kwast kreeg de vordering op de NGV.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Keizer Ottoweg 18

Eigenaar

(Barend) Jacob Wessel (Amsterdam, 20 januari 1879 – Bergen-Belsen, 23 februari 1945)

Oorlogskoper

Adrianus de Vries

Petrus Johannes Lagerwey

Petrus Hermannus Eype (dubbeltransport op 21 maart 1944)

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

6500, 7500, 8000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 909

Teruggave van het pand aan de erven Wessel met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten en van hypotheek, ook tussen oorlogskopers onderling. Erven Wessel moesten na verrekening van lasten nog de hypotheek afbetalen die bij de oorlogsverkoop was afgelost. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers. De laatste koper Eype kreeg de vordering op de NGV.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Rembrandtlaan 23-25

Eigenaar

Herman de Raay (Amsterdam, 7 oktober 1891 – Auschwitz, 10 september 1942)

Oorlogskoper

Cornelia Jacoba Maria Völlmer

Notaris

J.D. Meiners

Prijs oorlogsverkoop

29500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 850

Gebruikelijke verrekening van baten en vaste lasten. De Raay kreeg nog f 1.988,11 exploitatiesaldo maar moest nog de hypotheek terugbetalen die bij oorlogsverkoop was afgelost à f 7000 plus rente. De vordering op de NGV ging naar Völlmer. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

JOODS VASTGOED NIET IN VKB

Rembrandtlaan 50 Naarden

Plaats

Naarden

Eigenaar

Isaac Levee (Amsterdam, 1 juni 1888 –
Buchenwald, 27 maart 1945)

Oorlogskoper

Martinus Ernestus Baron Bentinck

Notaris

A. van den Bergh

Prijs oorlogsverkoop

16750

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 908

Het was een overdracht in het kader van een afspraak om de 'arisering', roof en liquidatie van het bedrijf van Levee te voorkomen, hier vrijwillige 'arisering' genoemd. Binnen dat plan werd de zaak waaronder het pand overgedragen aan Bentinck voor f 80.000 waarvan f 16.750 voor het pand. Vandaar ook de joodse notaris vermoedelijk. Na de oorlog was er een geschil want de erven Isaac wilden het pand terug terwijl Bentinck alles in een keer wilde overdragen en geen losse onderdelen van de boedel. Toch werd het pand gerestitueerd met de bepaling dat dat verder geen invloed zou hebben op teruggave van de andere bestanddelen van het bedrijf. Na berekening van vaste lasten betaalde Bentinck f 3.784,59 aan exploitatiesaldo. Partij Levee betaalde de kosten voor het rechtsherstel en behield de vordering op de roofinstanties. Dat gold ook voor de eventuele terugbetaling van

registratiekosten van de Staat. Levee betaalde ook rente over het bedrag van f 16750 over de jaren dat het pand op naam van Bentinck stond.

Opmerkingen/andere bronnen

Zie leggerartikel 5098, gemeente Naarden.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1950

Ruthardlaan 24

Plaats

Bussum

Eigenaar

Joseph de Haan (Edam, 18 september 1874 –
Bussum, 15 januari 1943)

Oorlogskoper

Willem Cornelis Leemhuis
Margaretha Maria Johanna Tebrunsvelt

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 798

Het rechtsherstel is niet gedetailleerd bekend omdat de akte slechts het rechtsherstel van een eerdere akte bevestigt. Die akte werd herroepen omdat de bewindvoerder van de Haan niet bevoegd zou zijn geweest. De regeling werd nu opnieuw bevestigd maar niet beschreven. Duidelijk is wel dat er teruggave was en dat de tweede oorlogskoper Tebrunsvelt, de vordering op de NGV kreeg. De erven de Haan hadden ook een bedrag ontvangen.

Opmerkingen/andere bronnen

Zie leggerartikelen 5558, 9681, 9684 en 10709. Akte opgevraagd uit kadaster maar moeilijk leesbaar. Het gaat om een standaard regeling.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948 / 1949

Beethovenlaan 7

Plaats

Naarden

Eigenaar

Otto Thomas Prager (overleefd, woonde in Parijs)

Oorlogskoper

Uilke de Jong (overleden)

Notaris

J.H. Krom

Prijs oorlogsverkoop

13000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 815

Dit pand was ook verkocht door de een 'Sammelverwalter' C.H. Oldach en niet door de NGV (zie ook Rijksweg 6). Het geld ging naar de *Deutsche Revisions- und Treuhand AG* (DRT) die zich bezighield met confiscatie van vijandelijk vermogen en toezicht op *Verwalters/ Treuhänders*. Met deze akte volgde teruggave van het pand aan Prager. Na de gebruikelijke verrekening van baten en lasten kreeg Prager nog een exploitatiesaldo van f 2.335 plus f 24,50. De oorlogskoper kreeg ook de

vordering op de 'Sammelverwalter'. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1947

Lothariuslaan 1

Plaats

Bussum

Eigenaar

Samuel Biloen (Poswatin, 1 september 1888 –
Birkenau, 16 januari 1944).

Joachim Hartog Polenaar was bewindvoerder.

Oorlogskoper

Derek Bolt

Notaris

P. Scheffelaar Klots

Prijs oorlogsverkoop

9350

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 797

Bevat geen akte.

Opmerkingen/andere bronnen

Uit leggerartikel 9653 en 10316 blijkt oorlogskoop door Bolt en rechtsherstel voor Biloen in 1946. Bijbehorende akte 3402/19 stelt dat de verkoop een overeenkomst was tussen Biloen en Bolt. Het pand werd teruggegeven zonder verrekeningen en de kosten voor het rechtsherstel waren voor

Biloen. Het is alleen heel raar dat het pand voor de oorlog niet op naam van Biloen stond. Dat is niet te verklaren.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1946

Stadhouder Willem II Laan 8

Plaats

Naarden

Eigenaar

Elias Monasch (overleefd)

Oorlogskoper

Clemens Johannes Marie Verhaaff
Reindert Nicolaas Hemelrijk (dubbeltransport op 3 september 1943)

Notaris

A. A. Rambonnet

Prijs oorlogsverkoop

11500, 14000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 849

Dit pand was ook verkocht door de een 'Sammelverwalter' C.H. Oldach en niet door de NGV (zie ook Rijksweg 6). Kennelijk beheerde hij een bedrijf of winkel want het geld ging naar de *Deutsche Revisions- und Treuhand AG* (DRT) die zich bezighield met confiscatie van vijandelijk vermogen en toezicht hield op *Verwalter/Treuhänder* volgens VO 26/1940 die over het beheer van vijandelijk vermogen ging. Teruggave met de gebruikelijke verrekening

van baten en lasten (een exploitatiesaldo van f 593,91) en van een hypotheek. Want er was een hypotheek afgelost bij de oorlogsverkoop. Die moest Monasch terugbetalen à f 3000 plus rente. Daarvoor werd een nieuwe hypotheek afgesloten. De tweede oorlogskoper kreeg ook de vordering op Oldach maar die stond hem weer af aan de Landelijke Hypotheekbank omdat hij een hypotheek op het pand had genomen van 8000 gulden. Dat gold ook voor de eventuele terugbetaling van registratiekosten van de Staat. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Meerweg 2a

Plaats

Bussum

Eigenaar

Joël Hamme (overleefd)

Oorlogskoper

Minna Elisabeth Tomuszeit

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 862

Aparte zaak want gedeposeerde en oorlogskoper waren familie. In ieder geval had Tomuszeit het pand gekocht met geld van Hamme (omdat hij als jood geen vastgoed kon kopen) maar alle kosten waren gedragen door Hamme. Hij wilde nu het pand op zijn naam, Tomuszeit zou dat ook toegezegd hebben maar nu was daar een rechtszaak voor de Raad voor

het Rechtsherstel voor nodig. Ook had hij beslag laten leggen op het bezit van Tomuszeit. Hij kreeg gelijk van de rechter en het beslag werd bevestigd en het pand op zijn naam gezet. Tomuszeit moest de kosten voor de rechtszaak betalen.

Opmerkingen/andere bronnen

Uit leggerartikel 571 blijkt inderdaad verkoop in 1944 aan Tomuszeit en overdracht aan Hamme pas in 1954 en niet 1951 zoals het vonnis stelt (hoger beroep was niet mogelijk bij uitspraken van de Afdeling Rechtspraak van de RvR). Tomuszeit was getrouwd met Johannes Hamme en dus aangetrouwde familie van Joël.

Zie ook inv. nr. 3972 in SSAN052: in mei 1944 werd het pand gevorderd door de gemeente Bussum om er verschillende personen in te huisvesten wier woningen door de Wehrmacht gevorderd waren. Mw. Tomuszeit ontving daarvoor een vergoeding. Het is niet duidelijk of en hoe dat later met Joël Hamme verrekend is. De vordering was krachtens het Vorderingsbesluit 1940.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1951 of 1954

J.H. van 't Hoffweg 12 en 12a-d, FC Donderstraat 26 a-d

Plaats

Bussum

Eigenaar

Abraham Hamel (overleefd) en Jacob en Meijer Hamel (waarschijnlijk niet overleefd)

Oorlogskoper

Willem Cornelis Leemhuis
C.J. Van Houten en Zoon NV (dubbeltransport op 13 juni 1942)
Hendrik Mos (1943)

Notaris

A. A. Rambonnet

Prijs oorlogsverkoop

75000, 81000, 82000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 875

Teruggave van de panden aan partij Hamel met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten en van een hypotheek. Alleen de berekeningen zijn heel uitgebreid want de percelen waren heel vaak doorverkocht in de oorlog aan verschillende partijen. Samengevat: ze werden bijna allemaal teruggave en er werden door alle oorlogskopers exploitatiesaldi betaald aan partij Hamel. Een perceel was door de oorlogskoper geruild tegen twee andere percelen (J.H. van 't Hoffweg 12 tegen St. Janslaan 29 en Badhuislaan 29). Die ruiling werd gehandhaafd. Een van de oorlogskopers kreeg ook de vordering op de NGV. Een oorlogskoper had een hypotheek afgesloten die hij bij rechtsherstel aflostte. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers.

Opmerkingen/andere bronnen

Zie ook leggerartikel 9906

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1948

Graaf Florislaan 17

Plaats

Bussum

Eigenaar

Herman Litwer (overleefd, woonde in VS)

Oorlogskoper

Antonie Geetruida Witsen-Ras

Notaris

A. A. Rambonnet

Prijs oorlogsverkoop

11500

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 877

Dit pand was ook verkocht door de 'Sammelverwalter' C.H. Oldach en niet door de NGV en het geld ging naar de *Deutsche Revisions-und Treuhand AG* (DRT) die zich bezighield met confiscatie van vijandelijk vermogen volgens VO 26/1940. Teruggave met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten (een exploitatiesaldo van f 1.793,37) en van een hypotheek. Er was een hypotheek afgelost bij de oorlogsverkoop. Die moest Litwer terugbetalen à f 6.850 plus rente. Daarvoor werd een nieuwe hypotheek afgesloten. De oorlogskoper kreeg ook de vordering op Oldach maar die stond hem weer af aan de Landelijke Hypotheekbank omdat zij een hypotheek op het pand had genomen. Dat gold ook voor de eventuele terugbetaling van registratiekosten van de Staat. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskoper.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

Nieuwe Hilversumseweg 49

Plaats

Bussum

Eigenaar

Herman Litwer (overleefd, woonde in VS)

Oorlogskoper

Cornelis Leo Petrus Bot en Hendrik Stahl

Notaris

A. A. Rambonnet

Prijs oorlogsverkoop

10000

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 907

Dit pand was ook verkocht door de een 'Sammelverwalter' C.H. Oldach en niet door de NGV. Het geld ging naar de *Deutsche Revisions-und Treuhand AG* (DRT) die zich bezighield met confiscatie van vijandelijk vermogen volgens VO 26/1940. Teruggave met de gebruikelijke verrekening van baten en lasten (een exploitatiesaldo van f 1150) en van een hypotheek. Want er was een hypotheek afgelost bij de oorlogsverkoop. Die moest Litwer terugbetalen à f 5.529 plus rente. Daarvoor werd een nieuwe hypotheek afgesloten. De oorlogskoper kreeg ook de vordering op Oldach maar die stond hem weer af aan de Rotterdamse Hypotheekbank omdat ze een hypotheek op het pand hadden genomen. Dat gold ook voor de eventuele terugbetaling van registratiekosten van de

Staat. De kosten voor het rechtsherstel waren voor de oorlogskopers Stahl en Bot.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1950

Rembrandtlaan 55

Plaats

Naarden

Eigenaar

Samson d'Ancona (Amsterdam, 22 april 1897 – Auschwitz, 28 januari 1944)

Oorlogskoper

niet verkocht

Opmerkingen/andere bronnen

Niet verkocht in de oorlog, wel beheer door de ANBO. Zie leggerartikel 4775, gemeente Naarden.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Bouwterrein Wagnerlaan/Händellaan

Plaats

Naarden

Eigenaar

Gerardus Vita-Israël (Amsterdam, 11 februari 1905 – Sobibor, 11 juni 1943)

Oorlogskoper

niet verkocht

Opmerkingen/andere bronnen

Niet verkocht in de oorlog

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Jac Ruysdaellaan 13

Plaats

Bussum

Eigenaar

Gerardus Vita-Israël (Amsterdam, 11 februari 1905 – Sobibor, 11 juni 1943)

Oorlogskoper

niet verkocht

Opmerkingen/andere bronnen

Niet verkocht in de oorlog, wel beheer door de ANBO. Zie leggerartikel 9223, gemeente Bussum.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Batterijlaan 24

Plaats

Bussum

Eigenaar

Emile Eduard Denekamp (Bussum, 20 september 1919 – Sobibor, 7 mei 1943) of (Amsterdam, 20 september 1873 – Den Haag, 15 september 1942)

Oorlogskoper

niet verkocht

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens leggerartikel 5928 geen verkoop, wel in beheername. Verkoop in 1967 door de weduwe Denekamp.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Corverlaan 13/Prins Mauritslaan 9

Plaats

Bussum

Eigenaar

Levie Meier Wessel (overleefd)

Oorlogskoper

Niet verkocht

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens leggerartikel 6158 geen verkoop, wel in beheername. Overdracht in 1961.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Eikenlaan 7–9

Plaats

Bussum

Eigenaar

Grietje Gobes van Esso (Smilde, 29 maart 1895 – Sobibor, 2 juli 1943)

Oorlogskoper

niet verkocht

Opmerkingen/andere bronnen

Uit leggerartikel 8733 blijkt geen verkoop, alleen beheer. Verkoop in 1953.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Landstraat 68

Plaats

Bussum

Eigenaar

Grietje Gobes van Esso (Smilde, 29 maart 1895 – Sobibor, 2 juli 1943)

Oorlogskoper

niet verkocht

Opmerkingen/andere bronnen

Uit leggerartikel 8733 blijkt geen verkoop, alleen beheer. Verkoop in 1953.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Meerweg 7

Plaats

Bussum

Eigenaar

Grietje Gobes van Esso (Smilde, 29 maart 1895 – Sobibor, 2 juli 1943)

Oorlogskoper

niet verkocht

Opmerkingen/andere bronnen

Uit leggerartikel 8733 blijkt geen verkoop, alleen beheer. Verkoop in 1953.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Boschlaan 26

Plaats

Bussum

Eigenaar

Grietje Gobes van Esso (Smilde, 29 maart 1895 – Sobibor, 2 juli 1943)

Oorlogskoper

niet verkocht

Opmerkingen/andere bronnen

Uit leggerartikel 8733 blijkt geen verkoop, alleen beheer. Verkoop in 1953.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Veldheimerlaan 40–46

Plaats

Bussum

Eigenaar

Grietje Gobes van Esso (Smilde, 29 maart 1895 – Sobibor, 2 juli 1943)

Oorlogskoper

niet verkocht

Opmerkingen/andere bronnen

Uit leggerartikel 8733 blijkt geen verkoop, alleen beheer. Verkoop in 1953.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Vossiuslaan 15

Plaats

Bussum

Eigenaar

Leo Meijers (Hengelo, 10 april 1905 – Auschwitz, 31 januari 1945)

Oorlogskoper

niet verkocht

Opmerkingen/andere bronnen

NBI 126719: Dit dossier toont dat dit pand gedeeltelijk op zijn naam stond, samen met de niet-joodse H.J. Hendriksen Jr (Vossiuslaan 3). Deze behield na de oorlog het eigendom van het pand en Meijers werd daarvoor gecompenseerd na de gebruikelijke en precieze berekening van baten en lasten over de oorlogsjaren. Hij ontving een bedrag van f 2.045,35.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Graaf Florislaan 64

Plaats

Bussum

Eigenaar

Marie van Essen Joles (Meppel, 13 januari 1879 – Sobibor, 26 maart 1943)

Oorlogskoper

niet verkocht

Geschillendossier 2.09.48

Niet verkocht.

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens leggerartikel 8530/12 (als dat het juiste perceel is) niet verkocht, wel beheer. Verkoop in 1952.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Meulenwiekelaan 45

Plaats

Bussum

Eigenaar

Marie van Essen Joles (Meppel, 13 januari 1879 – Sobibor, 26 maart 1943)

Oorlogskoper

niet verkocht

Geschillendossier 2.09.48

Niet verkocht.

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens leggerartikel 8530/20 niet verkocht, wel beheer. Verkoop in 1952.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Meerweg 1 en Gen. Kragenhofstraat 2-4

Plaats

Bussum

Eigenaar

Marie van Essen Joles (Meppel, 13 januari 1879 – Sobibor, 26 maart 1943)

Oorlogskoper

niet verkocht

Geschillendossier 2.09.48

Pas na de oorlog aangekocht

Opmerkingen/andere bronnen

Zie leggerartikel 5324

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Landstraat (bouwterrein)

Plaats

Bussum

Eigenaar

Marie van Essen Joles (Meppel, 13 januari 1879 – Sobibor, 26 maart 1943)

Oorlogskoper

niet verkocht

Geschillendossier 2.09.48

Niet verkocht.

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens leggerartikel 8530/81 niet verkocht, wel beheer. Verkoop in 1946.

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

Thorbeckelaan 10

Plaats

Naarden

Eigenaar

Aron Zadick (Den Bosch, 28 november 1885 – Bergen-Belsen, 29 maart 1945)

Oorlogskoper

niet verkocht

Geschillendossier 2.09.48

Niet verkocht.

Opmerkingen/andere bronnen

Volgens leggerartikel 4122 en 5822 niet verkocht, wel beheer. Overdracht aan erfgenamer in 1951 (alle percelen op dit artikel en in zijn NBI dossier zijn nagelopen).

Rechtsherstel

nvt

Jaar Rechtsherstel

nvt

LANDBOUWGRONDEN

Hofstede De Stolp

met schuren, erf en weilanden aan de
Amsterdamse Straatweg in de Keverdijksche
Overscheense Polder

Plaats

Naarden

Eigenaar

Eduard Koopman (overleefd, woonde in
New York)

Oorlogskoper

Johan Charles van de Bilt Janszoon

Notaris

J. Winkel

Prijs oorlogsverkoop

27229

Geschillendossier 2.09.48

Inv nr 864

Opmerkingen/andere bronnen

Dit zijn de enige landbouwgronden in de
voormalige gemeenten in de database
landbouwgronden. De rechtsherstelakte in het
kadaster is dezelfde als in het geschillendossier.
Volgens leggerartikel 4601 was Koopmans bezit
ook in beheer bij 'Sammelverwalter' C.H. Oldach
als vijandelijk vermogen. Dat sluit aan bij het feit
dat Koopman in New York woonde.

Rechtsherstel

Ja

Jaar Rechtsherstel

1949

